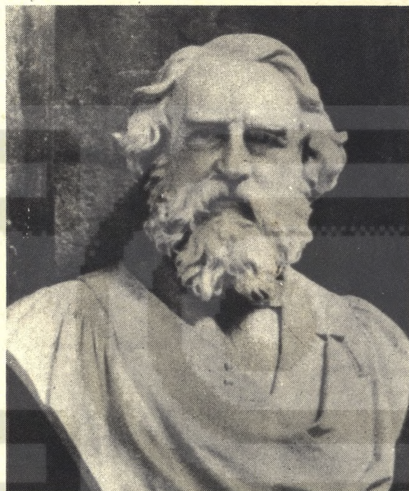
longfellow

«Dar, dacă vrem să avem o literatură națională, scriitorii noștri trebuie să se bucure de protecție din partea noastră...

În felul acesta, ne vom proslăvi pe noi înșine. În felul acesta, dealurile patriei noastre vor fi renumite în cîntece, asemenea acelora ale Greciei și ale Italiei... Poezia noastră nu trebuie căutată numai în cărți. Ea trăiește în inimile acelor oameni a căror dragoste față de averile lumești...s-a stins, care s-au refugiat în sînul naturii, descoperind acolo că simțirea adevărată și curată poate izbucni, poate trăi în umbra unei vieți modeste și liniștite pentru cei ce nu cunosc strălucirea podoabelor și nu își trîmbițează durerile...»

H.W. LONGFELLOW

Lei 5

editura pentru literatură

6.00

CLUBUL C

395

longfellow

longfellow

cîntarea lui haiavata

Ilustrația copertei : *Damian Petrescu*

henry wadsworth longfellow

cîntarea lui haiavata

TRADUCERE ŞI NOTE DE
MIHAIL MAIEVSCHI
PREFAŢĂ DE
DAN GRIGORESCU

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

The Song of Hiawatha
Longfellow's Poetical Works
London & Glasgow
Collins' Clear-Type Press

PREFAȚĂ

Nu ne mai putem imagina chipul lui Longfellow altfel decît cum îl înfățișează, de aproape un secol, manualele școlare americane : un bătrîn cu ochi vii, arzînd cu o tinerească jovialitate, barba albă, părul lung, alb, cu sprîncenele stufoase, și ele albe. „Albul domn Longfellow“, cum îl numea cîndva înflăcăratul său admirator, dramaturgul norvegian Björnsterne Björnson, a început să semene, în conștiința cititorilor și chiar a exegeților lui, cu această imagine convențională, comentată nu o dată malițios de urmașii săi. Și, astfel, involuntar, criticii literari au acordat, treptat, analiza poemelor lui Longfellow cu figura aceasta de patriarh războinic. Totuși, pînă în anul 1861 (anul în care încercînd, fără a izbuti, să-și salveze soția din flăcări, își arsese fața, fiind obligat să-și lase barba să crească), poetul scrisese o bună parte a operelor sale reprezentative. Critica a privit și *Hyperion,* și *Glasurile nopții,* și *Evangeline,* și *Kavanagh,* și *Legenda de aur,* și, mai ales, *Hiawatha,* prin prisma acestui portret al omului de aproape șaizeci de ani, cu barba răscolită de vînturile care bîntuiau coastele ținutului natal, Noua Anglie.

Adevărul e că multe versuri scrise chiar și înainte de tragica întîmplare din 1861 corespund acestei imagini a americanului din primele veacuri ale colonizării, contemporan cu pionierii Americii eroice. De altminteri, Longfellow a cîntat vremurile acelea ale istoriei legendare a țării sale, cu o în-

flăcărare care depăşeşte simpla pasiune romantică pentru trecut.

Epoca în care trăia poetul îndemna la asemenea elanuri patriotice. Strigătul său dintr-un poem din 1850 e grăitor pentru entuziasmul unei generaţii întregi: *„Mergi, navă-a ţării mele, mai departe ; / Eşti mare şi puternică eşti foarte !"*

Cele trei decenii cuprinse între 1829 şi 1860 vor fi numite, mai tîrziu, *Renaşterea Americii* şi vor constitui acea epocă de înflorire, fără precedent, a unei ţări industriale, în care *„rezervorul de pămînturi libere din Vest"*, cum îl va numi Lenin, va asigura posibilitatea oricărui muncitor de a deveni fermier, proprietar de pămînt, ferit într-o largă măsură de exploatarea la care era supus proletariatul Europei capitaliste. Un orgoliu naţional, exprimat adesea cu violenţă (şi pe care Twain îl va ironiza tăios), căuta exemple menite să demonstreze vechimea unei tradiţii *americane*, autentice, mai pură şi mai puternică decît aceea a Angliei, fosta stăpînitoare a acestor ţărmuri. Influenţele europene (şi mai cu seamă britanice) în cultura americană sînt contestate, cu toate că, mărturisit sau nu, ele continuă să fie asimilate chiar după 1837, data la care Emerson rosteşte *Savantul american*, adevărată declaraţie de independenţă intelectuală a Americii.

Ca şi în Renaşterea europeană, făptura umană este privită ca o adevărată făuritoare a marilor valori materiale şi spirituale, expresia cea mai puternică, cea mai tipică a acestei concepţii rămînînd, negreşit, versul lui Whitman. Numai că acest umanism american se conturează adesea în limitele filozofiei transcendentaliste. Filozofie a „înţelegerii" logice, dar, în primul rînd, a „raţiunii" superioare, altfel spus a „Relaţiei", gîndirea lui Emerson reprezenta, aşa cum s-a spus, *„grefarea unor direcţii ale idealismului german pe trunchiul puritanismului american din Noua Anglie"* [1]. Se cuvine însă să precizăm că, de obicei, cunoaşterea idealismului german se face toc-

[1] F. O. Matthiessen, *American Renaissance*, Oxford, 1941.

mai prin intermediul englezilor, al lui Coleridge şi Carlyle, ceea ce pune o tentă de ironie pe textul declaraţiilor de „americanizare“ şi de „anti-britanism“ ale adepţilor pustnicului de la Concord, Emerson.)

Fenomenul e complex şi contradictoriu ; şi nu vom fi surprinşi să găsim la Emerson următorul îndemn : *„Alcătuiţi-vă singuri* Biblia *de care aveţi nevoie. Alegeţi şi aşezaţi laolaltă toate acele cuvinte pe care le-aţi întîlnit în lecturile voastre şi v-au sunat asemenea unui sunet de trompetă : Shakespeare, Seneca, Moise, Ioan şi Paul“* [1]. Mărturie clară a eclectismului metodei lui Emerson, care amesteca dezinvolt nume aparţinînd unor direcţii atît de diverse, în relaţii atît de variate cu... *Biblia*. Şi, simptomatic, nici un înaintaş *american* nu figurează aici alături de englezul Shakespeare, pentru simplul motiv că atunci, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, tradiţia culturală a Statelor Unite nici nu putea să furnizeze numele unor personalităţi capabile să colaboreze la întocmirea unei noi *Biblii*.

Am exagerat, se înţelege, conturul acestor repetate *Declaraţii de independenţă intelectuală*, scrise, însă, cu suficientă vehemenţă. Un fapt e, însă, clar : subscriind la ideile lui Emerson, convinşi chiar că îi urmează îndemnurile, romancierii şi poeţii Americii vor continua (şi fenomenul e perfect normal) să se inspire din Burns, din Wordsworth, din Walter Scott şi Byron, acuzîndu-l, în acelaşi timp, cu violenţă, pe Edgar Poe de *„sfidare a tradiţiei“*, pentru că autorul *Corbului* îşi mărturisea pe faţă admiraţia pentru unii maeştri ai literaturii europene (pe care, însă, nu-i urma decît rareori) şi pe care contemporani de-ai săi îi atacau (şi-i imitau).

Dar transcendentalismul lui Emerson căpăta uneori rezonanţe stranii, chiar şi pentru auditoriul său puritan. Ne putem uşor imagina furtuna stîrnită, cu toată stima de care se bucura tînărul filozof, de cuvinte ca acelea rostite la o adunare de unitarieni din Harvard, în 1838 : *„Nimic nu este sfînt, pînă*

[1] *The Portable Emerson*, ed. Viking, 1946, p. 79.

la urmă, în afară de propriul vostru cuget. Să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru acești oameni buni pe care ni i-a dăruit (e vorba de sfinți și de profeți, n.n.), *dar să spunem : — Și eu sînt* un om." [1] Ceea ce, de fapt, lăsa să se audă ecoul concepțiilor umaniste ale acestui adevărat întemeietor de școală.

Aparent, Longfellow a rămas străin de disputele teoretice care au agitat America tinereții sale. În realitate, însă, întreaga lui operă reflectă elanurile mediului intelectual în care s-a format tînărul student de la *Bowdoin College,* universitate nouă, prilej de mare mîndrie pentru toți burghezii înstăriți ai statului Maine, fondatori ai colegiului. Că ideile lui Emerson pluteau în aer chiar înainte ca ele să fi fost formulate de autorul *Savantului american,* o dovedește un amănunt din vremea studenției lui Longfellow. Se încetățenise obiceiul ca, în ajunul vacanței de iarnă, studenții să organizeze, sub supravegherea profesorilor, o serbare în care să le fie pus la încercare talentul literar, actoricesc și oratoric (între ele nu se trăsese o linie care să le delimiteze). În acel sfîrșit de an 1821 a fost rîndul tînărului Henry Longfellow, în vîrstă de aproape cincisprezece ani, să facă dovada însușirilor sale. El trebuia să apară într-o mică sceneta, al cărui titlu fusese stabilit de rector însuși : *Dialog între un băștinaș din America de Nord și un emigrant englez.* Lui Henry i-a revenit rolul (pe care trebuia să-l improvizeze) lui Philip, rege indian. Biografii notează că studentul de la Bowdoin tocmai citise schița lui Washington Irving, *Philips din Pokanoket,* și că descoperise cu pasiune acea carte care a înflăcărat multă vreme imaginația adolescenților americani, volumul lui John Heckewelder despre indienii din Pennsylvania. Și de pe scena îngustă a școlii a răsunat atunci următoarea tiradă în care recuzita romantică este foarte evidentă :

„Vai ! Cerul e acoperit cu nori negri și amenințători. Rîurile sînt de sînge, dar niciodată nu vom îngădui să crească iarba pe cărările războiului. Îmi aduc aminte că profetul nostru îmi

---

[1] *Ibid*, p. 113

spunea, pe cînd eram copil, că vede în visurile sale cum poporul nostru va cădea asemenea frunzelor cînd toamna biciuie pădurea. Vai! Aud cîntece și suspine: e cîntecul de înmormîntare al unei nații puternice, cea din urmă tînguire pe mormîntul celor căzuți".[1]

Această proslăvire a vitejiei triburilor indiene în lupta cu „invadatorii" era în spiritul vremii: ne aflăm cu cinci ani înaintea publicării *Ultimului mohican* al lui Fenimore Cooper. Nu peste multă vreme, în ziua înmînării diplomelor de absolvire, Longfellow a fost ales să dezvolte una dintre cele două teme propuse de rector: cea dintîi despre personalitatea nefericitului poet Thomas Chatterton, cealaltă (subiectul e elocvent), *Scriitorii noștri naționali.* Și, astfel, la șase ani după observațiile asupra culturii americane pe care Washington Irving le inserase în a sa *Carte de schițe,* cu doisprezece ani înaintea *Savantului american,* un adolescent rostea o cuvîntare de șapte minute (atît cît îi îngăduia regulamentul colegiului), spunînd printre altele:

„Trebuie ca țara noastră să fie o țară a cîntecului? Va fi, oare, cîndva, bogată în creații literare?... Nu putem, firește, să ne mîndrim, deocamdată, decît cu începutul unei literaturi naționale: o literatură legată de priveliștile mărețe și frumoase ale țării noastre — de instituțiile și obiceiurile noastre — într-un cuvînt de tot ceea ce ne-a ajutat să plămădim lucrurile specifice nouă și țării în care trăim. Nu putem încă să rupem legăturile literare cu Vechea Anglie, nu putem încă să zvîrlim din rafturi toate cărțile care nu sînt strict americane. Literatura engleză e un monument măreț, glorios, înălțat de maeștrii de odinioară...

Nu am socotit pînă acum poezia decît ca un fel de petrecere... Sîntem un popor care iubește simplitatea, care n-a avut niciodată parte numai de plăcerile și desfătările vieții; de aici a provenit o anume superficialitate în aprecierea soartei scriitorului, o aversiune față de tot ceea ce nu e practic, eficient, întreprinză-

[1] L. Thompson, *Young Longfellow* (1807—1843), New York, 1938, p. 47.

tor. Dar, dacă vrem să avem o literatură națională, scriitorii noștri trebuie să se bucure de protecție din partea noastră...

In felul acesta, ne vom proslăvi pe noi înșine. În felul acesta, dealurile patriei noastre vor fi renumite în cîntece, asemenea acelora ale Greciei și ale Italiei... Poezia noastră nu trebuie căutată numai în cărți. Ea trăiește în inimile acelor oameni a căror dragoste față de averile lumești... s-a stins, care s-au refugiat în sînul naturii, descoperind acolo că simțirea adevărată și curată poate izbucni, poate trăi în umbra unei vieți modeste și liniștite, pentru cei ce nu cunosc strălucirea podoabelor și nu își trîmbițează durerile...

Putem nădăjdui, deci, în splendoarea literaturii noastre naționale, pentru că nici un popor nu e mai bogat decît noi în comori dăruite de natură. Să ne înflăcăreze mîndria de a rosti cu întreaga mărețe a cugetului, cînd privește la dealurile și la văile acestui pămînt, la codrii și la apele Noii Anglii : «Aceasta-i țara mea cea dragă.»" [1]

În elocința studentului Longfellow, șovinismul propriu multor intelectuali americani ai vremii (și mai ales scriitorilor minori) nu își face loc. Valoarea literaturii engleze e recunoscută pe deplin (și faptul că scurta cuvîntare se încheie cu un vers din *Marmion* al lui Walter Scott e concludent în această privință), după cum înțelegerea literaturii naționale e mult mai lucidă. Tradiția unei culturi americane — sugerează cuvîntarea lui Longfellow — urmează să se stabilească de acum înainte. Poate că el cunoscuse opera lui Herder și, o dată cu ea, ideile despre autenticitatea creației folclorice. Dar, chiar dacă ar fi așa, împrejurarea că face apel la ele este deosebit de grăitoare. Pentru tînărul care, într-o scrisoare către părinți, declara că vrea cu orice chip să ajungă scriitor, recunoașterea literaturii populare ca o expresie a sufletului unei națiuni este deosebit de importantă. Oamenii simpli care arau cîmpiile și defrișau

---

[1] Vezi H. S. Gorman, *Longfellow, a Victorian American*, New York, 1926, pp. 313—314.

pădurile erau, deci, în concepţia sa, cu mult mai mult decît simple personaje pitoreşti, menite să dea culoare şi aer de vitalitate unei creaţii culte. Nu mai făceau parte din acel fundal convenţional pe care, chiar şi ceva mai tîrziu, romane ca *Feciorul munţilor verzi* al lui Daniel Pierce Thompson sau *Cavalerii din Virginia* al lui William Caruthers înţelegeau să îşi proiecteze acţiunea.

La drept vorbind, influenţa exercitată de literatura germană nu se arată, la o analiză cît de sumară a operei lui Longfellow, atît de profundă cum s-a susţinut. Romanul cu caracter evident autobiografic, *Hyperion*, publicat după o îndelungată călătorie de studii în Germania, o dovedeşte. Fără îndoială, tema rămîne romantică şi lectura lui *Wilhelm Meister*, e, după cum se vede, recentă. De altminteri, din întreaga operă a lui Goethe, poetul din Noua Anglie era atras de acele pagini care *„evocă o tinereţe pătimaşă, acel romantism bărbătesc şi puternic"*. Dar, replicînd parcă temei wertheniene, Longfellow va declara că alegerea titlului *Hyperion* nu e un capriciu: *„El ar vrea să demonstreze că sufletul unui tînăr, dăruindu-se unor aspiraţii înalte, poate să înfrîngă orice suferinţe morale cu o mîndrie victorioasă pe care nu o poate cuprinde nici o sinucidere"*... *„L-am numit* Hyperion *pentru că el zboară spre înălţimi, printre nori şi stele, şi exprimă diferitele aspiraţii ale sufletului omenesc"* [1], îi va scrie el unui prieten, la un an după tipărirea cărţii. Pornind, astfel, de la motivul tristeţii universale, de la romanticul „rău al veacului", Longfellow le va topi în optimismul de cetăţean al Statelor Unite *(„Mergi, navă-a ţării mele, mai departe!"...)*. Lista de lecturi a eroului, Paul Flemming, înfăţişată la sfîrşitul părţii întîi a romanului (fără îndoială, lista propriilor lecturi ale tînărului erudit), indică preferinţele sale nu numai pentru romantici şi pentru literatura medievală îndrăgită de ei (din enumerare nu lipsesc *Nibelungii* şi folclorul german), ci şi pentru operele renascentiste, pentru *Narrenschiff*-ul lui Sebastian Brant, de pildă. Flemming, care

[1] Vezi Thompson, *op. cit.*, p. 275.

ascultă vrăjit *„gloriosul* Don Giovanni *al lui Mozart"*, nu se limitează astfel la temele predilecte ale romantismului european, nu le idolatrizează, nu le socotește un bun indiscutabil pentru toată literatura contemporană. De altminteri, revenind la folclor (așa cum face adesea pe parcursul romanului), el îl consideră a fi mai mult decît un izvor de inspirație literară ; el e un mijloc de *„a cunoaște viața unui popor, peisajul unei țări"*.

Substanța epică însăși a cărții amintește, cel puțin în egală măsură, nu numai romanul „Sturm-und-Drang-ului", ci și *Sartor Resartus* al lui Carlyle. Ca și eroul scriitorului englez, Flemming își petrece adolescența în Germania ; ca și acesta, el recunoaște, deasupra oricăror speculații filozofice, valabilitatea unei rațiuni atotcuprinzătoare. Sartor e un Faust lipsit de elanurile umaniste, creatoare, ale vraciului din Würtemberg ; Flemming, însă, se dăruie cu mai multă generozitate idealului vieții, al unei vieți care trebuie înțeleasă și trăită ca o permanentă bucurie. Nu regăsim aici acea frematătoare durere a *Hyperionului* lui Hölderlin, cel care nu își află pacea decît în comuniunea cu spiritul universal al Naturii. Nici extatica admirație a frumosului din povestea titanului Hyperion, zeu al soarelui, scrisă de Keats.

Cu cîteva luni înaintea apariției romanului, Longfellow publicase *Un psalm al vieții* care cuprindea acel strigăt plin de încredere : *„Viața* este ! *Viața-i pură ! / Ținta ei nu e mormîntul !"*

„Răspunsul pe care inima unui tînăr o dă psalmistului" — cum era subintitulat poemul, era și un răspuns dat întotdeauna de Longfellow poeziei lui Baudelaire care, în *Le Guignon*, demonstra că îl citise pe poetul american. Pentru Longfellow viața era *prezentul,* care trebuie trăit plenar, trecutul mort neavînd alt rost decît să ofere exemplul „vieții oamenilor mari".

Viața este o participare ; urmele pe care le lasă pe nisip pașii noștri pot da, într-o clipă de restriște a unui alt om, o certitudine, încrederea că drumul său *duce undeva.* Asociat cu concluzia lui *Hyperion,* spiritul acestui *psalm* constituie o dovadă a doctrinei active pe care o profesa poetul ameri-

can. Romantismul acestei „autodesăvîrşiri" nu poate fi apropiat de individualismul lui Carlyle. La autorul *Psalmului vieții*, rostul existenței umane trebuie căutat în împlinirea unui destin al tuturor, chiar dacă frenetica prezență a unei personalități deschide drumuri pentru toți ceilalți.

„Nu privi îndurerat spre Trecut. Nu se întoarce niciodată. Infrumusețează, cu înțelepciune, Prezentul. E al tău. Mergi înainte să întîlnești nelămuritul Viitor, mergi fără teamă cu inimă neînfrîntă". Motto-ul pe care mărturisea că şi l-a ales pentru întreaga sa viață [1], şi pe care îl recunoaştem în *Psalmul vieții*, se opune şi soluției hedoniste a lui *carpe diem*. Longfellow împărtăşeşte entuziasmul întregii sale generații, însuflețită de înflorirea propriei patrii. Dar, spre deosebire de unii poeți apropiați ca vîrstă, martori ai aceloraşi evenimente, el îşi va păstra luciditatea cînd va scrie, la un an după apariția entuziastelor *Legende din Noua Anglie* ale lui Whittier : *„Adevărata glorie a unei națiuni nu constă în lărgirea teritoriului... ci în frumusețea și puterea gîndurilor nutrite de ea"* [2].

Această înțelegere a gloriei naționale ca o afirmare a originalității gîndirii unui popor va cenzura întotdeauna avîntul patriotic al poetului şi-l va îndemna spre adoptarea unei atitudini critice. Intr-unul din capitolele romanului său de mai tîrziu *Kavanagh* (în realitate, un eseu), se relatează o discuție între un entuziast editor naționalist, domnul Hathaway, şi un domn Churchill, a cărui înfățişare seamănă întrucîtva cu un autoportret : *„Avem nevoie de un epos național care să fie pe măsura largilor frontiere ale țării noastre, strigă domnul Hathaway. Un epos care să fie față de celelalte povestiri ceea ce e diorama lui Banvard, înfățișînd valea lui Mississippi, în comparație cu picturile. Cea mai mare din toată lumea !"* Ricanînd în fața unei asemenea comparații între o dioramă (fie ea şi „cea mai măreață") şi o operă de artă, Churchill ascultă ironic

---

[1] Samuel Longfellow, *Life of Henry Wadsworth Longfellow*, Boston, 1886, II, p. 6.

[2] Vezi Cecil B. Williams, *Henry Wadsworth Longfellow*, New Haven, 1964, p. 104.

continuarea cuvîntării dickensianului editor: *„Avem nevoie de o literatură păroasă şi netunsă, care să cutremure pămîntul, asemenea unei cirezi de bivoli alergînd în prerie"*. Churchill răspunde: *„Cuvîntul* mare *nu înseamnă acelaşi lucru dacă e aplicat la literatură sau la un rîu... Un om nu ajunge neapărat poet mare dacă trăieşte în preajma unui munte înalt. Şi nici nu decurge ca o necesitate logică valoarea mai mare a unei poezii numai pentru că poetul locuieşte mai aproape de Niagara."* Şi va trage apoi concluzia: „O *literatură naţională nu apare peste noapte. Trebuie să treacă secole care să-i dăruiască roua şi lumina lor solară."* Ceea ce este, însă, caracteristic pentru concepţia lui Churchill (deci a lui Longfellow), este credinţa că năzuinţa *„spre universalitate poate fi împlinită înlăuntrul naţiunii americane însăşi, la plămădirea căreia au contribuit atîtea rase, fiecare turnînd în acest amestec propriul său sînge"*.

Pentru Longfellow, înţelesul cuvintelor „naţiune americană" se lărgeşte astfel într-o măsură inimaginabilă pentru compatrioţii săi de felul domnului Hathaway. Strămoşii naţiunii americane pot fi şi alte popoare decît anglo-saxonii (şi mai ales puritanii), ale căror virtuţi erau glorificate de poeţii deceniilor al patrulea şi al cincilea ale veacului. Cînd, în 1847, va publica *Evangeline*, amplu poem subintitulat O *poveste din Acadia*, mulţi compatrioţi vor putea identifica evenimentele reale la care se referea poetul. Or, aceste evenimente erau tocmai acelea care avuseseră loc în 1755, cînd coloniştii francezi din Noua Scoţie (numită pe atunci Acadia), peninsula din faţa estuarului St. Lawrence, la miazănoapte de Noua Anglie, au fost izgoniţi din locuinţele lor de proaspeţii proprietari ai pămînturilor. Şi aceştia erau cucernicii supuşi ai majestăţii sale britanice care, în 1713, cuceriseră Acadia franceză.

La graniţa cu teritoriile canadiene, francezii au fost socotiţi întotdeauna vrăjmaşi ai coroanei britanice; şi cînd, exasperaţi de tratamentul la care erau supuşi, cei din Acadia s-au răsculat, au furnizat un argument celor care voiau să dovedească necredinţa „celor de la frontieră". Şi, într-o zi, guvernatorul englez a adunat pe reprezentanţii coloniştilor francezi şi le-a

comunicat hotărîrea autorităților de la Londra : toate pămînturile, unelte și turmele treceau în stăpînirea coroanei, iar locuitorii, indiferent dacă au sprijinit sau nu armatele dușmane, vor fi îmbarcați pe nave și strămutați în alte colonii, spre sud, spre delta lui Mississippi, departe de granița canadiană.

Acestea erau faptele. Poate că Longfellow nu s-ar fi simțit neapărat atras de acest moment tragic al istoriei americane dacă, de la un prieten al lui Hawthorne, n-ar fi aflat un amănunt ademenitor pentru oricare poet romantic. Printre cei alungați din Acadia se afla și o tînără franțuzoaică pe care hazardul a despărțit-o atunci de logodnicul ei, hărăzindu-i-se un alt loc de exil. Ani în șir, cei doi îndrăgostiți s-au căutat de-a lungul și de-a latul pămînturilor americane și s-au regăsit, în cele din urmă, într-un spital unde iubitul fetei zăcea pe moarte. Era o anume asemănare cu acțiunea din *Hermann și Dorothea* al lui Goethe, poem construit și el în jurul unui episod istoric : acela al expulzării protestanților din Salzburg.

Longfellow nu a făcut altceva decît să brodeze în jurul povestirii aflate de la Conolly, cel care le-o povestise lui Hawthorne și lui însuși. Dar broderiile sale capătă strălucire, au uneori o valoare de sine stătătoare, sporită de lumina misterioasă care le desenează vag contururile, sugerînd gustul baroc al poetului :

„Iată pădurea virgină ! Pini murmurînd, și tufișuri,
Cu barba verzuie de mușchi, nedeslușite-n amurg,
Stau ca druizii bătrîni, cu glasuri profetice, triste,
Stau ca aezii cărunți, cu bărbi răsfirate pe piept.
Glasul adînc de ocean urcă din peșteri stîncoase ;
Tînguitor răspunde-ndelung pădurii ce plînge".

Numele eroului, Gabriel Lajeunesse, e luat de Longfellow direct dintr-o cronică a întîmplărilor petrecute cu un secol mai înainte. Dar el are în poem o rezonanță aparte, s-ar putea spune că devine un mijloc de caracterizare a tînărului avîntat, cu simțăminte fierbinți și curate. Viața coloniștilor e simplă, de o reală sobrietate patriarhală. Bătrînul notar e tată a

„douăzeci de copii“ și *„mai mulți de o sută de fii ai fiilor săi i se suiau pe genunchi“.*

De la această atmosferă de pace domestică, sugerînd parcă descrierea insulei feacilor din *Odiseea*, Longfellow trece la o imagine crudă, de adevărată *Iliadă*, cu întregul sat arzînd pe țărm, în vreme ce nefericiții surghiuniți sînt încărcați pe corăbii.

„Soții fiind despărțiți, iar mama văzîndu-și tîrziu
Pruncii pe țărm că rămîn, brațele slabe-ntinzînd“...

Anii trec, cei alungați își caută rudele de care au fost despărțiți. Printre ei se află și acest Odyseu feminin, Evangeline, care-și caută iubitul, străbătînd pămînturile americane :

„De pe pustiile țărmuri pînă în țara în care
Părintele apelor sfarmă stîncile-n mîini și le-aruncă
Departe-n ocean...“

În acest univers populat de zeități păgîne, desprinse din tradiția localnicilor, Evangeline îl caută fără preget și fără odihnă pe Gabriel, înfruntînd depărtările, drumurile prin munți și prin păduri sălbatice, fiind, însă, pretutindeni ajutată de oamenii locului, a căror viață e aspră, dar de o intensă frumusețe morală.

Povestea tragică a Evangelinei a avut un succes fără precedent. Nu numai pentru că această melodramatică împlinire a unei iubiri în clipa supremă era foarte în gustul epocii. Dar, mai ales, pentru că, proslăvind calitățile etice ale oamenilor din veacul precedent, Longfellow le oferea *o tradiție.* O tradiție a oamenilor care trăiseră pe aceste tărîmuri și nu numai acea îndoielnică mîndrie a unor călugări pelerini ce tăiaseră apele oceanului, venind să întemeieze aici prima colonie engleză din America. Eroii lui Longfellow, ca și eroii atît de îndrăgiți ai lui Fenimore Cooper, erau *americani* în adevăratul înțeles al cuvîntului, născuți pe pămîntul acestor State, în ajunul dobîndirii independenței lor. Și, în afară de aceasta, ei nu aduceau numai exemplul vitejiei, al îndrăznelii, dar și pe cel al credinței în dragoste, al autenticității sentimentului.

De altfel, crezul literar al scriitorului fusese exprimat încă din anii studiilor la Bowdoin, cu multă limpezime : *„Adevărații poeți întrupează și dau formă gîndurilor celor mai înalte care le străbat mintea ; dar acești oameni, asemenea pictorilor, dau viață numai acelor forme care au existat în imaginația tuturor"* [1]. Această corespondență, obligatorie în concepția lui Longfellow, între creator și cel căruia i se adresează creația literară, explică pe deplin succesul poemului compus la mai bine de două decenii după ce tînărul eseist își prezentase ideile într-o revistă de oarecare răspîndire. Cititorii își recunoșteau propriile gînduri în gîndurile poetului și lăcrimau sincer în fața soartei neiertătoare a celor doi îndrăgostiți, care-l înduioșase și pe autorul versurilor. Ei treceau, desigur, fără să bage de seamă (sau, cel puțin, fără să reproșeze) peste inadvertențele geografice și de logică, inadvertențe pe care critica de mai tîrziu le va semnala fără cruțare. Și ar fi fost întru totul de acord cu poetul dacă i-ar fi cunoscut notația din jurnalul intim, făcută nu cu mult mai tîrziu : *„Am multe păreri în artă și în literatură pe care le văd cum vin apoi spre mine, înveșmîntate în straiele vreunui sentiment. Un logician înțelept îmi poate dovedi că greșesc. N-am cum să-i răspund. Las valurile argumentelor să se rostogolească mai departe : crinii cresc din nou și sînt la fel de frumoși ca mai înainte."* [2]

Și „crinii au crescut" și în alte poeme ale lui Longfellow. În *Hiawatha*, de pildă, Longfellow nu a avut nici o ezitare să abordeze un subiect din viața indienilor pe care nu o cunoaștem decît din cărți.

Pasiunea studentului de odinioară pentru cunoașterea vieții indienilor era atestată însă în amintirile multora dintre colegii săi de la Harvard. Legendele, versurile mai recente compuse de poeți ai triburilor din regiunea marilor lacuri i se păreau „de o încîntătoare puritate". În iunie 1854 (după ce, cu puține zile mai înainte, citise *Kalevala*) Longfellow începea să scrie

---

[1] Vezi Cecil B. Williams, *op. cit.*, p. 103.

[2] Vezi Newton Arvin, *Longfellow, His Life and Work*, Boston, 1962, p. 213.

un poem pe care-l numea la început *Manabozho*, schimbîndu-i aproape imediat titlul în *Hiawatha*. Tratate de istorie şi de etnografie se adunau pe masa celui care îşi nota în *Jurnal* că năzuieşte să compună *„un poem de adevărat interes omenesc în care să mi se audă inima bătînd"* [1]. În primăvara lui 1855, consemna ca pe o victorie (*„să sune clopotele!"*) terminarea *Cîntecului lui Hiawatha*. Succesul de librărie (în primele patru săptămîni au fost vîndute 10.000 exemplare) a fost, într-o măsură, estompat de rezervele unei părţi din critică. Dar scrisoarea primită de la H.R. Schoolcraft, vestit etnograf care îşi petrecuse o bună parte din viaţă în mijlocul triburilor de indieni, îl asigura pe poet de veridicitatea descripţiei şi constituia pentru Longfellow o dovadă a reuşitei sale.

Longfellow concepuse *Hiawatha* pornind de la premisa că pentru a reliefa adevărata valoare a episoadelor tradiţiei populare, trebuia să abordeze un ritm diferit de clasicul hexametru. Recenta lectură a *Kalevalei* i-a sugerat pentru această nouă „ţară a eroilor", un ritm mai energic şi, în acelaşi timp, mai muzical.

Teritoriile din preajma Lacului Superior unde se desfăşoară acţiunea poemului îi erau chiar mai puţin accesibile decît cele din *Evangeline* (pentru că acolo descrierea peisajului se sprijinea întrucîtva pe asemănarea priveliştilor din Noua Anglie cu acelea din Acadia). Nu există vreo indicaţie că Longfellow ar fi avut de gînd să călătorească spre ţinutul Ojibway ; dar urmele unor lecturi foarte numeroase şi temeinice au fost descoperite în poem. Îndeosebi operele lui Schoolcraft (care fusese împuternicit al Statelor Unite pe lîngă indienii Ojibway şi, apoi, superintendent al afacerilor indiene), precum şi *Povestea captivităţii şi aventurilor lui John Tanner* (acesta fusese tălmaci al administraţiei în acelaşi ţinut) au constituit principalele opere consultate de el. Poate că ar trebui adăugate cele 300 de gravuri ale lui George Catlin (publicate în două volume, în 1841, sub titlul *Purtări şi obiceiuri la indienii din America de Nord*).

---

[1] Samuel Longfellow, *Life of Henry Wadsworth Longfellow*, 1886, vol. II, p. 251.

CLUBUL CĂRTII DIGITALE

Hiawatha are incontestabile calităţi narative; dar poate fi cu greu încadrată în rîndul poemelor epice. Indienii înfăţişaţi aici nu reprezintă un popor trăind în mediul lor tradiţional, ci — aşa cum s-a subliniat — un grup etnic pe cale să-şi piardă identitatea [1]. Longfellow a strîns, de fapt, laolaltă, mai multe tradiţii folclorice ale unui popor care se retrage, înfrînt, din calea unor ocupanţi, inferiori din punctul de vedere al nobleţei sufleteşti, însă mai bine înarmaţi pentru luptă. Dar poetul pare a sugera noilor ocupanţi să păstreze nealterată măreţia morală a stăpînilor de odinioară ai pămînturilor pe care au, pare-se, tendinţa de-a o uita.

Scopul poemului apare limpede în *Introducerea* pe care, din păcate, unele ediţii o lasă deoparte. El socoteşte că versurile au fost scrise pentru:

„Iubitori de vechi balade,
Zămislite de popoare,
Ce ne cheamă de departe
Ca o şoaptă-atît de dulce —
De abia o prinde-auzul
Şi nu ştii de-i basm sau viaţă..."

Dar şi pentru cei

„...ce-n inima curată
Aţi păstrat credinţa-n fire
Şi încrederea că omul
Poartă-n suflet bunătate;
Voi ce ştiţi că totdeauna
Inima de om cunoaşte
Îndoiala şi durerea,
Bîjbîiala-n întuneric
Şi avîntul spre dreptate..."

Poemul e poate, pe alocuri, diluat, unele episoade nu sînt evocate cu suficientă forţă, dar în întregul său *Hiawatha* păstrează o suculentă autenticitate a descrierii vieţii indiene. În

[1] Cecil B. Williams, *Henry Wadsworth Longfellow*, 1964, p. 159.

„Munţii Preriei", unde e plasată scena iniţială a poemului, şi-au ridicat aşezările triburi venind dinspre coasta de răsărit şi care se îndreaptă către vest, spre Munţii Stîncoşi. Gitche Manito „cel puternic" le făgăduieşte că le va trimite un profet care să-i elibereze, dar pentru aceasta îi îndeamnă la pace şi la înţelegere. Fumul „pipelor păcii" care se înalţă în preajma corturilor indiene sugerează, de fapt, preferinţa lui Longfellow pentru atmosfera patriarhală, deşi descripţia luptelor înverşunate, a scenelor sîngeroase de bătălie nu e ocolită de poet. (Dovadă episodul de reală încordare epică al înfruntării dintre vitejii Mudjekeewis şi Marele Urs.)

Naşterea lui Hiawatha, e un eveniment la care (ca şi la zămislirea lui Väinämöinen din *Kalevala)* participă toate elementele naturii. Eroul — rodul „durerii" şi al dragostei dintre Wenonah şi Vîntul de apus — e crescut de bunica sa, frumoasa Nokomis, aruncată de pe globul lunii pe o strălucitoare pajişte pămînteană, şi educat de fiarele pădurii. Mitologia indiană capătă, în interpretarea lui Longfellow, o surprinzătoare graţie. De la dimensiunile ei cosmice, iniţiale, evoluează spre o descriere miniaturală plină de farmec : Hiawatha învaţă graiul păsărilor, meşteşugul lor de a-şi clădi cuiburile, de a se ascunde de gerul iernii. E prieten cu toate sălbăticiunile, le cunoaşte (asemenea lui Mowgli al lui Kipling) toate tainele şi străvechile obiceiuri. Hiawatha e numai un războinic mai ager şi mai puternic decît ceilalţi. Totul se petrece în sfera concretului, a unui real hiperbolizat ; miraculosul nu provine din evocarea unor intervenţii supranaturale, obîrşia zeiască a copilului se manifestă în însuşiri *omeneşti* deosebite, nu în capacitatea de a săvîrşi minuni :

„Iute el era şi ager :
Aruncînd din arc săgeata,
Alerga atît de sprinten,
De cădea săgeata-n urmă-i !"

Cînd, plecat în căutarea tatălui său, ajunge în preajma cascadei Minnehaha, el se îndrăgosteşte (simbolic pentru un răz-

boinic) de fiica unui făurar de săgeţi. Însă darul pe care îl face poporului său nu este o victorie militară, aşa cum am fi fost îndreptăţiţi să aşteptăm de la un luptător cu asemenea nemaiîntîlnite calităţi fizice : el le dăruieşte indienilor porumbul, simbol al muncii paşnice, al creaţiei.

Hiawatha, cel care nu e îndemnat de dorul de a obţine : *„Doar o viaţă mai ferice / pentru-ntreaga omenire"*, e astfel spiritualiceşte înrudit cu meşteşugarii care construiesc, într-un alt poem celebru al lui Longfellow, *„Corabia naţiunii"*, menită să poarte pe ape *„gloria acestui popor"*. Idealul construcţiei e, prin definiţie, clasic ; şi el e exprimat revelator şi într-un poem al cărui univers mitologic pare a fi (cel puţin la început) romantic. De altminteri şi Hiawatha construieşte o navă (un caiac) şi faptul că „toţi copacii sînt chemaţi să îşi dea tributul lor" introduce în discuţie un alt ideal al poetului : acela al *unităţii* naţiunii solicitate la construcţie.

Asemenea lui Beowulf, Hiawatha săvîrşeşte isprăvi vitejeşti sub apă. Dar el urmăreşte să nimicească (amănunt, de asemenea, simptomatic) acei monştri care răspîndesc bolile primejdioase, molimile ce-i seceră pe oameni. Hiawatha e un erou care instaurează binele, nu numai în sensul valorilor morale, ci, mai ales, în înţelesul practic al folosului adus vieţii cotidiene a oamenilor. Pînă şi practicile magice (precum acea admirabilă scenă a binecuvîntării grîului de către preafrumoasa Minnehaha) au acelaşi scop.

Hiawatha se dovedeşte, în cele din urmă, o fiinţă de o înduioşătoare structură omenească. Obîrşia sa miraculoasă nu-l apără de durerile hărăzite omului şi el plînge cu lacrimi foarte omeneşti moartea Minnehahei. Şi, ceea ce apare ca o deplină umanizare a eroului, o confundare totală a destinului său cu acela al semenilor lui, soţia lui Hiawatha se stinge în timpul unei foamete cumplite (flagel atît de frecvent la triburile indiene împinse în ţinuturi aride).

Venirea „oamenilor cu faţa palidă" (la a căror ascultare Hiawatha îşi îndeamnă poporul) e înţeleasă ca un destin inexorabil. Nu pare lipsită de semnificaţie plecarea pentru tot-

deauna a binefăcătorului erou în momentul în care cuceritorii se arată pe pămînturile prefăcute de el, odinioară, în ogoare rodnice :

„Iată cum plecă din lume
Înțeleptul Haiavata,
In lumina purpurie
A apusului de soare,
Înspre țara lui Chivaidin,
Spre ostrovul fericirii,
Înspre veșnica Ponima...“

Poate că încheierea aceasta depășea intențiile lui Longfellow ; ea era însă foarte sugestivă sub raportul simbolului sugerat de despărțirea indienilor de ocrotitorul lor generos în clipa în care apar noii stăpîni ai acestor ținuturi. Teoria „unității națiunii“ (după cum se înțelege clar, sub conducerea cuceritorilor), susținută de Longfellow, nu numai aici, e vădit contrazisă de finalul poemului.

Popularitatea lui *Hiawatha* a fost comparată cu aceea a poemelor ossianice din Anglia secolului precedent. După declinul romantizării lui Ciorap-de-piele și a tovarășilor săi din romanele lui Cooper, americanii redescopereau lumea indienilor într-o lumină în același timp mitică și pașnică. În Minneapolis, de pildă (acolo unde e situată în poem cascada Minnehahei), un bulveard central a primit numele de *Hiawatha Avenue.* Copiii erau botezați cu numele ciudate ale eroilor poemului, cluburi, teatre, ziare au primit aceleași nume. Și un biograf al lui Longfellow povestește un episod caracteristic : în 1901, indienii Ojibway au reprezentat — în cinstea fiilor și nepoților poetului — pe o insulă din lacul Huron, o dramatizare a poemului [1].

Fără îndoială că, din întreaga operă a lui Longfellow, *Hiawatha* este, și astăzi, cea mai des citată și comentată. Pentru că, poate, într-o măsură mai mare decît altele, ea e mărturia unei calme încrederi în destinul națiunii americane. Deși, astfel caracterizat, poemul nu-și dezvăluie pe deplin acea co-

[1] T. W. Higginson, *Henry Wadsworth Longfellow,* 1902, p. 209.

pleşitoare tristeţe a indienilor părăsiţi de eroul lor în momentul în care, de fapt, începea propria lor pieire.

Longfellow a căutat întotdeauna să descopere această demnitate a oamenilor simpli pe care o evoca din paginile vechilor cronici, din vremea primilor colonişti. Aşa era, de pildă, *Miles Standish.* Acţiunea poemului se plasează cîndva, imediat după 1620, anul de început de istorie, cînd, împinsă de furtună, corabia *Mayflower* adusese primul grup de colonişti pe ţărmul Massachusetts-ului. O poveste de dragoste — *„un fel de pastorală puritană“* [1], cum o numea Lonfellow însuşi — din primele zile ale colonizării Americii de Nord.

Căpitanul Standish, ostaş aspru, cu gesturi brusce, cu vorba stîngace, e îndrăgostit de prea frumoasa Priscilla, *„vestita fecioară“*. Sentimentul lui se consumă cu aceeaşi sinceritate lipsită de orice sofisticare. Numai că viteazul care-şi înspăimîntă duşmanul e un timid în faţa fetei pe care o iubeşte. Şi îl trimite pe Alden (tînăr poet ale cărui versuri o proslăviseră pe Priscilla) să-i ducă mesajul de dragoste. Aşa procedase cîndva şi regele Marc, dar noul Tristan nu o va aduce pe puritana Isoldă celui care-l trimisese ca mesager al cererii sale în căsătorie. Pentru că, în vreme ce John Alden se înflăcărează, înfăţişînd calităţile lui Standish, Priscilla îl întrerupe :

„Pe cînd cu-nfocare grăia, cu deplină uitare de sine,
În neprefăcute cuvinte lăudîndu-şi duşmanul,
Fata surîse, şi-n ochi licărit-a un rîs fără stavili ;
Zise c-un tremur în glas : «John, de ce nu vorbeşti pentru tine ?»“

Ruşinat, Alden fuge şi-i mărturiseşte lui Standish cele întîmplate. Căpitanul izbucneşte, îşi numeşte prietenul „Brutus“ ; iar acesta se hotărăşte să fugă, punîndu-şi viaţa în mîinile Domnului (şi el e un puritan autentic !). Vrea să fugă departe, să se întoarcă în Anglia, cînd o împrejurare neaşteptată vine să întoarcă acţiunea spre o nouă desfăşurare. Indienii din apropiere ameninţă cu un atac firava colonie şi Miles Standish,

[1] Samuel Longfellow, *op. cit.*, II, p. 310.

în fruntea unui mic grup de ostaşi, porneşte la luptă. În acest timp, John se duce la ţărm, *„dornic să plece şi, astfel, să pună capăt durerii"*. Dar, în mulţimea care-l însoţea, o desluşeşte pe Priscilla ale cărei priviri îl imploră să n-o părăsească. El şovăie şi se decide să rămînă, pentru că : *„Nu-i ţară mai sfîntă pe lume, nici aer mai pur şi mai bun / Ca aerul care-l respiră, ca ţărna pe care o calcă"*.

Timpul trece şi, într-o zi, pe cînd Priscilla toarce iar John ară ca în vechile cîntece anticlericale engleze, pacea aşezării e tulburată de vestea morţii lui Standish. John şi Priscilla se vor căsători. În ziua nunţii se iveşte un oaspete neaşteptat : bineînţeles, e Standish, care nu fusese ucis. Dîndu-şi seama de dragostea care-i leagă pe cei doi, căpitanul îi binecuvîntează, resemnîndu-se cu o vorbă a înţelepciunii populare : *„Nimeni în Kent nu culege cireşele-n timp de Crăciun"*.

Şi, astfel, povestea aceasta romantică a celor trei îndrăgostiţi, care ar fi putut să aibă un deznodămînt tragic, se încheie într-o atmosferă de bunăvoie şi de bună-credinţă ; generozitatea lui Standish, acest erou al poveştilor din vremurile coloniale, sănătatea morală a tuturor personajelor dramei, aduc din nou pacea în sufletele pe care le ameninţa destrămarea.

De altminteri, Longfellow nu are geniul tragediei. Aproape toate dramele sau poemele sale epice se încheie cu o confirmare a bunătăţii fundamentale, organice, a eroilor lui. Oamenii vechii Americi sînt prea drepţi, prea austeri pentru a îngădui ca nefericirea să-şi facă loc printre ei. În *John Endicott,* de pildă, cea dintîi dintre *Tragediile din Noua Anglie,* tema care l-a inspirat era puternic dramatică : persecuţiile împotriva quakerilor din primele timpuri ale colonizării. Dar, la sfîrşitul piesei, cei doi eroi, John, fiul guvernatorului, şi Edith, fiica lui Wenlock Christison, quakerul, înfrîngînd toate primejdiile, nu mai au nici un obstacol în calea dragostei lor. Chiar şi guvernatorul Endicott e absolvit de păcat. În clipa morţii

acestui om cu privire dură, cineva rostește : *„Numai oțetul vremilor acestea / A ros acest oțel adevărat !“*

Giles Corey de la Salem, cea de-a doua *Tragedie din Noua Anglie*, inspirată din absurda, inumana, vînătoare de vrăjitoare (episod care va sta și la baza celebrei drame a lui Arthur Miller), nu va atinge nici el adevăratul nivel al tragediei. Longfellow însuși a simțit nevoia unui *Final* în care Sfîntul Ioan, rătăcind pe tărîmurile pămîntești, să reflecteze asupra soartei umanității îndurerate, pentru a sublinia dimensiunile întîmplării la care asistase publicul. Adevărul împrejurării istorice îl obligase pe dramaturg să accepte moartea celor doi eroi, Martha și Giles Corey. Dar ultimele replici, în care ar trebui să se deslușească substanța tragică a întregii întîmplări, sună prea declamatoriu, risipind tensiunea psihologică. Longfellow a folosit și această dramă pentru a reliefa caracterul integru, înalta moralitate a primilor coloniști, a soților Corey, a credinciosului slujitor John Gloyd și, mai ales, a preotului cărturar Cotton Mather a cărui operă tînărul student de la Bowdoin o citise cîndva cu nesfîrșită admirație. Și, la drept vorbind, caracterele sînt, din acest punct de vedere, monumentale, sculptate cu forță într-un material moral definitiv. Dar, poate, de aceea tragedia eșuează : eroii se mișcă greoi, cu grandilocvența statuilor, și ciocnirile sînt, astfel, previzibile. (Nici chiar marele poem dramatic *Christus*, de a cărui temă Longfellow, creștinul pios, s-a apropiat cu înfiorare, nu depășește stadiul unor lungi tirade, ale unor profesiuni de credință, atît de depărtate de modelul cert care e Milton.)

Lui Longfellow îi sînt mai la îndemînă subiectele pe care le poate fructifica în sensul descoperirii virtuților morale exprimate de viața pașnică a coloniștilor. Războiul, masacrele lui înspăimîntătoare nu sînt pomenite decît aluziv în versurile inspirate din primele pagini ale istoriei americane, chiar și fapta vitejească a lui Paul Revere, eroul primei povestiri de la *Hanul Wayside*, care în noaptea istorică de 18 aprilie 1775 a alergat prin satele adormite ale Noii Anglii, vestind invazia trupelor britanice, și pregătind astfel rezistența ame-

ricană, nu e privită ca o faptă de muşchetar romantic; prin noapte şi ceaţă alerga, spune Longfellow, însăşi *„soarta unei naţiuni"*. Eroismul nu se exprimă în minunate fapte de arme, ci în generozitatea dăruirii unei cauze, în înflăcărarea cu care personajele lui Longfellow participă la durerile oamenilor. De aceea, poemele şi dramele sale istorice sînt lipsite de spectaculos, dar ele cuprind o adîncă omenie.

Longfellow nu e un paseist. Goticul nu l-a atras niciodată. Totul se desfăşoară armonios, o binecuvîntată linişte pogoară asupra vieţii oamenilor de altădată. Dar aici nu se ascunde nici o intenţie de a prezenta în contrast zbuciumul contemporan. Pentru că poetul, autor al unor mişcătoare *poeme despre sclavie*, nu sesiza prevestirea marilor cutremure. În ajunul izbucnirii războiului civil, un personaj din *Hanul Wayside* îşi exprima bucuria naivă că *„epoca violenţei a murit sau e pe moarte în întreaga lume"*.

Pentru Longfellow, America eroică era aceea care a plămădit *unitatea* Statelor. Aşa cum sugera el însuşi în oda simbolic intitulată *Construcţia navei*, naţiunea americană, asemenea unei corăbii, plutea, puternică şi mare, purtînd tot mai departe *„inimile pline de speranţă"*, *„credinţa triumfătoare"*. Eroismul era exprimat pe deplin de epoca aceasta a *„navei biruitoare"*, pe care o trăia Longfellow. El căuta în trecut tradiţiile acestei avîntate plutiri peste ape, glorificînd astfel anii în care *„se construia corabia"* Statelor Unite, idealurile *civice* ale acelei vremi.

Din această perspectivă, Longfellow e mai degrabă un poet de factură clasică. Temele romantice nu sînt încorporate viziunii sale care rămîne aceea a păcii statornicite prin sacrificiul celor dintîi eroi ai Americii. Şi, poate că, astfel, el începe să semene cu „albul domn Longfellow" al cărui chip de statuie grecească domină o întreagă epocă literară.

DAN GRIGORESCU

TABEL CRONOLOGIC

1807 La 27 februarie se naşte la Portland (statul Maine) Henry, cel de-al doilea fiu al soţilor Stephen şi Zilpah Wadsworth Longfellow.

Hegel publică *Fenomenologia spiritului.* Doamna de Staël scrie *Corinna.*

1808 Importul sclavilor în Statele Unite e interzis. William Cullen Bryant publică *Embargoul,* un atac împotriva politicii de neamestec în războaiele napoleoniene dusă de preşedintele Jefferson.

1809 Washington Irving scrie *Istoria New Yorkului.*

1810 Apare volumul *Despre Germania* al doamnei de Staël, adevărat manifest al romantismului francez.

Populaţia Statelor Unite numără 7.240.000 locuitori.

1811 Statele Unite rup relaţiile dimplomatice cu Anglia, ca urmare a refuzului acesteia de a le recunoaşte ca ţară neutră.

1812 Campania lui Napoleon în Rusia.

Louisiana e admisă ca al 18-lea stat. Statele Unite declară război Angliei.

Byron scrie *Childe Harold.*

1813 Victoria navală a americanilor împotriva flotei engleze, la Put-in-Bay.

Jane Austin publică *Mîndrie şi prejudecată.*

1814 La 24 august, Washingtonul e cucerit de englezi. La 24 decembrie, războiul anglo-american ia sfîrşit. Apar *Waverley* de Walter Scott, *Minunata poveste a lui Peter Schlemihl* de Chamisso.

1815 Napoleon, înfrînt, e exilat pe insula Sfînta Elena. Congresul de la Viena.

Freneau tipăreşte *Poemele despre cele ce se întîmplă în America.*

1816 Indiana e admisă ca al 19-lea stat.

Shelley publică *Alastor,* E.T.A. Hoffmann — *Elixirul diavolului.*

1817 Mississippi — cel de-al 20-lea stat.

1818 Illinois e primit ca al 21-lea stat. Se stabilesc graniţele între Statele Unite şi Canada.

1819 Alabama, admisă ca al 22-lea stat. Amendamentul privind legea pentru admiterea statului Missouri ridică problema sclaviei în faţa Congresului Statelor Unite. Apare *Cartea de schiţe* a lui Washington Irving. Schopenhauer publică *Lumea ca voinţă şi reprezentare.*

1820 Maine e primit ca al 23-lea stat. Populaţia Statelor Unite se ridică la 9.500.000 locuitori.

Lamartine îşi tipăreşte *Meditaţiile poetice.*

1821 Longfellow, împreună cu fratele său mai mare, Stephen, intră la Colegiul Bowdoin.

Missouri — al 24-lea stat.

Bryant îşi publică *Poemele,* Fenimore Cooper — romanul *Spionul.*

În Italia apar *Logodnicii* de Manzoni.

1822 Fenimore Cooper publică romanul *Ciorap-de-piele.*

1823 Cooper scrie romanele *Pilotul* şi *Pionierii.*

1824 Washington Irving îşi editează *Povestirile unui călător.*

1825 Longfellow absolvă Colegiul Bowdoin.

Macauley publică *Eseurile critice și istorice.*
1826 Leopardi scrie *Micile opere morale ;* Eichendorff — *Amintirile unui pierde-vară ;* Fenimore Cooper — *Ultimul mohican.*

1826—1829 Longfellow studiază filologia în Franța, Spania, Italia și Germania, pentru a deveni profesor de limbi moderne la Bowdoin.

1827 Apar prefața lui Victor Hugo la drama *Cromwell, Cartea cîntecelor* de Heine, *Preria* de Fenimore Cooper, *Tamerlan și alte poeme* de E. A. Poe.
1828 Hawthorne scrie *Fanshawe.*
1829 Balzac publică *Șuanii,* Edgar Poe — *Al Aaraaf.*

1829—1835 Longfellow e profesor de limbi moderne la Bowdoin. Traduce texte pentru uzul studenților, scrie articole de filologie pentru paginile de specialitate ale revistelor.

1830 Hugo scrie *Hernani,* Stendhal — *Roșu și Negru.* Revoluții în Franța și Polonia.

1831 Longfellow se căsătorește cu Mary Storer Potter, fiica unui judecător din Portland.

Apar *Legendele Noii Anglii* de Whittier, cea de-a doua ediție a *Poemelor* lui Poe, *Boris Godunov* de Pușkin.
W. L. Garrison editează la Boston revista antisclavagistă *Liberatorul.*
În Virginia izbucnește o răscoală a sclavilor condusă de Nat Turner. Partizanii sclaviei acuză *Liberatorul* de instigare la rebeliune.
1832 Sînt editate Partea a II-a a lui *Faust* de Goethe, *Cartea națiunii polone* de Mickiewicz, *Închisorile mele* de Silvio Pellico.

1833 Abolirea sclaviei în coloniile engleze.
Poe publică *Manuscrisul găsit într-o sticlă.*
1834 Apare *Faustul* lui Lenau.

1835 Longfellow e numit profesor de limbi moderne și de literatură la Harvard.

Sînt tipărite *Nopțile* lui Musset, *Democrația în America* de Tocqueville, *Poveștile* lui Andersen, *Kalevala.* Premiera piesei *Moartea lui Danton* de Büchner.

1835—1836 Face o călătorie în Scandinavia și Germania. Mary Longfellow moare la Rotterdam.

1836 Apar *Convorbirile lui Goethe cu Eckermann.* Arkansas, stat sclavagist, admis ca al 25-lea stat.
1837 Emerson rostește conferința *Cărturarul american* considerată „declarația de independență intelectuală a Statelor Unite".
Apar *Documentele postume ale clubului Pickwick* de Dickens și *Aventurile lui Gordon Pym* de E. A. Poe. Michigan — al 26-lea stat. Statele Unite recunosc republica Texas.
1838 Primul vapor cu aburi traversează Atlanticul.

1839 Longfellow publică *Glasurile nopții* și *Hyperion.*

Apar *Cursul de filozofie pozitivă* de Auguste Comte și *Mănăstirea din Parma* de Stendhal.
1840 Apar *Povestiri grotești și arabești* de Poe, *Port-Royal* de Sainte-Beuve, *Un erou al timpului nostru* de Lermontov, *Ce e proprietatea?* de Proudhon.
Populația Statelor Unite ajunge la 17.000.000 locuitori, dintre care 400.000 negri liberi și 2.500.000 sclavi. Funcționează 1200 de țesătorii, dintre care 800 în Noua Anglie.

1841 Longfellow editează *Balade şi alte poeme.*

Emerson îşi publică *Eseurile.*

1842 Longfellow scrie *Poeme despre sclavie.* Călătoreşte în Germania, unde se împrieteneşte cu Ferdinand Freiligrath.

Apare *Mantaua* lui Gogol.

1843 Se căsătoreşte cu Fanny Appleton. Scrie *Studentul spaniol.*

1844 Apar *Cei trei muşchetari* de Al. Dumas-tatăl şi *Poeziile* lui Petőfi.

1845 Longfellow publică *Poeţii şi poezia Europei,* o antologie de traduceri.

Poe scrie *Corbul.*

Florida şi Texasul, state sclavagiste, intră în Uniune.

1846 Apar *Oameni sărmani* de Dostoievski. *Glasurile libertăţii* de Whittier, *Taipi* de Melville.

Legea care interzicea sclavia în teritoriile cucerite de la Mexic, e aprobată de Cameră, dar respinsă de Senat.

Iowa e admis ca al 29-lea stat.

1847 Longfellow publică *Evangeline — O poveste din Acadia.*

Apar *La răscruce de vînturi* de Emily Brontë, *Bîlciul deşertăciunilor* de Thackeray, *Ulalume* de Poe.

1848 Marile revoluţii europene.

Statele Unite anexează teritoriile mexicane California, Nevada, Utah şi Arizona. Wisconsin — al 30-lea stat.

Poe scrie *Eureka,* Al. Dumas-fiul — *Dama cu camelii.*

1849 Longfellow publică *Kavanagh.*

Apare *David Copperfield* de Dickens.

1850 Longfellow editează *Lîngă țărm. lîngă cămin* (cuprinzînd și *Construcția corăbiei).*

Hawthorne scrie *Litera purpurie ;* Whittier — *Cîntecele muncii.*
California intră în Uniune ca al 31-lea stat. Se votează o lege drastică împotriva sclavilor fugiți. Statele Unite au o populație de 23.000.000 locuitori.

1851 Longfellow scrie *Legenda de aur* (partea a II-a din *Cristos*).

Apar *Les causeries de lundi* ale lui Sainte-Beuve, *Moby Dick* de Melville, *Pălăria de pai* de Labiche.
1852 Harriet Beecher-Stowe publică *Coliba unchiului Tom ;* Leconte de Lisle — *Poeme antice ;* Gautier — *Smalțuri și camee ;* Turgheniev — *Povestirile unui vînător.*
1853 Premiera *Inelului Nibelungilor* de Wagner.

1854 Longfellow demisionează de la Harvard.

Apar *Henric cel tînăr* de Keller, *Walden* de Thoreau.
Răscoala lui John Brown.
1855 Whitman își editează *Firele de iarbă.*

Apare *Hiawatha* de Longfellow.

1856 Apare *Doamna Bovary* de Flaubert.
1857 Baudelaire publică *Florile răului.*
Curtea Supremă a Statelor Unite stabilește că negrii nu au drepturi civile.

1858 Longfellow publică *Miles Standish.*

Apare *Oblomov* de Goncearov.
Minnesota — al 32-lea stat.
1859 Hugo tipărește *Legenda secolelor.* Apare *Originea speciilor* de Darwin.

Oregon — al 33-lea stat. Primul puţ petrolifer — în Pennsylvania.

1860 Apar *Primele principii* de Herbert Spencer, *Faunul de marmură* de Hawthorne. Thoreau rosteşte o *Pledoarie în apărarea lui John Brown.*

„Expoziţia picturii moderne" la care participă Delacroix, Corot, Courbet, Millet.

Populaţia Statelor Unite ajunge la 31.500.000 locuitori, din care 450.000 negri liberi şi 4.000.000 sclavi. Carolina de Sud se retrage din Uniune.

1861 Fanny Appleton Longfellow moare în chip tragic. Longfellow reia traducerea *Divinei Comedii* a lui Dante.

Dostoievski publică *Amintiri din Casa Morţilor.*

Manet debutează la Salon.

Kansas admis ca al 34-lea stat. Mississippi, Florida, Alabama, Georgia, Louisiana, Texas se retrag din Uniune formînd Statele Confederate ale Americii, la care se alătură şi Virginia, Arkansas, Tennessee, Carolina de Nord. Confederaţia e recunoscută de Franţa şi Anglia. La 12 aprilie, confederaţii atacă un fort al nordiştilor, dezlănţuind războiul civil.

1862 Apar *Mizerabilii* lui Hugo.

1863 Longfellow publică prima parte din *Poveştile de la un han.*

„Salonul refuzaţilor la Paris" la care expun Manet, Pissarro, Jongkind, Guillaumin, Whistler, Cézanne.

Virginia de Vest se desparte de Virginia şi e primită ca al 35-lea stat.

1864 Apar *Enoch Arden* de Tennyson, *Dramatis personnae* de Browning.

Nevada — al 36-lea stat.
1865 Apar *Răpăit de tobă* de Whitman, *Celebra broască săritoare din ținutul Calaveras* de Mark Twain.
Monet pictează *Prînzul pe iarbă,* Manet expune *Olympia.*
Lee, comandantul trupelor confederate, capitulează.
Lincoln e asasinat. Abolirea sclaviei votată în 27 de state.

1866 Longfellow editează poemul *Flower-de-Luce.*

Sînt publicate *Brand* de Ibsen, *Crimă și pedeapsă* de Dostoievski, *Scrisori din moara mea* de Daudet.
Monet expune *Camille.*
Se votează legea drepturile civile, acordînd drepturi egale negrilor.
1867 Nebraska — al 37-lea stat.

1868 Longfellow editează *Tragediile din Noua Anglie* (partea a III-a din poemul *Cristos).*

Apar *Inelul și cartea* de Browning, *Idiotul* de Dostoievski, *Poeziile* lui Hristo Botev.

1869 Longfellow întreprinde o glorioasă călătorie în Europa. E declarat *doctor honoris causa* la Cambridge și Oxford.

Sînt editate *Educația sentimentală* de Flaubert, *Solitudini* de Sully-Prudhomme, *Sărbători galante* de Verlaine, *Cîntecul lui Maldoror* de Leautréamont, *Ageamiii în străinătate* de Twain.
1870 Taine publică *Despre inteligență,* Dostoievski — *Posedații.*

1871 Longfellow publică *Divina tragedie* (Partea I din *Cristos).*

Rimbaud scrie *Corabia beată,* Walt Whitman — *Perspective democratice.*
Se proclamă Comuna din Paris.

1872 Longfellow publică împreună cele trei părţi ale poemului *Cristos, Trei cărţi de cîntece* (cuprinzînd *Povestiri de la hanul Wayside, Iuda Maccabeus* şi traduceri).

Apar *Erewhon* de Butler, *Nuvele* de K. F. Meyer, *Originile tragediei* de Nietzsche.
1873 Benito Pérez Galdós scrie *Episoadele naţionale,* Rimbaud — *Un anotimp de infern,* Saltîkov-Şcedrin — *Domnii Golovliev,* Mark Twain (în colaborare cu Charles Dudley Warner) — *Epoca aurită.*
1874 Apare *Tricornul* lui Alarcon.

1875 Longfellow publică *Masca Pandorei.*

1876 Sînt editate *După-amiaza unui faun* de Mallarmé, *Aventurile lui Tom Sawyer* de Mark Twain.
Colorado — al 38-lea stat.

1876—1879 Longfellow editează o antologie de 31 de volume, intitulată *Poeme ale locurilor.*

1877 Henry James scrie *Americanii,* Carducci — *Odele barbare.*

1878 Longfellow publică *Kéramos şi alte poeme.*

Apare *Daisy Miller* de Henry James.
1879 Henry George scrie *Progres şi sărăcie,* Strindberg — *Camera roşie,* Meredith — *Egoistul,* Dostoievski — *Fraţii Karamazov.*

1880 Longfellow publică *Ultima Thule.*
Ziua sa de naştere e sărbătorită în şcolile din întreaga ţară.

Apar *Bulgăre-de-seu* de Maupassant, *Înţelepciune* de Verlaine, *Democraţia* de Henry Adams.

1881 Anatole France scrie *Crima lui Sylvestre Bonnard;* Verga — *Familia Malavoglia;* Ibsen — *Strigoii.* Preşedintele Garfield e asasinat. Se întemeiază „Federaţia Uniunilor de Muncă din Statele Unite".

1882 La 24 martie Longfellow moare la Camden.
Twain publică *Prinţ şi cerşetor.*

★

1883 *Michelangelo* apare postum.

1884 Un bust al lui Longfellow e inaugurat în colţul poeţilor din Catedrala Westminster din Londra, adevărat panteon al marilor scriitori englezi.

D. G.

NOTA TRADUCĂTORULUI

Titlul original, The Song of Hiawatha, *s-ar traduce textual:* Cîntecul lui Hiawatha. *Cum traducerea textuală se pretează la echivoc (Haiavata ar fi acela care cîntă), iar forma* Cîntec despre Haiavata *are neajunsul de a califica „cîntec" ceea ce este un poem, am adoptat soluția* Cîntarea lui Haiavata.

De asemenea am schimbat, pentru mai multă claritate și o mai mare concordanță cu conținutul cînturilor corespunzătoare, cîteva titluri:

în loc de Haiavata și Pana Argintie (Hiawatha and the Pearl-Feather) — Haiavata și vrăjitorul Megissogvon;

în loc de *Pescuitul lui Haiavata (Hiawatha's Fishing) — Haiavată și Marele Nisetru.*

Drept titlu al cîntului XIX — The Gosts (Duhurile) *am preferat* Strigoii.

In legătură cu transcripția fonetică a cuvintelor și denumirilor indiene, precizez că am adoptat această soluție tocmai fiindcă este vorba de cuvinte indiene și nu englezești. Longfellow, introducîndu-le în poemul său, n-a făcut altceva decît să le fonetizeze și el după regulile de transcripție în limba engleză, așa cum scriitorii latino-americani de limbă spaniolă sau portugheză transcriu cuvintele indiene după regulile limbilor respective.

Transcrierea în românește a cuvintelor indiene în ortografierea lui Longfellow (adică prin fonetizare englezească) ar

avea neajunsul de a sili pe cititorul român — care nu e obligat să știe engleza — să învețe pe de rost, cu anticipație, că de exemplu :

— „Chibiabos" se pronunță „Ciaibaiabos" ;

— „nenemoosha" se pronunță „ninimușa" ;

— „Pau-Puk-Keewis" se pronunță „Po-Poc-Chivis" etc.

Altfel va pierde ritmul versului și muzicalitatea lui.

Baudelaire, traducînd liber în limba franceză cîntul II al poemului (The Peace-Pipe) *sub titlul* Le Calumet de la paix, *procedează astfel : scrie* „Gitche Manito" *(ca și Longfellow), dar precizează în notă :* „prononcez : Guitchi Manitou".

Procedînd la fel în românește, ar trebui să menționăm „se pronunță : Ghitci Manitu". *Am putea recurge la aceeași soluție dacă numărul unor asemenea note în întregul poem ar fi redus, dar sînt zeci de cuvinte indiene folosite în text și pentru fiecare ar trebui să se noteze modul de pronunție.*

Denumirile geografice consacrate în ortografierea lor engleză au fost însă redate ca atare.

În legătură cu abundența în original de cuvinte și denumiri indiene, prin care autorul a căutat să asigure „culoarea locală" menționez că în traducere le-am folosit în proporții mai reduse. Am tradus însă integral glosarul lui Longfellow din notele anexe.

De altfel, majoritatea cuvintelor indiene își au traducerea chiar în textul poemului (de exemplu, la p. 2 : Citoveicul *— fluierarul ; cufundarul —* Mang ; Su-șu-ga *— stîrcul ; gîsca albă —* Vava ; *cocoșul —* Mușcodaza).

Pentru cuvinte de origine indiană intrate în limba engleză (și în alte limbi), ca wigwam, mocasini, *am dat note explicative suplimentare, pe pagina unde cuvîntul se întîlnește prima dată.*

Aduc pe această cale mulțumiri tuturor celor care au contribuit la realizarea și apariția acestei traduceri, și cu osebire profesorului meu Ioachim Obadă, *sub îndrumarea căruia am început-o, și lui* Mihail Sevastos, *ale cărui prietenești îndemnuri și prețioase sugestii m-au ajutat s-o desăvîrșesc.*

M. MAIEVSCHI

CUVÎNT ÎNAINTE[1]

Dacă mă-ntrebaţi de unde
Am cules aceste basme
Şi legende-naripate,
Cu mireasma lor de codru,
Suflu răcoros al văii,
Fum de wigwamuri *, *albastru,*
Zvon năvalnic de pîraie
Şi cascade ce răsună
Ca în munţi ecou de tunet ?

Vă voi spune, voi răspunde :
„Din cîmpii, prerii şi codri,
De pe lacurile-albastre
Ce se-ntind spre miazănoapte,
De pe vastele meleaguri
Unde viaţa-şi duc Dakoţii
Cei războinici şi-Ojibwayi,

---

[1] Cu litere arabe sînt indicate notele autorului, reproduse la sfîrşitul volumului.

★ *Wigwam* — coliba indienilor din America de Nord.

De pe munţi, din văi şi mlaştini,
Din stufişurile dese,
Unde îşi adună hrana
Stîrcul cenuşiu, Şu-şu-ga.
Eu vă-nşir aceste basme
După cîntecele zise
De duiosul Nawadaha“.

De-ntrebaţi acum de unde
Îşi culese Nawadaha
Cîntecele lui duioase,
Eu voi spune, voi răspunde :
„De prin cuiburi, în pădure,
De prin vizuini de biberi,
Urme de bizoni sălbatici,
Cuiburi falnice de vulturi !

I le-au zis aceste cînturi
Toate păsările tundrei,
Din cîmpie şi din mlaştini,
Citoveicul[2] *— fluierarul,*
Cufundarul — Mang, bîtlanul,
Zis Şu-şu-ga, gîsca — Vava
Şi cocoşul — Muşcodaza“.

Iar de-mi puneţi întrebarea :
„Cine este Nawadaha ?

Despre el ne spune-acuma !"
Voi răspunde-n chipu-acesta :

„Cîntărețul Nawadaha,
Își avea înaltul wigwam
Într-un sat din valea verde
Și tăcută, Tawasentha [3].
Străbătută de-ape limpezi.
Împrejur, cît vezi cu ochii,
Se-ntindeau cîmpii, ogoare,
Se-nălța un falnic codru,
Verde-n zilele de vară,
Alb sub neaua iernii crunte,
Plin de cîntece, suspine...

Luncile întortocheate
Le puteai zări în vale —
Pline de-apă, primăvara,
Cu argint de sălcii, vara,
Albe-n ceața recii toamne,
Înnegrite-n timpul iernii.
Pe acele plaiuri line
Ale văii Tawasentha,
L-am aflat pe Nawadaha.

Acolo-și zicea el cîntul
Închinat lui Haiavata
Și spunea cu măiestrie

Povestirea minunată
A venirii lui pe lume,
Şi a vieţii lui mărețe,
Închinată fără preget
Străduinţei de a duce
Tribul lui şi-ntreg poporul
Înspre bine şi dreptate.

Voi, ce-aţi îndrăgit în viaţă
Frumusețile naturii,
Umbra serii, şoapta frunzei
În suflarea caldă-a văii,
Glas de viscol şi de ploaie,
Viiturile de ape
În desişuri de pădure,
Şi în munţi ecou de tunet
Ce ca pocnete de aripi
Grele de hultan răsună —
Ascultaţi aceste strofe,
Ce-l slăvesc pe Haiavata!

Iubitori de vechi balade,
Zămislite de popoare,
Ce ne cheamă de departe
Ca o şoaptă-atît de dulce —
De abia o prinde-auzul,
Şi nu ştii de-i basm sau viaţă —
Ascultaţi aceste viersuri,
Ce-l slăvesc pe Haiavata!

Voi, ce-n inima curată
Aţi păstrat credinţa-n fire,
Şi încrederea că omul
Poartă-n suflet bunătate ;
Voi, ce ştiţi că totdeauna
Inima de om cunoaşte
Îndoială şi durere,
Bîjbîiala-n întuneric
Şi avînturi spre dreptate,
Ascultaţi-mi povestirea,
Ce-o închin lui Haiavata !

Voi, acei ce cîteodată
Bateţi cărărui de ţară,
Străjuite pe la margini
De-ncîlcitele lăstare,
Pline cu bobiţe roşii,
Ale cătinei plecate
Peste ziduri însurite,
Şi cu gîndurile duse
Vă opriţi în cimitirul
Unde pe o piatră spartă
De mormînt citiţi, săpate,
Slove simple, pline însă
De durere şi nădejde,
De credinţa-nflăcărată, —
Să citiţi şi-aceste cînturi
Ce-l slăvesc pe Haiavata !"

I. PIPA PĂCII

Peste munţii din prerie [4],
Peste culmea Stîncii Roşii,
Pogorî Stăpînul Vieţii,
Ghitci Manitu, măreţul,
Şi din vîrfu-acelei creste
A chemat la el să vină
Toate neamurile lumii.

De la urma lui, la vale,
Strălucind în raza zilei,
Ca o stea cu coada-n flăcări,
Un pîrîu porni năvalnic,
Fremătîndu-şi unda rece.
Şi cu degetu-i, Stăpînul
Însemnatu-i-a-n cîmpie
Calea de urmat şi spus-a :
„Iată matca ta de-acuma !"

Şi luînd din stîncă-o piatră,
Plăsmui din ea o pipă,
Cu figuri împodobind-o.
După-aceea, lîngă apă,
Smulse-un fir de trestioară
Şi îl potrivi la pipă.
Pipa o umplu cu coajă,
Coajă roşie de salce,
Şi suflă înspre pădure.
Crengile, de-a lui suflare,
S-au mişcat învolburate
Şi, ciocnindu-se, în flăcări
Luminoase izbucniră ;
Stînd pe vîrful Stîncii Roşii,
A aprins Stăpînul Vieţii
Pipa Păcii, ca s-adune
Neamurile toate-a' lumii.

Lin curgea din pipă fumul
În văzduhul dimineţii,
Mai întîi cordea închisă,
Abur albăstrui pe urmă,
După-aceea rotocoale
Albe ca zăpada iernii
Aşezată peste arbori,
Tot mai sus, mai sus, în slavă,
Revărsîndu-se în valuri
Peste-ntreaga glie verde.

Din cîmpia Tawasentha
Wyoming şi Tuscaloosa,
Din a Lacurilor Ţară;
Şi din munţii cei de stîncă,
Toate ginţile zăriră
Depărtatul fum de veste
Din Pocvána — Pipa Păcii.

Înţelepţii, pretutindeni,
Zis-au : — „Asta-i Pipa Păcii !
Fumu-acesta ce în slavă
Ca o ramură se-ndoaie
Şi ne face semn asemeni
Unei mîini îmbietoare,
Este semnul de chemare
Al Stăpînului Vieţii,
Ghitci Manitu, măreţul.
El e-acela ce ne cheamă
Pentru sfat între popoare".

Pe cîmpii, prin văi înguste,
Au pornit atunci, îndată,
Luptători aleşi din triburi,
Delawarii şi Dakoţii,
Talpe-Negre şi Comancii,
Pawneeşii şi Omaha,
Ojibwayi şi Huronii.
Se-ndreptau, de pretutindeni,
Toţi spre culmea Stîncii Roşii,
La chemarea Pipei Păcii.

Înarmaţi, vopsiţi de luptă,
Ca şi pomii-n toamna rece,
Ca şi ceru-n faptul zilei,
Se-adunară în cîmpie
Toţi privindu-se sălbatic,
Cu adîncă ură-n inimi,
Plini de setea răzbunării,
Moştenită din vechime.
Ghitci Manitu, măreţul,
Cel ce-a zămislit pe oameni,
Îi privi pe toţi cu milă,
Cu iubire de părinte.
Ura lor nepotolită
O privi ca o gîlceavă
Ce se naşte-ntre nevîrstnici,
Cînd se joacă fără minte !

El le-ntinse mîna dreaptă,
Firea lor s-o potolească
Şi pornirea lor s-o-mpace.
Şi cu vocea lui măreaţă,
Sunătoare ca o apă
Ce-n prăpăstii se prăvale,
Le vorbi în felu-acesta,
Cu dojană de părinte :
— „Dragi copii, luaţi în seamă
Un cuvînt de-nţelepciune
De pe buzele acelui,
Ce la toţi v-a dat viaţă !

V-am lăsat vînat în codri,
V-am lăsat în ape pește,
V-am lăsat bizonii, urșii,
Biberi, reni și căprioare ;
Am umplut cu pește apa
Și cu păsări multe balta ;
Ce vă face, dar, cu ură
Unul să vînați pe altul ?

Sînt sătul de-a voastre certuri,
De vărsările de sînge,
Și de-atîtea rugi haine —
Să v-ajut la răzbunare.
În unire e putere,
Dezbinarea-i slăbiciune.
Împăcați-vă o dată,
Fiți ca frații dintr-o ceată !

Voi trimite-atunci prorocul
Să v-arate calea bună ;
El va ști să vă îndrume
Și trăind cu voi, prin muncă,
Să v-aducă fericire.
De veți ști să țineți seama
De-nțeleptele-i povețe,
Veți cunoaște toți belșugul,
Veți trăi în voie bună,
Iar de nu-i veți da crezare,
Veți pieri în răzvrătire !

În această apă vie,
Să spălaţi a voastre feţe,
Date cu vopseaua luptei,
Să spălaţi pe totdeauna
De pe mîini frăţescul sînge ;
Plăsmuiţi din piatră pipe,
Prindeţi trestie de ele
Şi le-mpodobiţi cu pene,
Să aprindeţi Pipa-Păcii
Şi să vieţuiţi ca fraţii !"

La auzu-acestor vorbe
Luptătorii de îndată
Armele le-au pus grămadă,
Straiele şi-au scos în grabă
Şi în valurile apei
Au intrat tăcuţi de-a valma,
De vopsea să-şi spele faţa.
Unda apei dinspre stîncă
Limpede era ca zarea,
Iar mai jos curgea la vale
Tulbure şi întinată.

Curăţindu-şi de vopsele
Faţa, toţi pe mal ieşiră
Şi-ngropară în ţărînă
Toporiştile de luptă.

Ghitci Manitu, măreţul,
Făcătorul lumii-ntinse,
Le-a zîmbit cu mulţumire !

După-aceea, în tăcere,
Au cioplit din piatră pipe,
Trestie le-au pus la capăt,
Le-au împodobit cu pene
Şi făcut-au cale-ntoarsă,
Chiar în clipa cînd în boltă
S-a deschis în nori o poartă,
Ce-a ascuns Stăpînul Vieţii,
Cufundat în fumu-albastru
Din Pocvána, Pipa Păcii !

II. CELE PATRU VÎNTURI

„Slavă ţie, Medgechívis!“
Îi strigau lui Medgechívis
Luptătorii şi bătrînii,
Cînd s-a-ntors cu biruinţă,
Aducînd sfinţitul vámpum,
Din a Crivăţului ţară,
Din ţinuturile triste,
Stăpînite de Vabasso,
Iepurele alb — Vabasso.

El a smuls vrăjita salbă
De la gît lui Mişe-Mocva,
Uriaşul urs de munte,
Spaima triburilor toate,
Folosindu-se de clipa
Cînd zăcea cumplita fiară
Adormită-n vîrf de munte,
Ca o stîncă-acoperită
Cu un strat de muşchi deasupra.

Se tîrî spre matahală,
În tăcere,-atît de-aproape,
De-atingea a'sale gheare,
Iar suflarea ei fierbinte
Îl ardea pe mîini ca focul.
Întinzînd spre salbă mîna,
El o trase-ncet spre sine
De pe gîtul gros al fiarei,
Peste ochi şi botu-i negru,
Şi urechile rotunde,
Cu atîta dibăcie,
De nici nu-i atinse blana,
Doar suflarea ei fierbinte
Îl ardea pe mîini ca focul.

Ridicînd apoi măciuca,
Scoase-un chiot de războinic,
Şi-l lovi pe Mişe-Mocva,
Fără milă, drept în frunte,
Îl lovi-ntre ochi cu sete!

Buimăcit de lovitură,
Încercă degeaba ursul
În picioare să se-nalţe,
Căci genunchii nu-l ţinură,
Şi cu gemete de babă,
Se lăsă în patru labe;

Iar viteazul Medgechívis,
Înfruntîndu-l fără frică,
Îi rîdea în nas, cu hohot,
Şi-i spunea cu nepăsare :

— „Ce mai ai de zis acuma,
Tu, dihanie făloasă ? [5]
Văd că-asemeni unei babe,
Gemi în faţă-mi de durere !
Ştii că-a noastre triburi luptă
Din vechime între ele ;
Dar acuma ai dovada
Cine este mai puternic.
Să v-ascundeţi în pădure
Şi să staţi pitiţi în peşteri !
De era sortit ca-n luptă,
Eu să fiu învins de tine,
Nu scoteam un singur strigăt ;
Pe cînd tu scînceşti aicea,
Neamul tău de rîs făcîndu-l,
Ca o babă slăbănoagă,
Şagodaia, slab de înger !"

Şi spunînd aceste vorbe,
Îl lovi din nou cu sete
Între ochi pe Mişe-Mocva,
De-i crăpă în două ţeasta,
Cum se crapă iarna gheaţa
Cînd pescarul o încearcă.

Iată cum pieri năprasnic
Mişe-Mocva, urs de munte,
Spaima triburilor toate.

„Slavă ţie, Medgechívis !
Îi striga întreg poporul,
Slavă ţie, Medgechívis !
Pentru marea ta ispravă,
Drept răsplată, pe vecie,
Vei lua în stăpînire
Toate vînturile lumii,
Şi în loc de Medgechívis,
Numele de-acum să-ţi fie
Cabeiun, cum i se spune
Vîntului de-apus năvalnic !"

Iată cum stăpîn ajunse
Medgechívis peste vînturi.
Pentru el lăsîndu-şi vîntul
De apus, pe celelalte
Le-a-mpărţit cu chibzuinţă
Între-ai săi feciori şi-anume:
Vîntul cel de soare-apune
El l-a-ncredinţat lui Vébon,
Vîntul cald — lui Şavondazi,
Crivăţul cel crunt şi rece —
Crudului Cabibonócca.

E frumos şi tînăr Vébon ;
El ne-aduce dimineaţa,
Cu săgeţile-i aprinse —
Risipeşte bezna nopţii
De pe văi şi de pe dealuri ;
Ard obrajii lui în zare,
Răspîndind roşeaţă vie,
Glasul lui trezeşte satul,
Cheamă fiarele la viaţă,
Vînătoru-l cheamă-n codru.

Dar în cer e singur Vébon ;
Toate păsările-i cîntă,
Toate florile, în cinstea-i,
Răspîndesc în văi mireasma,
Pentru el e clipocitul
Apelor şi-al frunzei freamăt,
Inima-i rămîne, însă,
Tristă, căci e-n ceruri singur.

Dar odată, dimineaţa,
Cînd mai doarme încă satul,
Iar pe ape ca stafia,
Umblă ceaţa albicioasă,
A văzut în vale-o fată,
Ce strîngea pe malul apei
Stînjenei şi săgeţele.

Zi de zi, mereu, de-atuncea
Aştepta cu nerăbdare
Să zărească-n vale fata
Şi să-ntîmpine privirea
A doi ochi senini şi-albaştri,
Ce cătau spre el asemeni
Lacurilor lucitoare,
Răsărite printre trestii.
Şi s-aprinse-n pieptu-i focul
Dragostei înflăcărate,
Pentru fata-ngîndurată
Care-i aştepta venirea,
Amîndoi atît de singuri —
El pe cer, iar ea pe glie.

Şi-ncepu să o dezmierde
Cu a soarelui căldură,
Vorbe dulci de alinare,
Cîntece suspinătoare,
Murmur tainic de pădure
Şi a florilor mireasmă.
Plin de dor la piept strîngînd-o,
O-nveli cu văl de flăcări,
Şi se prefăcu la pieptu-i
Fata-n stea tremurătoare.
De atunci, în faptul zilei,
Trec prin ceruri împreună,
Vébon una cu iubita-i,
Vébon-Ennong, stea-luceafăr !

Crivăţul, Cabibonócca,
Îşi ducea viàţa-i aspră
Printre gheţurile albe,
Cu zăpezi acoperite,
De pe tristele meleaguri
Stăpînite de Vabasso,
Iepurele alb—Vabasso.

Mîna lui, neobosită,
Zugrăveşte frunza toamna
În roşcat aprins şi galben ;
El viforniţe aduce,
El vuieşte în pădure
Şi acoperă cu gheaţă
Rîuri, lacuri şi pîraie,
Alungînd cu suflu-i aspru,
Înspre ţărmurile calde,
Pescăruşii şi ploierii,
Berzele şi cormoranii.

Într-o zi,-ncruntat şi aprig,
A ieşit din casa-i albă,
Aşezată printre gheţuri,
Şi s-a năpustit năprasnic,
Hăulind de-a lungul tundrei,
Îngheţînd sub pasu-i totul.
Pletele de nea albite,
Îi curgeau în urmă — valuri,
Ca un rîu cu matca stearpă.

Dintr-o dată, în cîmpia
Pustiită şi-ngheţată,
A zărit în păpurişuri
Pe Şinghebis, cufundarul,
Ce-a rămas în plină iarnă,
Singuratic pe acolo ;
Fraţii lui cu mult nainte
Îşi luaseră în cîrduri
Zborul înspre ţări mai calde.

S-a-ncruntat Cabibonócca
Şi-a răcnit la el cu ciudă :
— „Cine este îndrăzneţul,
Ce cutează să mă-nfrunte
Şi în ţara-mi să rămînă,
Cînd şi Vava, şi Şu-şu-ga —
Gîsca albă şi bîtlanul —
Au plecat de mult de-aicea ?
Voi pătrunde în colibă
Şi-i voi stinge focu-n vatră.

Şi, în plină beznă-a nopţii,
Năvăli cu-nverşunare
Peste scunda lui colibă ;
O-nveli-n nămeţi cu urlet,
Zdruncinînd-o fără milă
Şi smulgînd perdeaua uşii.
Dar Şinghebis, cufundarul,
Nu s-a dat bătut de Crivăţ ;

Pentru lunile de iarnă
Aprinsese foc în vatră
Şi-ncălzindu-se la flăcări,
Se-ospăta cu peşte-n voie
Şi, rîzînd, cînta la vatră :
— „N-ai să poţi să-mi faci nimica,
Nu mă tem de tine, Crivăţ !"

Năvăli atunci năuntru,
Furios, Cabibonócca,
Dar nici suflul lui de gheaţă
Nu clinti din loc fundacul.
Înteţi doar focu-n vatră,
Ca să ardă şi mai bine,
Cu scîntei strălucitoare,
Şi cînta cu voie bună,
Şi rîdea cu nepăsare.

Se-nciudă Cabibonócca ;
De pe fruntea-i răvăşită
Şi din pletele-ncîlcite,
Se scurgeau pe jos, în şiruri,
Picuri grele de sudoare,
Cum se scurg în primăvară,
Şănţuind adînc nămeţii,
Picurile de pe streşini
Şi din vrejuri de cucută.

Biruit de focul vetrei,
Rîs şi cîntec fără grijă,
Răbufni afară vîntul
Şi porni urlînd, în iureş,
Peste rîuri, peste lacuri,
Troienind cîmpia albă,
Îngroşînd pe ape gheaţa
Şi chemîndu-l pe Şinghebis
Să se-nfrunte între dînşii
Pe cîmpiile-ngheţate.

Nu s-a-spăimîntat Şinghebis
Şi ieşind în ger, afară,
A-nfruntat cu vitejie
Pe vrăjmaşul său sălbatic —
Vîntul crunt de miazănoapte —
Pînă cînd, pierzîndu-şi suflul,
A fugit Cabibonócca
Înapoi, în ţara gheţii,
Stăpînită de Vabasso,
Urmărit de rîsul vesel
Al viteazului Şinghebis,
Ce-i striga mereu din urmă :
— „N-ai să poţi să-mi faci nimica,
Nu mă tem de tine, Crivăţ !“

Somnorosul Şavondazi
Îşi ducea agale traiul,

Pe meleagurile calde
Unde nu se curmă vara.
El trimite-n miazănoapte
Păsările cîntătoare,
Pe prigoria, Opéci,
Pe Ovéisa, dumbrăveanca,
Rîndunica iute, Şoşo,
Sperioasa gîscă, Vava.
Tot de el ne sînt trimise
Pepenii, tutunul galben
Şi ciorchinele de struguri
Purpurii şi dulci ca mierea.

Fumu-albastru-al pipei sale
Umple văile de ceaţă
Şi de neguri somnoroase,
Îndulceşte luciul apei
Şi-ascuţişurile stîncii ;
El aduce suflul verii
Peste tristele întinderi,
Cufundate-n frigul iernii.

Nici un fel de griji nu cearcă
Inima lui Şavondazi.
Doar o dată-n toată viaţa
A trăit şi el durerea.
Într-o zi, privind alene
Înspre miazănoapte,-n zare,
El zări-n prerie-o fată
Subţirică şi mlădie,

Îmbrăcată toată-n verde
Şi cu părul ca de aur.

Zi de zi, din clipa-aceea,
Plin de dor a urmărit-o ;
Zi de zi creştea în pieptu-i
Focul dragostei nestinse
Pentru fata cu cosiţe
Aurii ca raza zilei.
Dar fiind din cale-afară
Leneş şi lipsit de vlagă,
Pregeta mereu spre fată
Să coboare în cîmpie.
Doar privea cu dor spre dînsa
Şi ofta fără-ncetare.

Pînă ce,-ntr-o dimineaţă,
A văzut că înălbeşte,
Ca zăpada timpurie,
Părul galben al iubitei.
— „Frate crud din miazănoapte,
De pe tristele meleaguri,
Stăpînite de Vabasso,
Tu răpitu-mi-ai iubita
Fermecînd-o cu-ale tale
Basme pline de-amăgire !"

Astfel îşi vărsa aleanul
Întristatul Şavondazi,

Rătăcind de colo-colo
Şi oftînd cu dor şi jale,
Pînă cînd întreg văzduhul
S-a umplut, din zare-n zare,
De o fulguială albă,
Ce-a ascuns, ca într-o ceaţă,
Fata cea cu păr de aur...
Niciodată, Şavondazi,
N-ai să-ţi mai zăreşti iubita !

Vai, sărmane Şavondazi !
Fata-aceea din prerie
Nu era, de fapt, femeie,
Ci o floare — păpădia ;
Ai privit-o vară-ntreagă,
Şi-ai iubit cu dor năvalnic,
O plăpîndă păpădie.
Tot oftînd, ai spulberat-o
În văzduh, pe totdeauna !
Vai, sărmane Şavondazi !

Iată soarta hărăzită
Vînturilor năzdrăvane,
Oploşite pe de-a pururi
În cereştile cotloane :
Vîntul de apus, Cabeiun,
Stăpînit de Medgechívis,
Celelalte, împărţite
Între-ai săi feciori mai tineri.

III. COPILĂRIA LUI HAIAVATA

Într-o seară, cînd răsare
Luna plină peste dealuri,
Ani nenumărați în urmă,
Drept din lună pogorît-a
Pe pămînt Nocomis, fiica
Cea frumoasă-a lunii albe,
Tocmai cînd avea să nască.

Se juca acolo,-n lună,
Între semenele sale,
Legănîndu-se culcată
Pe-un lăstar de viță verde.
Una dintre fete, însă,
Zavistioasă pe Nocomis
Și de răzbunare plină,
Reteză acea crenguță,
Și Nocomis, spăimîntată,
A căzut pe neașteptate
Între florile din valea
Muskoday, înmiresmate.

„Cade-o stea! spunea poporul,
A căzut o stea din ceruri!“

Şi acolo,-n muşchi şi ierburi,
Între crinii albi şi gingaşi,
În tăcuta vale verde,
În lumina blîndă-a lunii,
Sub a stelelor lucire,
A născut Nocomi-o fată,
Dîndu-i nume de Venona.
Şi-a crescut Venona-ntocmai
Ca un crin învolt în vale;
Mlădioasă şi subţire,
Dulce ca o rază-a lunii,
Gingaşă ca raza stelei.

Şi-i spunea ades Nocomis,
Amintea mereu Venonei:
— „O! păzeşte-te, Venona,
De vicleanul Medgechívis;
N-asculta a' sale vorbe,
Nu umbla prin valea verde,
Nu dormi în crinii gingaşi!“
N-ascultă Venona, însă,
Vorba mamei înţeleaptă,
Şi venit-a Medgechívis,
Făr' de veste pe-nserate,
Legănînd cu şoapta-i dulce
Florile şi firul ierbii.

Şi găsind-o pe Venona
Pe un pat de flori culcată,
A-ncîntat-o Medgechívis,
Vîntul de apus năvalnic,
Cu alintătoare vorbe
Şi cu gingaşe atingeri,
Pînă ce-a născut în taină,
Un fecior, fiu al tristeţii
Şi al dragostei curate.

Iată cum veni pe lume
Minunatul Haiavata.
Medgechívis cel făţarnic
A lăsat-o pe Venona
Şi, curînd după aceea,
Ea s-a stins, de dor răpusă.

Mult şi-a plîns Nocomis fata,
Mult cu jale a bocit-o :
— „Vai, ce crudă mi-e ursita !
Nu era mai bine, oare,
Să mă ia pe mine moartea !
Nu mai pot să-ndur durerea !
Vahonóvin ! Vahonóvin !"

Lîngă apele întinse
Ale mării Ghitci-Ghiumi,

Traiul şi-l ducea Nocomis,
Fiica albei luni, Nocomis.
După wigwamu-i sihastru
Se-nălţa un falnic codru,
Pini măreţi cu ciucuri roşii,
Iar în faţă ţărmul neted,
Peste care-n valuri repezi
Se rostogolea-nspumată
Apa limpede a mării.

Pe acolo,-nsingurată
Îşi creştea, cu drag, Nocomis,
Pe nepotul ei şi, seara,
Legănîndu-l într-un leagăn
Împletit din crengi de salce,
Aşternut cu muşchi şi iarbă
Şi legat cu feşi de piele;
Îi spunea, ca să-l ogoaie:
— „Taci, că te aude Ursul!"
Şi-i cînta, ca să-l adoarmă:
„Eva-ía! Pui de buhă!
Ce luceşte-n întuneric?
Ai cui ochi sclipesc în wigwam?
Eva-ía! Pui de buhă!"

Multe spusu-i-a Nocomis
Despre stelele din boltă;
I-arăta în cer cometa
Işcudá, cu coada-n flăcări,

Şi a duhurilor horă,
Cete de războinici crunte
Strălucind cu-a lor podoabe
Şi măciuci, în miazănoapte,
În geroasa lună-a iernii.
I-arăta, în ceruri, albă,
Calea duhurilor rele,
Calea albă-n cerul negru
Plin de duhuri şi vedenii.

Vara, stînd în prag, copilul
Asculta-n tăcere codrul,
Asculta cum cîntă pinii,
Asculta al apei susur,
Sunete de vrajă pline.
„Minne-váva !“ cîntă pinii,
„Modvei-óşca !“ cîntă marea.

A văzut pe Va-va-téizi,
Licuriciul care, seara,
Ca o candelă străluce
Printre firele de iarbă.
Şi-i zicea încet un cîntec,
Învăţat de la Nocomis :
„Va-va-téizi, licuriciul,
Tu, gînganie micuţă,
Ce luceşti ca o scînteie,
Să-ţi mai joci a ta lumină,

S-o mai ţii un pic aprinsă,
Eu mă culc cuminte-ndată
Şi-am să dorm cu somnu-n pleoape".

A văzut cum se ridică,
Din străfundurile apei,
Talerul rotund al lunii,
Plin de pete şi de umbre,
Şi-ntreba : — „Ce e acolo ?"
Iar Nocomis, cu un zîmbet
Plin de caldă bunătate,
Îi spunea : — „Ia, un războinic,
Supărat pe-a lui bunică,
A zvîrlit-o-n miezul nopţii
Pînă-n ceruri, drept în lună,
Şi-a rămas băbuţa-n lună
Şi mai stă şi azi acolo".

A văzut şi curcubeul,
Strălucind măreţ în soare,
Şi-ntreba : — „Dar asta ce e ?"
Iar bunica lui, Nocomis,
Îi spunea : — „Vezi tu, acolo,
Sînt în ceruri adunate
Toate florile din codri,
Toate florile cîmpiei.
După ce pe glia noastră
Mor, de toamnă vestejite,

Ele mai învie-o dată
În a cerurilor slavă."

Iar atunci, cînd miezul nopţii
Răsuna de hohotitul
Bufniţelor din pădure,
El striga cuprins de spaimă :
— „Ce e asta, ce-i Nocomis ?"
Şi-i spunea atunci Nocomis :
— „Astea-s bufniţele sure,
Cu-a' lor pui ce, laolaltă
Adunate în pădure,
Se înfruntă între ele
Şi pe limba lor se ceartă".

Astfel, micul Haiavata
A-nvăţat să înţeleagă
Graiul păsărilor toate,
Numele ce-l poartă, taina
Locurilor unde, vara,
Cuiburile îşi durează,
Şi-un' se duc cînd vine iarna.
Sta cu ele-ades de vorbă,
„Puii mei" spunînd la toate.

A-nvăţat să înţeleagă
Graiul şi-altor lighioane,

Numele ce-l poartă ele,
Toate tainele ascunse
Ale vieţii lor ; ştia el
Cum îşi face casă-un biber,
Şi-unde veveriţa-şi pune
Nucile-adunate vara,
Şi de ce e sprinten cerbul,
Şi de ce-i fricos Vabasso.
Sta cu ele-ades de vorbă,
„Fraţii mei", spunînd la toate.

Cum pe vremea-aceea Iagu,
Vechi prieten al Nocomei,
Ce-a umblat prin lumea toată,
Şi ştia să spună-atîtea,
Vrute şi ades nevrute,
I-a făcut lui Haiavata
Un puternic arc din frasin,
Cu o coardă bine-ntinsă,
Cu săgeţi din lemn de curpen
Şi cu cremene la vîrfuri.

Şi i-a spus lui Haiavata :
— „Du-te, fiule,-n pădure,
Unde umblă-n cîrduri cerbii
Şi cu mîna ta vînează
Şi ne-adu aicea unul !"

Fără multă zăbovire
Se-avîntă îndată-n codru
Haiavata, mîndru-n sine
De-arcul său atît de straşnic !
Păsările din pădure
Ciripeau în jur, voioase :
„Cruţă-ne, o, Haiavata !"
Şi prigoria, Opéci,
Şi Ovéisa, dumbrăveanca,
Ciripeau, zburînd în cale-i :
„Cruţă-ne, o, Haiavata !"

În stejarul ce deasupra
Capului lui Haiavata
Şi-ntindea măreţ coroana,
Adjidómo, veveriţa,
Printre crengi sărea vioaie
Şi, tuşind, rîzînd, în salturi,
Îi spunea încrezătoare :
„Cruţă-mă, o, Haiavata !"
Iepuraşul cel zburdalnic
O zbughi cu grabă-n lături
Şi-aşezîndu-se pe coadă
Zise către Haiavata,
Mai cu frică, mai în glumă :
„Să nu tragi cumva în mine !"

Nu-i băga în seamă, însă,
Dus pe gînduri, Haiavata,

Gîndul lui zbura departe,
El îşi căuta vînatul,
Urma cerbului pe malul
Rîului la care vine
Să se-adape la amiază.

După tufele de frasin,
Ascunzîndu-se cu grijă,
El pîndi pe cerbul sprinten,
Pînă ce văzu-n desişuri
Ochii lui lucind în faţă,
Coarnele-i ca două ramuri,
Nările în vînt umflate.
Iar cînd cerbul pe cărare
A ieşit şi în lumină
S-a oprit numai o clipă,
Inima-ncepu să-i bată
Ca o frunză de mesteacăn.
Se cutremură asemeni
Unui frasin în furtună,
Cînd văzu-n cărare cerbul.

Pe-un genunchi lăsat cu grijă,
Haiavata-ntinse arcul ;
Dar abia atinse-o creangă
Şi se legănă o frunză,
Tresări îndată cerbul,
Şi lovind cu o copită
În pămînt, sări în lături,

Parcă aşteptînd săgeata :
Şuierînd zbură săgeata
Şi-l străpunse ca o viespe !

Mort zăcea în iarbă cerbul,
Lîngă vadul apei repezi,
Inima-ncetă să-i bată.
Îi zvîcnea în schimb năvalnic
Inima lui Haiavata,
Cînd ducea acasă prada,
Iar Nocomis şi unchieşul
Cu urări l-întîmpinară.

Pielea cerbului luînd-o,
Îi făcu lui Haiavata
O manta din ea Nocomis,
Iar apoi chemă în grabă
Pe vecini, ca să-l cinstească
Pe nepotul ei destoinic.
Satu-ntreg se strînse-acolo,
Toţi slăvind pe Haiavata,
Ca fiind viteaz, puternic :
Son-gi-tche, Man-go-téizi !

IV. HAIAVATA ŞI MEDGECHÎVIS

S-a sfîrşit copilăria
Şi crescut-a Haiavata,
Meşter mare-n vînătoare
Şi-ale tinerilor jocuri,
Cunoscînd înţelepciunea
Bătrînească şi-orice lucru,
Orice meşteşug şi muncă.

Iute el era şi ager:
Aruncînd din arc săgeata,
Alerga atît de sprinten,
De cădea săgeata-n urmă-i!
Braţele le-avea vînjoase
Şi putea, făr' să răsufle,
Să îndoaie arcul aprig,
Cu-o iuţeală-atît de mare,
Că zburau săgeţi vreo zece,
Pîn' ce jos cădea întîia!

El purta pe mîini mănuşe
Fermecate, Mingichevon,
Din toval de căprioară,
Care îi dădeau putere
Să sfărîme stînci şi pietre,
Prefăcîndu-le în ţăndări.
Mocasinii * lui de piele,
Ce-i purta legaţi la gleznă,
Îl duceau atît de iute,
De făcea c-un pas o poştă.

Despre tatăl său, adesea,
Îi punea-ntrebări bunicii,
Şi aflînd în felu-acesta
Taina tristă a frumoasei
Sale mame, înşelată
De vicleanul Medgechívis,
Ca o flacără se-aprinse
O mînie cruntă-n pieptu-i.

Spuse-atuncea el Nocomei :
— „Eu mă duc la Medgechívis,
Să mă văd cu-al meu părinte,
În îndepărtata-i ţară
Ce se-ntinde-n soare-apune."

* Încălţămintea indienilor din America de Nord, făcută adesea dintr-o singură bucată de piele, fără talpă tare, şi împodobită cu cusături.

Şi plecat-a Haiavata,
Pregătit de cale lungă,
Cu manta de cerb pe umeri,
Cu mărgele, scoici de vámpum
Şi cu păr de porc cusută,
Iar în cap cu pene negre
De hultan şi peste mijloc
Cu un brîu încins, de vámpum.
Arcul lui din lemn de frasin
Îl ţinea în mîini ; pe umăr,
El ducea o tolbă plină
De săgeţi, cu vîrf de piatră
Şi cu pene-mpodobite ;
A luat cu el, de-asemeni,
Minunatele-i mănuşe,
Mingichevon, şi-n picioare
Mocasinii cei cu farmec.

Grijulie,-n prag, Nocomis
Îi spunea : — „O, Haiavata !
Nu pleca-n împărăţia
Vîntului de soare-apune,
Medgechívis te va pierde
Cu-ale sale vrăji viclene !“

Dar viteazul Haiavata
N-asculta aceste vorbe,
Se-avînta-ndrăzneţ în codru,
Cu un pas făcînd o poştă ;

Neagră îi părea pădurea,
Negru cerul de deasupra,
Şi-năbuşitor văzduhul,
Plin de fum şi iz de flăcări,
Ca atuncea cînd cuprinde
Foc hain preria toată.
Ca o flacără cumplită,
Clocotea în el mînia.

Şi aşa-şi ţinea el calea
Tot mereu spre soare-apune,
Mai uşor ca cerbul iute,
Ca bizonul şi-antilopa ;
A trecut înot, prin valuri,
Mississippi şi-Esconaba,
Străbătut-a munţi şi ţara
Vulpilor cu coadă lungă,
Şi-alte ţări nenumărate,
Pînă-n Munţii cei de stîncă
Un' se află-mpărăţia
Vîntului de soare-apune,
Şi-unde stă pe-o stîncă-naltă,
Stăpînind furtuni şi vînturi,
Preabătrînul Medgechívis.

Plin de teamă, Haiavata
S-a oprit pe loc în faţa
Încruntatului părinte ;

Pletele-i învălmăşite
Străluceau ca neaua-n soare,
Străluceau asemeni cozii
Stelei Işcudá în noapte.

Plin de dor şi bucurie
Il privi pe Haiavata
Preabătrînul Medgechívis ;
Şi privindu-i chipul mîndru,
Parcă o vedea aievea
Pe Venona cea frumoasă,
Din mormîntul ei sculată.

— „Bun venit, o, Haiavata,
In a mea împărăţie !
Te aştept de mult la mine !
Tinereţea-i bucurie,
Bătrîneţea e amară,
Tu-mi aduci acum în minte
Anii tinereţii mele,
Şi iubirea-nflăcărată
A Venonei preafrumoase !"

Zile multe petrecură
Stînd de vorbă împreună,
Iar bătrînul Medgechívis
Povesti nenumărate
Intîmplări din tinereţe,

De isprăvi mărețe plină ;
Şi-i vorbi cu multă fală
Despre marea-i vitejie
Şi puterea-i minunată,
Ce-l fereşte pe vecie
De neîndurata moarte.

Cu răbdare, Haiavata
Asculta pe-al său părinte ;
Sta cu zîmbetul pe buze,
Urmărindu-l în tăcere,
Făr' s-arate cu vreo vorbă
Supărare sau pornire.
Dar ca flacăra, cumplită,
Clocotea în el mînia.

Zise-atunci : — „O, Medgechívis !
Chiar nimic pe lumea asta
Nu e-n stare să te piardă,
Sau măcar să te-nspăimînte ?"
Şi mărețul Medgechívis
Îi răspunse plin de fală :
— „Nu, nimic în lumea-ntreagă,
Doar pietroaiele din stînca
Vávbic, ce se nalță acolo !"

Şi privind pe Haiavata
Cu privirea-i înțeleaptă,

Mîndru-n sinea-i de părinte,
De puterea-i bărbătească
Şi de chipul lui cel mîndru,
Întrebă şi el, la rîndu-i :
— „Dar pe tine, Haiavata,
Chiar nimic pe lumea asta
Nu e-n stare să te piardă,
Sau măcar să te-nspăimînte ?"

Haiavata o clipită
A rămas ca dus pe gînduri,
Dup-aceea cu fereală
Îi răspunse-n felu-acesta :
— „Nu, nimic în lumea-ntreagă,
Decît trestia Epócva,
Ce se-nalţă, uite, colo !"

Şi atunci cînd Medgechívis,
Ridicîndu-se-n picioare,
Spre Epócva-ntinse mîna,
Haiavata, plin de spaimă —
Dar de spaimă prefăcută —
Îi strigă cu glasu-n tremur :
— „Cágo ! Cágo ! Nu te-atinge !"
— „O, să nu ai nici o teamă —
Îi răspunse Medgechívis —
N-am de gînd s-o iau în mînă !"

Şi din nou au stat de vorbă,
La-nceput vorbind de vînturi,
Fraţi şi ei cu Haiavata,
Vîntul soarelui-răsare,
Ce îi spune lumea Vébon,
Şavondazi care bate
Dinspre partea caldă-a lumii,
Vîntul rău de miazănoapte,
Poreclit Cabibonócca ;
Iar apoi despre Venona
Ce-a născut pe Haiavata,
Despre naşterea-i măiastră,
Despre moartea-i timpurie,
Tot ce-aflase Haiavata
De la buna lui Nocomis.

Şi strigă : — „O, Medgechívis !
Tu, doar, eşti acela care
Ai ucis-o pe Venona,
Fragedă şi-nfloritoare,
Ca un crin în valea verde,
Şi-ai călcat-o în picioare ;
Hai, acum, mărturiseşte !"
Medgechívis cel puternic,
Răvăşindu-şi coama albă,
Îşi plecă-n tăcere capul
Şi nu scoase nici o vorbă.

Şi-atuncea Haiavata
Se sculă cu focu-n suflet
Şi privirea-nflăcărată,
Mîna-ntinse, îmbrăcată
Cu mînuşa Mingichevon,
Spre măreaţa stîncă Vávbic,
Şi, în ţăndări sfărîmînd-o,
Începu să le arunce
Fără milă-n Medgechívis ;
Ca o flacără cumplită
Clocotea în el mînia.

Dar, cu suflul său puternic,
Vîntul cel de-apus năvalnic
Înturna din zbor cu şuier
Pietrele spre el zvîrlite.
Smulse-apoi din rădăcină
Trestia cea uriaşă,
Ce creştea în apa bălţii.
Dar cu nepăsare rîse
De isprava-i Haiavata !

Şi porni-ntre ei o luptă
Grea, pe viaţă şi pe moarte,
Între culmile stîncoase ;
Vulturul de luptă falnic
Se-nălţă-n văzduh atuncea
Şi-ncepu să se rotească
Pe deasupra lor cu ţipăt.

Ca un arbore-n furtună
Şuiera-n văzduh Epócva
Şi zburau bucăţi de stîncă,
Aruncate cu putere.
Se cutremura pămîntul
De învălmăşeala luptei,
Izbituri şi larmă surdă ;
Munţii, codrul şi cîmpia
Răsunau în jur, „Bem-váva !"

Neputînd să facă faţă
Luptei crunte, Medgechívis
Începu-napoi să deie,
Printre munţi, spre soare-apune,
Urmărit de Haiavata
Şi luptînd fără-ncetare,
Pînă-ajunse-acolo unde
I se curmă-mpărăţia,
Tocmai la al lumii capăt,
Peste care-n hău se lasă
Soarele, ca un flamingo
Pe deasupra bălţii negre
Cînd o-nvăluie amurgul.

— „Stai — strigă atuncea tare
Către fi-su Medgechívis —
Stai, feciorul meu destoinic,
Tu doar nu mă poţi răpune,
Căci eu sînt ferit de moarte.

Vitejia-ţi şi puterea
Ţi le-am pus la încercare,
Vine-acuma şi răsplata !

Nu mai zăbovi o clipă
Şi la neamul tău te-ntoarce,
Viaţa toată lui i-o-nchină,
Lîngă el muncind cu rîvnă.
Matca apelor s-o cureţi,
Glia fă-o să rodească,
Şi stîrpeşte uriaşii,
Şerpii veninoşi, Chinébici,
Cum şi eu cîndva făcut-am
Răpunînd pe Mişe-Mocva,
Ursul hrăpăreţ de munte.

Iar atunci, cînd o să-ţi bată
Ceasul morţii şi din beznă
Pógoc va veni la tine,
Tu vei fi stăpîn aicea,
Lîngă-al tău părinte veşnic,
Peste ţara sa, Chivaidin."

Iată cum decurse lupta
Cea vestită din vechime,
Din cumplita vreme Şa-şa,
Între cruntul Medgechívis
Şi fecioru-i, Haiavata.

Urmele acestei lupte
Se mai pot vedea şi astăzi
Prin văiuge şi pe dealuri !
Se înalţă, uriaşă,
Trestia pe firul apei,
Iar în văi se văd pietroaie
Smulse-atunci din stînca Vávbic.

Înspre casă Haiavata
A pornit în grabă mare,
Şi era în juru-i totul
Plin de farmec şi lumină,
Căci zbură de el departe
Gîndul crunt al răzbunării,
Şi în inima-i se stinse
Focul aprig al mîniei.

Doar o dată-n lunga-i cale
Zăbovi puţină vreme,
Ca să vadă pe un meşter
De săgeţi, vestit în lume,
Ce trăia în ţara verde
A Dakoţilor sălbatici,
La căderile de apă,
Denumite Minnehaha [7],
Ce în soare scînteiază
Şi lucesc în fundul văii,
Cu stejari umbroşi pe maluri.

Traiul şi-l ducea bătrînul
Meşterind măiestru vîrfuri
De săgeţi, din piatră albă,
Jasp şi cremene, pe toate
Şlefuindu-le cu grijă,
Şi-ascuţindu-le subţire
Pe la muchii şi la vîrfuri.

Meşterul avea o fată,
Sprintenă ca Minnehaha,
Schimbătoare ca o apă ;
În privirea ei fugară
Umbrele jucau cu raza
De lumină-a bucuriei ;
Cozile-i curgeau ca valul,
Rîsul îi suna a cîntec.
Şi i-a dat bătrînul nume
După apa Minnehaha,
Nume — Apa-care-rîde.

Oare mîndrul Haiavata
A făcut popas pe-acolo
Pentru vîrfuri ascuţite
De săgeţi, din piatră albă
Şi din cremene făcute ?

Nu cumva a dat pe-acolo
Pentru Apa-care-rîde,

Ca să-i mai zărească chipul
Apărînd printre perdele,
Să-i audă de aproape
Foşnetul îmbrăcămintei,
S-o privească, cum priveşte
Trecătorul Minnehaha,
Apa-care-rîde-n fugă
Scînteind, lucind în soare,
Printre ramuri verzi de arbori ?

Cine ştie ce se-ascunde
Într-o inimă de tînăr,
Ce a fost de foc cuprinsă ?
Cine poate să ne spună
Ce-avea-n gîndu-i Haiavata ?
Cînd s-a-ntors acasă-ndată
I-a-nşirat Nocomei toate :
Cum a stat la sfat cu tatăl,
Şi-a luptat cu el de moarte.
N-a suflat o vorbă, însă,
Despre meşterul măiestru,
Despre Apa-care-rîde.

V. POSTUL LUI HAIAVATA

Şi acuma vă voi spune
Cum, în codru, Haiavata
A postit, şi-n timpu-acesta
S-a rugat cu focu-n suflet.
Nu cerea izbîndă-n luptă
Cu duşmanul sau cu fiara,
Ca să-i meargă vestea-n lume;
Ruga lui era-ndreptată
Pentru-o viaţă mai ferice
Şi al oamenilor bine.

Înainte de-a-şi începe
În pădure postul aspru,
Şi-a durat în primăvară,
În a frunzei caldă lună,
Wigwam chiar pe malul apei.
Şi cu mintea stăpînită
De vedenii minunate,
Şapte nopţi şi şapte zile
A postit de unul singur.

Ziua-ntîia, pînă-n seară,
Rătăcit-a prin pădure.
A văzut o căprioară
Şi un iepure în tufe,
Un fazan zburînd deasupra,
Veverița, Adgidómo,
Zbenguindu-se prin scorburi,
Porumbelul alb, Omíni,
Cuib pe-o ramură făcîndu-şi,
Gîştele în cîrduri strînse,
Drum ținînd spre miazănoapte,
Şi scoțînd fără-ncetare
Țipete tînguitoare.
— „O, stăpîne-al vieții noastre —
A strigat atunci spre ceruri,
Haiavata-n deznădejde —
Oare pe de-a pururi soarta
Ni-i legată de pădure
Şi de-a ei jivini şi păsări ?"

Următoarea zi întreagă
Lîngă apă-a petrecut-o.
A văzut orez sălbatic,
Agrişul vărgat, Şebámin,
Tufe de-afină, Minága,
Şi Bimágut, vița verde,
Ce-şi întinde-a ei lăstare,
Răspîndind mireasmă dulce.
Şi, cuprins de deznădejde,

A strigat, privind spre ceruri :
— „O, stăpîne, viața noastră
E legată pe vecie
De sălbaticele roade
Ale luncilor acestea ?"

În a treia zi, pe malul
Lacului a stat pe gînduri,
Străbătînd cu-a lui privire
Lucitoarea undă verde.
Și-a văzut nisetrul, Nama,
Zbenguindu-se în apă
Și-mproșcînd cu stropi ce-n soare
Străluceau, sclipind ca focul ;
A văzut bibanul, Sava,
Licărind ca raza-n apă,
Racul, știuca, Mașchenoza,
Și scrumbia, Ocahavis.
— „O, stăpîne-al vieții noastre —
A strigat atunci, spre ceruri,
Haiavata-n deznădejde —
Soarta noastră nemiloasă
E legată pe vecie
De ființele din apă ?"

În a patra zi în wigwam
El rămase pînă-n noapte
În culcușul lui de frunze,

Cu puterile sleite
Şi privirea-nceţoşată;
Urmărea cu-nfrigurare
Minunatele vedenii,
Ce-i zburau fugar prin cuget:
Lunci cu iarbă verde,-n zare,
Ape unduindu-şi valul,
Asfinţitul roş ca focul.

Dintr-o dată se iveşte,
În lumina purpurie
A apusului de soare,
Un flăcău semeţ, cu straie
Galbene şi verzi ca iarba,
Plete lungi şi moi de aur,
Şi-o podoabă împletită
Din frunziş pe fruntea naltă.

S-a oprit tăcut în uşă,
S-a uitat spre Haiavata
Cu adîncă-nduioşare.
S-a uitat la faţa-i suptă
Şi i-a spus cu glasul molcom,
Ca un susur în cîmpie:
— „Haiavata, află vestea
Că înflăcărata-ţi rugă
Fost-a-n ceruri auzită,
Căci tu n-ai cerut nimica

Pentru tine şi-a ta slavă,
Nici noroc la vînătoare,
Nici în luptă grea izbîndă,
Doar o viaţă mai ferice
Pentru-ntreaga omenire.

Sînt Mondámin şi la tine
Vin ca frate şi prieten,
Să-ţi vestesc că prin răbdare
Şi prin muncă fără preget,
Vei găsi înfăptuirea
Rugii tale-nflăcărate.
Din culcuşul tău te scoală,
Şi te luptă-acum cu mine!"

Istovit de postu-i aspru,
Şi-a lăsat atunci culcuşul
Haiavata şi din wigwam
A ieşit cu pasul moale,
Pe poiana luminată
De-asfinţitul roş de soare,
Ca să lupte cu Mondámin.
Şi îndată ce-l atinse,
Îşi simţi din nou puterea,
Şi din nou cuprinse pieptu-i
Îndrăzneala şi nădejdea.

Se-nfruntau în luptă dreaptă
Pe poiana luminată
De-asfințitul roş de soare ;
Se simțea tot mai puternic
Şi mai sprinten Haiavata.
Iată însă că din vale
S-a lăsat tăcută noaptea,
Şi bîtlanul-n păpurişuri
A zburat, scoțînd un țipăt
Plin de jale-n întuneric.

— „Ne ajunge !-a spus
Mondámin
Zîmbitor lui Haiavata,
Mîine, cînd se lasă-amurgul,
Eu voi fi din nou aicea,
Să te pun la încercare."
Şi-a pierit în bezna nopții,
Făr'să vadă Haiavata
Dacă s-a-nălțat ca norul,
Sau s-a risipit ca ceața ;
Doar atît şi-a dat el seama,
Că-a rămas deodată singur,
Şi că jos luceşte-n neguri
Apa lacului şi stele
S-au aprins pe cer, deasupra.

Două zile-n şir, pe seară,
În amurg, cînd se scufundă

Soarele, încet, în mare,
Ca un talger de jăratic,
Oaspele vrăjit, Mondámin,
Se-ndrepta spre Haiavata
Ca să-l pună la-ncercare
Şi cu el să lupte aprig.
Se ivea tăcut ca roua,
Care din văzduh răsare
Şi-n văzduh se-ntoarce iarăşi;
Ia fiinţă doar pe glie,
Nu o vede însă nimeni
Cînd s-aşază, cînd se duce.

De trei ori, în şir, Mondámin
A luptat cu Haiavata,
Pe poiana luminată
De-asfinţitul roş de soare,
Pînă cînd se lasă noaptea
Şi bîtlanul-n păpurişuri
Zboară cu un ţipăt jalnic.

După-a treia încercare,
S-a oprit pe loc Mondámin.
Sta semeţ ţinîndu-şi capul
Îmbrăcat în verde-galben,
Cu podoaba lui de frunze
Legănată de-adiere,
Şi cu fruntea-mbrobonată
De sudoare ca de rouă.

Şi-a strigat: — „O! Haiavata!
Ai luptat cu mine aprig.
De trei ori mi-ai stat în faţă,
Şi-ţi trimite biruinţă
Ghitci Manitu asupră-mi!"

Şi cu zîmbetul pe buze
Îi mai spuse: „Iată, mîine,
O să fie cea din urmă
Zi de post şi de-ncercare;
Mîine tu ai să mă birui;
Un culcuş să-mi faci în glie,
Ca să poată să mă ude
Picăturile de ploaie,
Şi s-ajungă pîn'la mine
Raza soarelui fierbinte.
Straiele ce mă îmbracă,
Tu le smulge fără milă,
Şi îngroapă-mă, pămîntul
Sfărîmîndu-l pe deasupra.

Să-ngrijeşti ca nici o mînă
Somnul meu să nu mi-l strice,
Buruienile şi viermii
Să nu-mi vatăme culcuşul,
Şi nici Cagaghí, cioroiul,
Pe deasupra-mi să nu zboare;
Ca de ochii tăi, de mine

Să ai grijă vara-ntreagă,
Pînă-n clipa deşteptării,
Cînd din nou deasupra gliei,
Voi nălţa cu fală trupu-mi
În lumina caldă-a zilei.

Şi din nou pieri în noapte.
Noaptea-aceea, Haiavata,
A dormit cu pacea-n suflet.
Auzea prin somn, din wigwam,
Cum îi cîntă păpăluda
Pe acoperiş, afară,
Cum aleargă Sibovíşa,
Pîrîiaşul, între maluri,
Stînd de vorbă-n grabă mare
Cu pădurea-ntunecată
Şi cu-al ramurilor foşnet,
Legănate de-adierea
Liniştită-a nopţii calde ;
Auzea, dar de departe,
Ca un murmur de poveste,
Căci dormea cu pacea-n suflet.

Dimineaţa,-n zorii zilei,
A venit la el Nocomis,
Aducîndu-i de mîncare.
Şi cu ochii plini de lacrimi
Îi spunea că o să piară,

Istovit de postu-i aspru,
Dacă după şapte zile
N-o să ia ceva în gură.

Nu se-atinse de mîncare
Haiavata, doar îi zise :
— „Lasă-mă, acum, Nocomis,
Mai aşteaptă pînă-n seară,
Cînd bîtlanu-n întuneric,
Cu un ţipăt plin de jale,
Va vesti sfîrşitul zilei !"

Cu amar plîngînd, Nocomis
S-a întors cu grijă-n suflet
Să nu piară Haiavata,
Istovit de postu-i aspru.
El rămase iarăşi singur,
Să-l aştepte pe Mondámin.

Şi cînd umbrele-nserării
Începură să se-ntindă
Dinspre-apus, ca să-nvelească
Cîmpurile şi pădurea,
Cînd pe cer porni la vale
Soarele, stingîndu-şi molcom
Focul său în unda apei,
Ca o frunză roşă toamna,

Ce se lasă peste ape
Şi în valuri se scufundă,
Se ivi din nou Mondámin.

Îmbrăcat în verde-galben,
Cu podoaba lui de frunze
Verzi în pletele-i de aur,
Se opri în faţa uşii
Şi îi spuse : — „Bună seara !"

Ca în vis porni spre oaspe
Haiavata, alb ca varul,
Istovit de post şi zbucium,
Ca să lupte cu Mondámin.

Se-nvîrtea în juru-i totul,
Cerul şi pădurea verde.
Inima-i bătea năvalnic,
Cum se zbate un nisetru
Ca să iasă din prinsoare,
Cînd năvodul îl cuprinde.
Toate-n jur păreau cuprinse
De mistuitoare flăcări,
Sori aprinşi şi fără număr
Se uitau la lupta cruntă.

Deodată, Haiavata
Se văzu-n poiană singur,
Tremurînd de încordarea
Luptei duse fără preget,
Iar în față,-ntins în iarbă,
Cu frumoasele lui straie
Sfîșiate fără milă,
Cu frunzișul rupt pe frunte,
Și cu pletele-i de aur
Răvășite peste față,
Nemișcat și fără viață —
Trupul mîndru-al lui Mondámin.

Credincios poruncii sale,
Haiavata în poiană
I-a săpat o groapă-adîncă,
Și de straie despuindu-l,
L-a-ngropat, iar pe deasupra
A fărîmițat pămîntul,
Pînă cînd bîtlanu-n baltă
A zburat cu țipăt jalnic.

După-aceea, Haiavata
S-a întors la el acasă ;
A fost ziua cea din urmă
De-ncercări și frămîntare.
N-a uitat el însă locul
Unde a-nfruntat în luptă
Pe Mondámin, biruindu-l ;

N-a uitat mormîntu-n care
L-a-ngropat, lăsînd în preajmă-i
Să se veştejească-n soare
Frunzele şi haina-i mîndră.

Zi de zi s-a dus acolo,
La mormînt, să-l îngrijească,
Bulgării să îi sfărîme,
Să plivească buruiana
Şi cu strigăte s-alunge
Păsările stricătoare,
Cu-al lor cap, hîrşit în rele,
Cágaghi, cioroiul negru.

Pînă cînd, mlădiu şi firav,
Răsări din ţărna neagră
Un subţire lujer verde,
Şi-apoi, lîngă el, mai multe.
N-apucă să vină toamna
Şi pe locul luptei aprigi
Se-nălţă semeţ porumbul,
Îmbrăcat în straie mîndre
Şi cu plete răsfirate,
De mătase aurie.
Stînd în faţa-i, Haiavata
A strigat cu bucurie :
— „E Mondámin, un prieten
Pentru-ntreaga omenire !“

A chemat-o pe Nocomis,
Şi pe Iagu, vînătorul,
Le-a-nşirat a' sale visuri
Şi le-a spus, pe îndelete,
Despre lupta-i cu Mondámin
Şi minunea biruinţei.
Le-arătă porumbul verde,
Noul dar măreţ al firii,
Ce a fost menit să scape
Pe vecie omenirea
De a foamei cruntă grijă.

Iar atuncea cînd spre toamnă,
S-a făcut porumbul galben,
Şi s-au copt a' sale boabe,
Tari şi lucii ca mărgeanul,
El a strîns de zor ştiuleţii,
Curăţindu-i de pănuşe,
Ca şi-atunci cînd, după luptă,
Despuie pe-al său potrivnic.
A chemat apoi tot satul
La o mare sărbătoare,
Arătîndu-i darul veşnic,
Dat de pronia cerească.

VI. PRIETENII LUI HAIAVATA

Doi prieteni de nădejde
Haiavata-avea pe lume,
Şi în clipe de durere,
Sau de mare bucurie,
Inima-i întotdeauna
Pentru ei era deschisă :
Cîntăreţul Ciaibaiabos
Şi neînfricatul Cvasind.

Peste-ngusta cărăruie
Ce lega a' lor colibe
Iarba n-apuca să crească ;
Clevetirea şi bîrfeala
Nu găseau la ei crezare,
Căci tustrei, întotdeauna,
Între ei vorbeau pe faţă,
Fără a-şi ascunde gîndul,
Sfătuindu-se-mpreună
Cum să facă mai ferice
Viaţa triburilor toate.

Cu-osebire, Haiavata
Îl iubea pe Ciaibaiabos,
Cîntăreț duios, ce-n lume
Nicăieri n-avea pereche.
Cu un chip frumos și dulce,
Sfiicios ca o fecioară,
Dar cu inima vitează,
Mîndru și semeț ca cerbul.

Cînd pornea de zor să cînte,
S-aduna în juru-i satul,
Luptători, femei și fete ;
Și cîntarea-i minunată
Răscolea în toți năvalnic
Patimă și-nduioșare.

Și-a făcut apoi un fluier,
Ce suna atît de dulce,
Că pîrîul, Sibovișa,
Își curma al undei ropot
Și-ncetau să ciripească
Păsările în pădure,
Veverița Adgidómo
Se oprea pe o crenguță,
Iar Vabasso, iepurașul,
Sta și el pe loc s-asculte.

Da, se-oprea în loc pîrîul
Şi-i spunea : — „Învaţă-mi unda
Să răsune ca şi viersul
Minunatului tău cîntec !"

Da, Ovéisa, dumbrăveanca,
Îi spunea şi ea, zuliară :
— „Dă-mi din patima şi focul,
Ce străbat a' tale cînturi !"

Da, prigoria, Opéci,
Îi spunea cu voie bună :
— „Vreau să-nvăţ şi eu a' tale
Cîntece de bucurie !"

Da, şi trista păpăludă
Îi spunea printre suspine :
— „Ah, învaţă-mă aceste
Cîntece de jale pline !"

Asculta întreaga fire
Cîntecele lui duioase,
Glasu-i blînd trezea în suflet
Duioşie şi căldură,
Căci slăvea în ele pacea,
Viaţa slobodă,-nfrăţirea,
Frumuseţea şi iubirea.

El cînta în viersu-i dulce
Moartea crudă dar şi viaţa
Veşnică ce ne aşteaptă
În lăcaşul fericirii,
În Ponima,-mpărăţia
Sufletelor după moarte.

Dragoste de frate, caldă,
Îl lega pe Haiavata
De duiosul Ciaibaiabos,
Cîntăreţ ce-n lumea-ntreagă
Nicăieri n-avea pereche.
Il iubea cu duioşie,
Pentru firea lui cea blîndă
Şi a cîntecelor vrajă.

Dar ţinea cu-nflăcărare
Şi la nenfricatul Cvazind,
Cel a căruia putere
Nu avea în lume seamăn ;
Preţuia în el puterea
Îmbinată cu blîndeţea.

Încă de copil nevîrstnic
Cvazind nu era ca ceilalţi ;
Cam nepăsător şi moale,
Nu se îndesa la joacă,
Nu umbla să prindă peşte,

Nu vîna-n pădure fiara ;
Îi plăcea să steie singur,
Să viseze, să postească,
Închinîndu-se cucernic
Duhurilor fără moarte.

Într-o zi îi spuse mama :
— „Eşti un trîndav, niciodată
Nu mi-ai dat şi tu un sprijin !
Vara hoinăreşti bezmetic
Prin cîmpii şi prin pădure,
Iarna stai tăcut în wigwam
Încălzindu-te la vatră ;
Chiar de-i ger cumplit afară,
Tot mă duc, să prind un peşte ;
Tu, nici gînd să vii cu mine,
Să m-ajuţi la treaba asta !
Uite,-atîrnă la intrare,
Ud, năvodul scos din apă ;
Scoală, leneşule, du-te
De îl stoarce şi-l usucă !"

Făr'a scoate nici o vorbă,
S-a sculat de lîngă vatră
Cvazind şi, păşind agale,
A ieşit în ger afară.
A luat în mîini năvodul,
Îngheţat sub vîntul rece

Şi, strîngîndu-l ca să-l stoarcă,
L-a sfărmat într-o clipită,
Ca pe-un şomoiog de paie.
Nici că se putea într-altfel
Dacă a luat năvodul
În a' sale mîini cumplite.

— „Eşti un leneş fără seamăn —
Îi spunea cu ciudă tatăl —
Nu m-ajuţi la vînătoare!
Dacă iei în mînă arcul,
Îl şi rupi îndată-n două,
Rupi săgeţile, rupi totul;
Vin cu mine, în pădure,
Barem să îmi cari vînatul."

Au plecat pe firul apei,
Printre stînci prăpăstioase,
Urmărind pe mal, cu ochii,
Urma cerbului cel sprinten.
Dintr-o dată,-n a lor cale,
Ei au dat de o grămadă
De molizi căzuţi de-a valma,
Unul peste altu-n vale,
Şi-astupînd cărarea-ngustă.

— „Să ne-ntoarcem — zise-atuncea
Către fiu-su bătrînul —

Nu putem mai sus răzbate,
Veverița n-are unde
Pe aici să se strecoare."
Și-aprinzîndu-și molcom pipa,
Jos se așeză pe-o piatră.
Dar nici n-apucă bătrînul
Să-și sfîrșească-n tihnă pipa
Și văzu că drumu-i slobod ;
Toate trunchiurile, Cvazind,
Apucîndu-le de mijloc,
Le împrăștie în juru-i,
Ca săgețile — molizii,
Ca pe niște suliți — cedrii.

— „Mă, molîule, — îi spuse
Un flăcău din ceata celor
Ce-și cercau puterea-n joacă —
Ce tot stai acolo singur,
Rezemîndu-te de stîncă ?
Vin'aici și intră-n joacă,
S-aruncăm cu pietre-n țintă !"

N-a răspuns nimica Cvazind,
Doar s-a-ntors spre stîncă, moale,
A cuprins-o bine-n brațe,
Din pămînt ușor a smuls-o,
Și, făcîndu-i vînt puternic,
A zvîrlit-o în Povétin,

Drept în mijloc, printre valuri.
Şi-azi se vede stînca ceea
Vara, cînd mai scade apa.

Altădată, cu flăcăii
Coborînd pe înspumata
Şi sălbatica Povétin,
Cvazind a văzut în apă
Pe semeţul biber Émic,
Cel mai mare peste biberi.
El lupta din greu prin valuri,
Ba deasupra, ba sub apă.

Fără-a scoate nici o vorbă,
A sărit în apă Cvazind,
Şi, acoperit de spuma
Valurilor volburoase,
A pornit-o după Émic,
Înotînd prin unda rece,
Printre stîncile-ascuţite.
Şi a stat atîta vreme
Pe sub apă, că în spaimă
Au strigat ai lui tovarăşi :
— „Vai şi-amar de noi acuma,
A pierit în apă Cvazind !"
Dintr-o dată printre valuri
Se arată, teafăr, Cvazind,
Mîndru şi purtînd pe umeri

Biberul ucis, cu blana
Strălucind în soare, udă.

Iată cine, cum v-am spus-o,
Îi erau lui Haiavata
Doi prieteni de nădejde,
Cîntărețul Ciaibaiabos
Şi neînfricatul Cvazind.
Ani în şir cu ei în pace
A trăit, vorbind pe față,
Şi gîndindu-se-mpreună,
Cum să facă mai ferice
Viața triburilor toate.

VII. LUNTREA LUI HAIAVATA

— „Dă-mi, Mesteacăn, a ta coajă,
Coaja-ţi albă, o, Mesteacăn,
Tu ce stai aici în vale,
Peste unda apei repezi!
Vreau din ea să-mi fac o luntre,
Şi cu ea uşor să lunec
Printre maluri, peste ape,
Ca o frunză-ngălbenită,
Ca şi florile de nufăr!

Leapădă-ţi mantaua albă,
Dă-mi-o mie, o, Mesteacăn,
Vine iarăşi vremea caldă,
Soarele-ncălzeşte aprig,
Nu mai ai de ea nevoie!"

Iată ce striga-n pădurea
De pe malul Taquamenaw
Haiavata-n dimineaţa

Cînd în stoluri adunate,
Păsările laolaltă
Luna Frunzelor o cîntă,
Şi din somn trezit, deasupra,
Spune soarele : — „Sosit-am !
Sînt măreţul Ghizis, soare !“

S-a înfiorat de groază,
De la vîrf la rădăcină,
Singuraticul mesteacăn,
Dar răspunse,-oftînd cu jale :
— „Fie-ţi voia împlinită,
Smulge-mi haina, Haiavata !“

Şi atuncea Haiavata
A făcut în coaja albă
A semeţului mesteacăn
Cîte-o tăietură-adîncă,
Una pe sub ramuri, alta
Jos, deasupra rădăcinii,
De ţîşni afară zeama ;
O crestă apoi de-a lungul,
Şi-ajutîndu-se de icuri,
Scoase de pe trunchiul reavăn
Coaja în fîşii, cu grijă.

— „Dă-mi, o, Cedrule puternic,
Ramuri verzi şi mlădioase,

Ca să pot să-mi fac cu ele
Luntrea mea mai de nădejde !“

Se cutremură de groază
Vîrful cedrului cel falnic,
Glas de cruntă-mpotrivire
Străbătu întreg frunzişul,
Dar plecîndu-se în faţa-i,
Zise cedrul : — „Haiavata,
Taie ramurile mele !“

Şi tăind din cedru ramuri,
A făcut din ele-o ramă,
Le-a-ndoit ca două arcuri,
Strîns prinzîndu-le la capăt.

— „Dă-mi şi tu, Molid, a' tale,
Rădăcini cu vînă tare,
Ca să pot lega cu ele
Luntrea mea, să nu pătrundă
Pic de apă înăuntru !“

S-a cutremurat de groază
Pînă-n rădăcini molidul,
În răcoarea dimineţii,
Dar, smerit plecîndu-şi fruntea,
Zise : — „Ia-le, Haiavata !“

Smulse din pămînt cu grijă
Firele de rădăcină,
Şi cusu cu ele coaja
De mesteacăn peste ramă.

— „Brad semeţ, tu dă-mi răşină,
Ca să pot cu ea s-acopăr
Cusăturile făcute,
Pic de apă să nu intre
Înăuntrul luntrii mele !“

Ca prundişul de pe malul
Apelor învolburate,
A foşnit îmbrăcămintea
Neagră-a bradului din codru,
Dar şopti, oftînd cu jale,
Şi vărsînd amare lacrimi :
— „Ia-mi răşina, Haiavata !“

Strînse-atuncea Haiavata
Picurile de răşină
Şi lipi cu ele luntrea
Să nu intre apa-ntr-însa.

— „Dă-mi, Arici, a' tale ace,
Toate dă-mi-le, tu, mie,
Brîu pestriţ cu ele-oi face

Pentru luntrea mea măiastră,
Iar în faţă îi voi prinde,
Drept podoabă, două stele !"

Supărat, spre Haiavata
Se uită ariciul, totuşi,
Stînd pitit în văgăună,
Acele-şi zvîrli afară
Mormăind posac spre dînsul :
— „Strîngeţi-le, Haiavata !"

Adunînd de jos, cu grijă,
Acele-aruncate-n iarbă,
Le vopsi cu zemuri roşii,
Galbene şi verzi de boabe,
Şi împodobi cu ele
Luntrea, brîu pestriţ făcîndu-i,
Iar în faţă — două stele.

Iată cum, pe malul apei,
În desişul de pădure,
Şi-a durat măiastra-i luntre
Iscusitul Haiavata ;
Şi purta în ea întreaga
Taină-a codrului şi viaţă
Luntrea asta minunată :
Uşurinţa coajei albe,

Mlădierea rădăcinii
Şi tăria crengii crude.
Şi se legăna pe apă
Ca o frunză-ngălbenită,
Ca şi florile de nufăr.

N-avea vîsle Haiavata,
Dar nici nu avea nevoie;
Gîndul îi slujea ca vîslă,
Cîrma îi era voinţa ;
Ori şi cînd şi ori şi unde
El putea cu ea răzbate.

Cînd sfîrşi,-l chemă pe Cvazind
Şi îi spuse : — „Acum, m-ajută
Ca să curăţ fundul apei
De butuci, buşteni şi pietre."

A sărit în apă Cvazind,
Şi-notă în ea întocmai
Ca o vidră, ca un biber,
Pîn' la mijloc, iar pe-alocuri
Pîn' la subţiori în apă ;
Chiuind cu veselie,
El scotea din fund buştenii,
Răscolea cu mîna grinduri,
Iarba o prindea-n picioare
Şi-o smulgea din mîl în smocuri.

Stînd în luntre, Haiavata
Luneca ca o săgeată,
Peste apa Taquamenaw,
Prin vîltori şi peste praguri,
După Cvazind cel puternic.

Străbătut-au firul apei
Dintr-un capăt pînă-n celalt,
Dînd afară-ngrămădeala
De butuci şi crengi uscate,
Netezind nisipu-n grinduri
De la munte pînă-n vale,
Pînă-n golful Taquamenaw.

VIII. HAIAVATA ŞI MARELE NISETRU

Peste limpezile ape
Ale mării Ghitci-Ghiumi,
Cu o undiţă de cedru
Lungă,-n mînă, Haiavata
Lunecа în luntrea-i mîndră,
Făurită din mesteacăn,
Căutînd pe Mişe-Nama,
Peste peştii toţi mai mare.

Prin cleştarul undei limpezi,
El vedea-n adîncul apei
Pînă-n fund ce se petrece ;
Cum se zbenguie bibanul,
Licărind prin apa verde,
Ca o rază de lumină ;
Cum se tîrîie alene,
Pe nisipul galben, racul,
Şógaşi, ca un paianjen.

Sta cu undița în mînă
Haiavata-n capul luntrii;
Adierea răcoroasă
Legăna ușor podoaba
Lui de pene-n păr înfiptă.
Veverița, Adgidómo,
Sta în fund și adierea
Îi învolbura blănița,
Ca-n prerie iarba deasă.

Pe nisipul alb, ce-n valuri
Se așterne în adîncuri,
Stà nepăsător nisetrul,
Mișe-Nama, uriașul,
Peste peștii toți mai mare.

Stà-mbrăcat în zale grele;
Pe o parte și pe alta,
De la creștet pînă-n coadă,
Pe spinare și pe coaste,
Răsăreau în șiruri zimții,
Tari și ascuțiți ca spinii!
Trupul lui lucea în apă
Pregătit ca pentru luptă,
Strălucind cu dungi albastre,
Galbene, pe-alocuri roșii
Și cu pete-ntunecate.
Sta-n nisip, pe fundul apei,

Dînd uşor din aripioare ;
Pe deasupra-i Haiavata,
Proţăpit în capul luntrii
Şi cu undiţa în mînă.
— „Vino sus, te-aşteaptă nada, —
Îi striga cu îndrăzneală —
Hai, Nisetrule, înşfac-o,
Să vedem cine-i mai tare !"
Şi cu undiţa-i de cedru
Tot cerca adîncul apei
Şi striga în gura mare,
Dar zadarnic, Haiavata :
— „Hai, nu vii să-mi iei momeala ?"

Nu lua în seamă însă
Vorbele lui Haiavata
Uriaşul Mişe-Nama ;
Sta tăcut pe fundul apei,
Şi-asculta făr' să se mişte
Cum îl strigă Haiavata,
Încercînd să-l întărîte ;
În sfîrşit, pierzînd răbdarea,
Zise ştiucii, Maşchenoza :
— „Ia te du şi-nvaţă-l minte,
Smulge-i repede momeala,
Rupe-i undiţa de cedru !"

Cînd înfipse ştiuca dinţii
În momeală, Haiavata

A smucit atît de tare
Undiţa, că luntrea-i albă
S-a-nălţat deasupra apei,
Ca un arbore-n picioare.
Cu o veveriţă-n vîrfu-i.

Dar văzînd că de sub apă,
Se apropie de dînsul
Maşchenoza hrăpăreaţă,
El strigă în gura mare :
— „Iza, iza ! ce ruşine !
Tu eşti Ştiuca, nu Nisetrul,
Nu-mi pun mintea eu cu tine !"

Ruşinată, Maşchenoza
S-a lăsat pe fundul apei,
Iar nisetrul, Mişe-Nama,
Spre biban se-ntoarse-alene :
— „Du-te tu şi-nvaţă-l minte,
Smulge repede momeala,
Rupe-i undiţa de cedru !"

Unduindu-şi trupul luciu
Şi rotund ca luna plină,
S-a-nălţat la faţa apei
Ugudvoş, bibanul-soare,
Şi-a-nşfăcat în dinţi momeala ;
O trăgea atît de aprig,

Că-nvîrtea în cercuri luntrea
Şi făcea vîltori în apă ;
Valurile-n jur stîrnite
Ajungeau la mal, departe,
Pîn' la păpurişul galben,
Legănîndu-l ca-n furtună.

Dar cînd Ugudvoş din apă
Răsări la suprafaţă,
Cu batjocură în glasu-i
I-a strigat pescarul nostru :
— „Iza, iza ! Ce ruşine !
Tu eşti Ugudvoş, nu Nama,
Nu-mi pun mintea eu cu tine !"

Legănîndu-se prin apă,
Ugudvoş napoi se duse ;
Şi din nou porni să strige
Şi să facă gălăgie
Haiavata-ntărîtîndu-l
Cu cuvinte de ocară
Pe măreţul Mişe-Nama.

Din culcuşul său atuncea,
S-a urnit, cuprins de ciudă,
Mişe-Nama cel puternic ;
Zăngănindu-şi îndungata
Platoşă strălucitoare,

Furios ieşi afară
Cu o gură larg căscată,
Şi-nghiţi, într-o clipită,
Luntrea şi pe Haiavata.

Ca un trunchi mînat de valuri
Peste praguri înspumate,
Luneca în bezna neagră
Îndrăzneţul Haiavata,
Bîjbîind prin întuneric,
Făr' a şti ce să mai facă ;
Dintr-o dată simte-alături
Inima lui Mişe-Nama
Greu zbătîndu-se în beznă.

Mînios, izbi năprasnic
Haiavata-n ea cu pumnul ;
Ameţită de durere
Şi cuprinsă de sfîrşeală,
Namila-ncepu prin valuri
Să se zbată fără noimă.

Puse-atuncea Haiavata
Luntrea lui deacurmezişul
Măruntaielor lui Nama,
Ca să nu-l strivească-n beznă
Smuciturile-i nebune.

Veverița, Adgidómo,
Se afla și ea în treabă,
Flecărind cu voie bună,
Și sărind de colo-colo.

Și îi spuse Haiavata :
— „O, prietenă micuță,
Ai rămas mereu vitează,
Dîndu-mi sprijin la năpastă ;
Drept răsplată să-ți rămînă
Numele cel dat de mine ;
Pentru veci de-aci încolo
Toți copiii îți vor zice
Adgidómo cea vitează !"

Și, din nou, nisetrul Nama
Începu să se-nvîrtească,
Să se zbată printre valuri,
Iar cînd liniștea cuprinse
Temnița-i întunecată,
Și-auzi, sub el, deodată
Foșnet de prundiș în apă,
Înțelese Haiavata
Că-a pierit nisetrul falnic.

Dintr-o dată-aude larmă,
Fîlfîit de aripi multe,
Țipete și-nvălmășeală.

Vede răzbătînd lumina
Printre coastele lui Nama,
Şi lucind deasupra ochii
Pescăruşilor ce-n stoluri
Se-nvîrteau, privind spre dînsul
Şi strigînd cu toţii veseli :
— „L-am scăpat pe-al nostru frate,
Nenfricatul Haiavata !"

Tremurînd de bucurie,
A-nceput de zor să strige
Haiavata către păsări :
— „L-am răpus pe Mişe-Nama !
Voi lărgiţi acum ieşirea,
Rupeţi carnea lui cu gheara,
Ca să scap din închisoare ;
Drept răsplată, voi de-a pururi
Proslăviţi veţi fi de oameni,
Rămînînd pe veci al vostru
Numele cel dat de mine !"

Zgomotoşi se repeziră
Pescăruşii peste Nama
Şi cu gheara şi cu ciocul
Carnea de pe stîrv rupînd-o,
Sloboziră-ntr-o clipită
Pe-ndrăzneţul Haiavata
Din năprasnica prinsoare.

A ieşit pe ţărm aproape
De-al său wigwam, Haiavata,
Şi-a strigat-o pe Nocomis,
Pe bătrîna lui Nocomis,
Să-i arate cu mîndrie
Hoitul uriaş al Namei
În prundiş proptit cu botul,
Iar deasupra stol de păsări.
— „L-am răpus pe Mişe-Nama,
Peste peştii toţi mai mare —
Îi striga făcîndu-i semne —
Pe deasupra-i zboară-acuma
Pescăruşii, nu-i atinge,
Ei scăpatu-m-au de moarte,
Şi m-au scos din închisoare,
Lasă-i să se ospăteze
Pînă-n asfinţit de soare,
Cînd spre cuiburi se avîntă ;
După-aceea-adună oale
Şi le umple cu grăsime,
Să avem pe toată iarna."

A rămas pe ţărmul mării,
Seara aşteptînd Nocomis,
Pînă cînd, pe cer, deasupra
S-a-nălţat al lunii taler,
Şi plecat-au pescăruşii,
În lumina înserării,
Înspre cuiburi depărtate.

Liniştit, dormea în wigwam
Haiavata, iar Nocomis
Se-apucă de treabă-ndată,
Şi munci-n lumina lunii,
Pînă-n zorii dimineţii,
Cînd în locul lunii albe,
Soarele din nou se-nalţă
Şi-nroşeşte răsăritul,
Iar din depărtări, în stoluri,
S-au întors şi pescăruşii
Flămînziţi, din nou, acolo.

De trei ori în treaba asta
S-a schimbat cu pescăruşii,
Fără a cîrti, Nocomis,
Sfîşiind de pe nisetru
Carnea şi grăsimea-i albă,
Pînă cînd goliră totul
Şi-au rămas pe ţărmul mării
Numai oasele lui Nama.

IX. HAIAVATA ŞI VRĂJITORUL MEGISSOGVON

A ieşit pe ţărmul mării
Luminoase, Ghitci-Ghiumi,
Spre apus privind, Nocomis,
Arătînd cu mîna-ntinsă
Norii ce ardeau în zare
Peste marea luminată
De apusul roşiatic.

Aprig luneca pe boltă
Soarele încins ca jarul,
Aprinzînd în urmă-i cerul,
Cum aprind preria-n urmă
Oştile înfrînte-n luptă ;
Dinspre răsărit, deodată,
A ieşit din ascunzişuri
Luna, soarele de noapte,
Şi-a pornit strălucitoare
Peste urmele-i de sînge.

Arătînd spre-apus cu mîna,
Îi spunea lui Haiavata,
Plină de amar, Nocomis :
— „Uite colo, peste mare
Se-află cruntul Megissogvon,
Vrăjitorul cel puternic,
Duhul rău al bogăției,
Apărat de bălți de smoală,
Șerpi de foc, balauri negri ;
Uite colo, cum în zare
Se-ncovoaie-n apă șerpii,
Smîrcuri negre ca de smoală,
Se întind în soare-apune,
Pe sub norii roși ca focul.

El e ucigașul mîrșav
Care l-a răpus pe tata,
Cînd a coborît din lună
Să mă caute pe mine ;
El e duhul ce trimite
Frigurile cele rele,
Aburi otrăviți de boală,
Negura pustiitoare,
Seceta și moartea cruntă !

Ia în mînă arcul falnic
Și săgețile-ascuțite,
Ia-ți măciuca, Poghevógon,

Şi mănuşile vrăjite,
Fundul luntrii unge-l bine
Cu grăsime de nisetru,
Ca să poţi cu ea străbate
Peste mlaştinile negre ;
Şi omoară vrăjitorul,
Scapă lumea de lingoarea
Ce ne vine dinspre mlaştini,
Şi răzbună moartea tatii !"

N-a mai zăbovit o clipă
Nenfricatul Haiavata,
S-a-narmat de luptă mare,
A lăsat pe apă luntrea
Şi cu mîna mîngîind-o
Zise : — „Luntrea mea cea dragă,
Înainte, spre balauri,
Şi spre smîrcurile negre !"

Luneca pe valuri luntrea,
Iar viteazul Haiavata
Sta zicînd un cînt de luptă,
Şi Chiniú, hultanul falnic,
Vestitorul de războaie,
Cel mai mare peste păsări,
Se rotea-n văzduh deasupra-i.

În curînd văzu în față
Uriașii șerpi, Chinébici,
Înălțîndu-și din adîncuri
Crestele strălucitoare,
Cîrligîndu-și trupul negru
Și umplînd în jur văzduhul
Cu duhoarea răsuflării,
Ca să nu răzbată nimeni
Peste-ntinderile acelea.

Dar viteazul Haiavata
Le strigă cu nepăsare :
— „Hei, Chinébici, la o parte,
Nu-ndrăzniți să-mi stați în cale !"
Șuierînd cu-nverșunare,
I-au răspuns lui Haiavata
Șerpii, legănîndu-și trupul :
— „Înapoi, o, Șagodaia !
Du-te-acasă, la Nocomis !"

Furios luă în mînă
Haiavata arcu-i falnic,
Scoase tolba de pe umăr,
Și-ncepu în șerpi să tragă
Cu săgețile-ascuțite ;
Orice zbîrnîit de coardă,
Orice șuier de săgeată,
Pentru șerpi era un cîntec
Neîndurător al morții.

Doborîţi în apa neagră,
Şerpii morţi pluteau de-a valma,
Iar viteazul Haiavata
Se-avînta, strigînd năprasnic:
— „Înainte, luntrea-mi dragă,
Înspre mlaştina de smoală!"

Unse luntrea lui în faţă
Cu grăsime de nisetru,
Ca s-alunece mai bine,
Şi porni-ndrăzneţ nainte.

Şi a mers o noapte-ntreagă
Peste-ntinse ape moarte,
Putrede şi-acoperite
Cu-nnegrite flori de nufăr,
Mucegai şi frunze negre;
Licăreau pe ici, pe colo,
Sub lumina albă-a lunii,
Luminiţele aprinse
De cei morţi, porniţi pe calea
Veşniciei fără capăt.

Lumina văzduhul luna,
Umbrele umblau pe apă,
Iar în jurul lui ţînţarii
Ţiuiau făr' de-ncetare;

Licuriciul, Va-va-téizi,
Încerca să-l rătăcească ;
Broasca leneşă, Dahínda,
Capu-i lat l-a scos afară,
L-a privit cu ochii galbeni
Şi la fund s-a dus cu geamăt ;
Deodată, peste mlaştini,
Răsunară mii de glasuri,
Şi cu ţipătu-i puternic
A vestit la toţi bîtlanul
Că viteazul e aproape.

Şi-a tot mers spre soare-apune
Toată noaptea Haiavata,
Pînă cînd deasupra-i luna
A pălit în bolta naltă,
Iar cînd soarele pe umeri
A-nceput să-l dogorească,
A văzut deodată-n faţă,
Strălucind ca o podoabă,
Wigwamul lui Megissógvon,
Vrăjitorul cel puternic,
Duhul rău al bogăţiei.

Mîngîie din nou cu mîna
Luntrea-i albă de mesteacăn
Şi îi spune : — „Înainte !"
Tresări atuncea luntrea

Şi c-un salt de biruinţă,
Străbătu ca o săgeată
Printre lujerii de nuferi
Şi prin păpurişul verde.
Drept în mal proptindu-şi luntrea,
A sărit din ea afară
Nenfricatul Haiavata.

A luat îndată-n mînă
Arcul lui din lemn de frasin,
Şi-n nisip proptindu-l zdravăn,
Coarda-ntinse cu putere
Şi-avîntă-n măreţul wigwam
O săgeată-naripată,
Semn de veste şi chemare :
— „Ieşi afară, Megissogvon !
Haiavata te aşteaptă !"

Din strălucitoru-i wigwam,
A ieşit atunci afară,
Megissogvon cel puternic,
Nalt la stat şi lat în umeri,
Încruntat, cu chipul negru,
Îmbrăcat numai în vámpum,
Înarmat de luptă mare,
Şi vopsit cu dungi pe faţă —
Roşii, galbene şi-albastre —

Iar pe cap cu o podoabă,
Mîndră, de pestrițe pene!

— „Uite-l și pe Haiavata!
Îi strigă cu glas de tunet
În batjocură luîndu-l —
Înapoi, o, Șagodaia!
La muieri te-ntoarce-ndată,
La bătrîna ta Nocomis,
Te omor pe loc aicea,
Cum l-am omorît pe tat-tu!"
Fără să se înspăimînte,
Îi răspunse Haiavata:
— „Vorba nu e o măciucă,
N-ai să mă ucizi cu vorba,
Vorba goală nu-i săgeată;
Fapta-nvinge vorba goală,
Să te văd viteaz la faptă!"

Și-a-nceput atunci o luptă,
Cum nu a mai fost sub soare
Niciodată pînă-atuncea,
Și-a durat o zi întreagă,
Pînă-n asfințit de soare;
Dar săgețile-aruncate
De viteazul Haiavata,
Se izbeau neputincioase
În vrăjita za de perle;

Nici mănuşile-i vrăjite,
Nici măciuca grea de luptă,
Nu-l răzbeau pe Megissogvon ;
Stînci putea sfărma cu ele,
Nu aveau putere însă
Să învingă vraja zalei.

Către seară, Haiavata
S-a oprit pe loc o clipă,
Sprijinit în arcu-i falnic,
Plin de răni, să mai răsufle,
Cu măciuca ruptă-n două,
Cu mănuşile în zdrenţe,
Şi avînd cu toate-n tolbă
Numai trei săgeţi rămase.
Cu privirea rătăcită,
Sta ca mut sub pinul negru,
Cu ghirlănzi de muşchi pe ramuri,
Şi cu trunchiul în ciorchine
De ciuperci îngălbenite.

Dintr-o dată, de pe-o creangă,
Iată că ciocănitoarea,
Méma, strigă către dînsul :
— „Drept în ceafă, Haiavata,
Să-l ţinteşti cu-a ta săgeată,
Să-l loveşti la rădăcina

Pletelor lui încîlcite,
Doar acolo-l poţi străpunge !"

Îmbrăcată-n mîndre pene,
A zburat săgeata iute,
Tocmai cînd se aplecase
Megissogvon să ridice
De pe jos, în mîini, o piatră ;
I s-a-nfipt săgeata-n ceafă
Pe sub lungile lui plete,
Şi s-a clătinat deodată
Megissogvon cel puternic,
Ca bizonul în prerie
Cînd, lovit de o săgeată,
Îngenunche pe zăpadă.

După cea dintîi săgeată
A zburat şi-a doua-ndată,
Mai adînc intrînd în ceafă,
Şi s-au îndoit genunchii
Vrăjitorului în tremur,
Cum se-ndoaie peste maluri
Trestia de vînt atinsă.

Cînd zbură apoi şi-a treia,
Cea mai iute dintre toate,
A văzut sclipind în faţă,

Megissogvon, ochii morţii,
Şi a auzit chemarea
Beznei negre a lui Pógoc.
Şi-a căzut făr' de suflare,
Pe nisipul plin de sînge,
Vrăjitorul Megissogvon,
Duhul rău al bogăţiei.

A chemat atunci la dînsul
Haiavata, de pe creanga
Pinului bătrîn şi negru,
Pe ciocănitoarea Méma,
Şi-nmuind în sînge-un deget,
I-a vopsit în roşu smocul
Ei de pene, de pe creastă,
Ca să-l poarte cu mîndrie,
Semn de cinste şi răsplată
Pentru slujba ce-i făcuse.

După-aceea, ca o pradă
Cîştigată-n luptă cruntă,
Smulse zaua fermecată
De pe trupu-ntins în ţărnă,
Şi-l lăsă să zacă-acolo
Cu picioarele în apă.
Peste capul lui, în baltă,
Vulturul de luptă, falnic,

Se rotea flămînd, în cercuri,
Tot mai jos, mai jos, spre apă.
Scoase-apoi din wigwam toate
Bogăţiile-adunate
De zgîrcitul Megissogvon,
Sălbi de vámpum fără număr,
Piei de biberi şi de ciute,
Blănuri albe de hermină,
Pungi cu nestemate pline,
Tolbe cu mărgean cusute,
Pline cu săgeţi de curpen
Şi cu vîrfuri argintate.

A pornit pe cale-ntoarsă,
Peste mlaştinile negre,
Printre stîrvuri de balauri,
Cu întreaga-i pradă-n luntre,
Chiuind de bucurie.
La auzul vocii sale,
A ieşit pe mal Nocomis,
Ciaibaiabos, cîntăreţul,
Şi neînfricatul Cvazind.
Satu-ntreg ieşi în calea
Lui cu cîntece şi jocuri,
Toţi strigînd cu bucurie :
— „Slavă ţie, Haiavata !
L-ai răpus pe Megissogvon,
Vrăjitorul crud şi aprig,
Ce ne trimitea lingoarea,

Aburi otrăviţi de boală,
Seceta şi moartea cruntă!"

Dragă pentru totdeauna
I-a rămas lui Haiavata
Méma, pasărea vitează,
Şi în semn de mulţumire
Şi aducere-aminte,
El a smuls din creasta Mémei
Şase pene înroşite
Şi le-a prins de pipă, salbă.
Iar comorile aduse
Le-a-mpărţit cu chibzuinţă
Cu poporul său, pe toate.

X. PEŢITUL LUI HAIAVATA

„Omul cu a lui femeie
E ca arcul prins de coardă,
Ea îl ţine, dar l-ascultă,
Ea-l întinde, da'-l urmează,
Desfăcuţi, îşi pierd şi rostul."

Astfel se gîndea adesea
Haiavata-n a lui sine.
Frămîntat în fel şi chipuri
De-aşteptare, dor năvalnic,
Patimă şi deznădejde,
Se gîndea la Minnehaha,
Mîndra „Apa-care-rîde",
Din Dakota-ndepărtată.

— „Ia-ţi femeie dintre-ai noştri —
Îi spunea mereu Nocomis —
Nu umbla prin lumea mare,
Nu ne-aduce o străină!

Din vecini de iei o fată,
Chiar de nu e prea frumoasă,
Caldă e ca focul vetrei ;
Frumusețea unei fete,
Din străini la noi adusă,
Rece-i ca lumina lunii,
Rece-i ca lucirea stelei."

Astfel îi vorbea Nocomis.
Haivata, însă, molcom,
Îi spunea cu tîlc : — „Nocomis,
Dragă-mi este vatra noastră,
Dar mai dragă-mi e lumina
Stelelor și-a lunii albe !"

Și-i spunea din nou Nocomis :
— „Nu cumva s-aduci în casă
O femeie fără vlagă,
Fără-ndemînare, moale.
Să-ți alegi pe una iute,
Care are mîini istețe,
Pune inimă-n ce face,
Și-are spor la orice treabă."

Și la asta cu un zîmbet,
Îi răspunse Haiavata :
— „În Dakota-ndepărtată

Ştiu un meşter ce-are-o fată,
Minnehaha, mai frumoasă
Ca oricare alta-n lume.
Ea-ţi va fi supusă fiică,
Va lucra cu spor în casă,
Şi va fi-n al nostru wigwam
Ca lumina albă-a lunii,
Ca o flacără în vatră,
Ca o rază de lumină
Pentru tot poporul nostru."

Dar cîrtind, spunea Nocomis :
— „Nu-mi aduce-o venetică
Din Dakota-ndepărtată !
E un neam hain cu care
Noi trăim în duşmănie.
Vrajba noastră nu-i uitată,
Rănile mai sînt deschise !"

Zîmbitor i-a dat răspunsul
Şi la asta Haiavata :
— „Tocmai asta mă îndeamnă
Să mă duc, să-mi iau femeia
Din Dakota duşmănoasă,
Ca să punem capăt urii,
Vrajba să o dăm uitării,
Focul rănilor să-l stingem !"

Şi porni la lungă cale
Spre Dakota-ndepărtată,
Ţara mîndrelor fecioare.
A trecut prin văi şi ape,
Prin păduri ce nu au capăt,
Cufundate în tăcere.

Încălţat cu mocasinii
Cei vrăjiţi, zbura ca vîntul,
Inima-i înflăcărată
I-o lua nainte însă,
Şi-i părea nespus de lungă
Calea ce-o avea în faţă.
În sfîrşit, ajunse-aproape
De-nspumata Minnehaha
Şi-auzi-nfundatul vuiet
Al căderilor de apă,
Străbătînd tăcerea văii.
„Dulce-i zgomotul acesta,
Ce răsună în pădure,
Ca o veselă chemare“ —
Îşi şopti încet flăcăul.

Pe la marginea pădurii
Unde umbrele se-ngînă
Cu lumina printre arbori,
El dădu de-un cîrd de ciute,
Ce păşteau în tihnă iarba.

„Nu greşi", săgeţii spuse
Haiavata pe şoptite,
Şi spre-un cerb întinse arcul.
Se-avîntă cîntînd săgeata,
Drept în inimă lovindu-l ;
Ridicîndu-şi prada-n spate,
Merse iute mai departe.

La intrarea-n al său wigwam,
Sta tăcut bătrînul meşter.
El lucra din piatră albă,
Jasp şi cremene, cu grijă,
Vîrfuri de săgeţi ; alături,
Stînd pe jos, frumoasa-i fiică,
Minnehaha, mai frumoasă
Ca oricînd mai înainte,
Împletea o rogojină.
Spre trecut zburau în tihnă
Ale meşterului gînduri ;
Fata lui visa-n tăcere
La ursita ce-o aşteaptă.

Şi-aducea bătrînu-aminte
De acele vremi în care,
Rătăcind prin văi şi codri,
Cu săgeţi la fel vînase
Şi bizoni, şi cerbi sălbatici,
Şi ştia din zbor, cu arcul,
Să doboare gîsca — Vava.

Se gîndea la luptătorii
Cei viteji de altădată,
Ce-i luau în număr mare
Ale lui săgeţi măiestre.
Nu se mai găsesc acuma
Luptători ca altădată!
Astăzi sînt ca nişte babe,
Vajnici doar la flecăreală!

Ea era cu gîndul dusă
La străinul nalt şi chipeş,
Ce venise-n primăvară,
Într-o bună dimineaţă,
Ca pe tatăl ei să-l vadă.
Poposi la ei în wigwam,
Şi plecînd, pe ea, din uşă,
A privit-o lung — şi-afară
Iar a-ntors spre wigwam capul.
Tatăl ei, după aceea,
L-a vorbit ades de bine,
Lăudîndu-i vitejia,
Ca şi vorba înţeleaptă.
Va mai da vreodată oare
Pe la ei flăcăul mîndru?
Şi scăpînd din mînă lucrul,
Se lăsă pe gînduri dusă.

Dintr-o dată paşi aude
Şi un foşnet în tufişuri

Şi în faţa lor răsare,
Cu obrazul roş ca para,
Şi purtînd un cerb pe umeri,
Vînătorul Haiavata.

Liniştit întoarse capul
Înspre el bătrînul meşter,
Puse lucrul la o parte
Şi sculîndu-se-n picioare
Mîna-ntinse înspre wigwam
Şi îi spuse cu căldură :
— „Bun venit, o, Haiavata !"

Se opri în faţa fetei
Şi îi puse la picioare
Prada ce-o purta pe umeri.
Ridicînd spre el privirea,
Ea cu glas duios îi spuse :
— „Bun venit, o, Haiavata !"

Larg era bogatul wigwam
Cu pereţi din piei albite,
Şi cu chipuri încruntate
De-ale zeilor Dakotei
Zugrăvite pe perdele.
Şi avea intrare-naltă
De nici nu avu nevoie

Să se plece Haiavata,
Cînd pătrunse înăuntru.
Doar podoaba lui de pene
De-a atins abia pervazul.

Lucrul său pe loc curmîndu-l,
Minnehaha puse masa,
Ploşti de tei şi străchini roşii,
Un ulcior cu apă rece.
Asculta ce spune unul,
Asculta ce spune cellalt,
Gura n-a deschis-o, însă,
Şi o vorbă n-a scos fata.

Auzea ca-n vis fecioara
Vorbele lui Haiavata
Despre buna lui Nocomis,
Ce i-a fost ca şi o mamă,
Despre dragii săi prieteni,
Cîntăreţul Ciaibaiabos
Şi neînfricatul Cvazind,
Despre ţara lui frumoasă
Şi bogată-n care pacea
Se îmbină cu belşugul.

— „După-atîţia ani de luptă
Şi vărsări de sînge crunte,

În sfîrşit domneşte pacea
Între triburile noastre !"
Astfel îşi curmă cuvîntul
Haiavata, iar pe urmă
Mai rosti cu voce-nceată :
— „Pentru ca această pace
Să se-nchege pe vecie,
Pentru ca pe veci unite
Inimile să ne fie,
Eu ţi-o cer pe Minnehaha,
Fata ta şi cea mai mîndră
Dintre fetele Dakotei !"

La auzu-acestor vorbe
A rămas tăcut bătrînul,
Şi trăgînd adînc din pipă
Îl privi pe Haiavata,
Se uită la Minnehaha,
Iar apoi răspunse molcom :
— „N-am nimica împotrivă,
Dacă vrea şi Minnehaha ;
Hai, vorbeşte, Minnehaha !"

Mîndra Apă-care-rîde,
Tulburată de-ntrebare,
S-a făcut şi mai frumoasă,
Şi păşind spre Haiavata
Lîngă el s-a pus alături

Şi-a rostit, roşind, sfioasă :
— „Merg cu tine orişiunde !"

Iată cum a fost peţitul
Chibzuit de Haiavata,
Iată cum luă pe fata
Meşterului cel măiestru
Din Dakota-ndepărtată.

A plecat apoi spre casă
Cu frumoasa Minnehaha
Vînătorul Haiavata ;
Străbăteau cîmpii şi codri
Mînă-n mînă, împreună,
Părăsind bătrînul meşter
Şi căderile de apă
A-nspumatei Minnehaha
Ce sunau din depărtare :
„Cale bună, Minnehaha !"

Iar bătrînul, singuratic,
Se-aşeză în faţa uşii
Şi-apucîndu-se de lucru,
Mormăi ca pentru sine :
„Asta-i dragostea de fiică,
O iubeşti şi te iubeşte,
Dar abia învaţă bine
Să te-ajute-n viaţă, iată,

Vine din străini un tînăr,
Cu podoaba lui de pene
Şi cu fluierul la buze,
Umblă-n sat pe ici, pe colo,
Îşi alege cea mai mîndră
Dintre fete şi aceasta
Îl urmează fără preget;
Părăsind în urma-i totul..."

Veseli îşi urmau ei calea
Peste munţi, prin văi şi codri,
Peste ape şi prăpăstii.
Şi deşi mergea agale,
După pasul Minnehahei,
Nu-i părea lui Haiavata
Lungă calea către casă.

Peste ape şi pîraie
O trecea pe sus, în braţe,
Şi-i părea un fulg povara;
Prin desişuri de pădure
Îi tăia cărări sub arbori,
Iar pe seară, pentru noapte,
I-a făcut din crengi colibă,
Pat din vrejuri de cucută,
Şi-a aprins un foc de ciucuri
Adunate în pădure.

Vînturile călătoare
Le ţineau tovărăşie
Peste văi şi prin pădure;
Stelele din cerul nopţii
Stau deasupra lor de veghe;
Într-o scorbură pitită
Veveriţa, Adgidómo,
Îi păzea cu ochiu-i ager,
Iar Vabasso, iepuraşul,
O zbughea înlături iute
Şi-aşezîndu-se pe labe,
Se uita la ei cu teamă.

Ei mergeau alături veseli.
Păsărelele-n pădure
Ciripeau fără-ncetare
Cîntece de fericire
Şi de viaţă liniştită.

„Fii ferice, Minnehaha,
Lîngă soţul tău cel vrednic!"
Le cînta prigorul roşu.
„Fii ferice, Haiavata,
Cu soţia ta iubită!"
Le cînta şi păpăluda.

Soarele din cer privindu-i
Printre crengile pădurii,

Le spunea : — „Luaţi aminte,
Dragostea e ca lumina,
Răutatea-i întuneric,
Viaţa joacă între ele.
Tu să cîrmui, Haiavata,
Cu a dragostei putere !"

În adîncul nopţii, luna
Le umplea coliba toată
Cu o tainică lumină
Şi spunea : — „Luaţi aminte,
Noaptea-i linişte şi pace,
Ziua-i însă zbuciumată ;
O femeie este slabă,
Iar bărbatu-i plin de toane.
Tu să cîrmui, Minnehaha,
Cu răbdare fără margini !"

Astfel s-a întors acasă,
La bătrîna lui Nocomis,
Haiavata cu femeia
Ce-l urmase fără preget.
Şi a fost ca focul vetrei,
Ca lumina albă-a lunii,
Ca un soare pentru neamu-i
Minnehaha, cea mai mîndră
Dintre fetele Dakotei,
Ţara mîndrelor fecioare.

XI. NUNTA LUI HAIAVATA

Iar acuma vă voi spune
Cum a fost frumoasa nuntă
Ce-a făcut-o Haiavata ;
Cum în fața tuturora
A jucat cu iscusință
Nentrecutul Po-Poc-Chivis,
Cum duiosul Ciaibaiabos
A cîntat de dor și jale,
Și cum Iagu, vînătorul
Cel isteț în drăcovenii,
A-nșirat povești măiestre,
Ca să treacă vremea iute,
Și să fie musafirii
Mulțumiți din cale-afară.

A făcut un praznic mare
Cu acest prilej Nocomis !
Străluceau pe masa-ntinsă
Străchini albe, lustruite,

Şi frumoase linguri negre,
Toate-n şir, din corn de bivol.

Încă dis-de-dimineaţă
A trimis în sat Nocomis
Ramuri verzi de sălcioară,
Semn de veste şi chemare.
Şi-au venit buluc vecinii,
Îmbrăcaţi de sărbătoare,
Cu frumoase blănuri albe,
Cu podoabe-n cap, de pene,
Şi mărgele-mpestriţate.

Au mîncat întîi nisetru
Şi-apoi ştiucă, pregătite
Pentru nuntă de Nocomis;
Pímican de cerb şi creier
De bizon, iar după-aceea
Pulpă fragedă de ciută,
Ceafă proaspătă de bivol,
Iar la urmă turtă dulce
De porumb şi-orez sălbatic.

Dar în timp ce musafirii
Se-ospătau cu voie bună,
Nici slăvitul Haiavata,
Nici frumoasa Minnehaha,

Nici Nocomis cea bătrînă,
N-au luat nimic în gură,
Îngrijind doar, în tăcere,
Să mănînce toată lumea.

De îndată ce nuntaşii
Au mîncat pe săturate,
A adus Nocomis, iute,
Săculeţul plin de pipe,
Plăsmuite toate-n piatră,
Şi umplîndu-le cu frunze
De tutun, amestecate
Cu înmiresmate ierburi,
Le-a-mpărţit la cei de faţă.

Zise-apoi: — „O, Po-Poc-Chivis,
Te rugăm acum, cu toţii,
Să ne-arăţi cel joc măiestru
Al calicului năstruşnic,
Ca să treacă vremea iute,
Şi să fie musafirii
Mulţumiţi din cale-afară!"

La aceste vorbe-ndată,
Po-Poc-Chivis cel zănatic,
Cunoscut ca mare trîndav,
Gata însă totdeauna

Să petreacă şi să joace,
S-a sculat de lîngă masă.

Iscusit în orice jocuri
Cu inele sau cu mingea,
Şi-orice-ntreceri pe zăpadă,
El ştia, cu îndrăzneală,
Să înfrunte şi norocul,
Cînd juca cu alţii bile.

Luptătorii laolaltă
Nu-i spuneau decît „fricosul",
Şagodaia, slab de înger,
Trîndav, tot umblînd cu şoalda.
Dar de-ocară şi de glume
Nu-i păsa lui Po-Poc-Chivis
Cel frumos, iubit de fete
Şi neveste fără minte.

Sta acuma printre oaspeţi
În cămaşa lui de piele,
Albă şi împodobită
Pe la margini cu hermină,
Şi cusută cu mărgele,
Ace de arici şi vámpum
Mocasinii din picioare,
Plini de şiruri de mărgele,

Mai aveau şi cozi de vulpe
La călcîie, ca podoabă.
Fruntea îi era încinsă
Cu o salbă lucitoare
De-albe pene ; într-o mînă
El avea un evantaliu,
În cealaltă-o pipă lungă.

Dungi albastre, verzi şi roşii
Îi brăzdau întreaga faţă ;
Părul, dat cu alifie,
La mijloc avea cărare
Muierească, iar în plete
Şi-a-mpletit ghirlănzi de frunze
Şi de iarbă-nmiresmată.
Dichisit în felu-acesta,
A ieşit semeţ la mijloc,
Şi în sunete de fluier
Şi bătăi de tobă repezi,
A pornit un joc măiestru.

La-nceput călca agale,
Fără grabă, pe sub arbori,
Ba la umbră, ba în soare,
Strecurîndu-se-n tăcere,
Printre oaspeţi, ca pantera.
După-aceea, tot mai iute,
A-nceput să se-nvîrtească

Şi să sară peste rînduri,
Vînt stîrnind pe lîngă wigwam,
Nori de praf şi stol de frunze.

A pornit apoi de-a lungul
Ţărmului, peste nisipuri,
Cu o furie nebună ;
Tropăia atît de aprig
De stîrni pe lac furtună.
Şuierînd, zbura-n vîrtejuri
Sub picioarele-i nisipul,
Aşezîndu-se-n gorgane,
Nego-Vodju, lîngă apă ! [8]

Uite-aşa fusese jocul
Zămislit de Po-Poc-Chivis.
După ce-l sfîrşi, la oaspeţi
Se întoarse fără grabă
Şi se puse jos, obrazul
Răcorindu-şi-l alene
Cu-nfloratu-i evantaliu.

După-aceea musafirii
Îşi întoarseră privirea
Către blîndul Ciaibaiabos,
Cîntăreţul cel mai meşter,
Dintre cîntăreţii lumii.
„Cîntă-ne, o, Ciaibaiabos !

Cîntă-ne de dor şi jale,
Ca să treacă vremea iute,
Şi să fie musafirii
Mulţumiţi din cale-afară !"

Şi frumosul Ciaibaiabos
A cîntat cu glasu-i dulce
Şi adîncă duioşie,
Despre dragoste şi jale,
Tot privind spre Haiavata
Şi spre mîndra Minnehaha,
Cînd spunea aceste slove :

„Onevé ! Iubito, scoală ! [9]
O, tu floare de cîmpie !
O, tu pasăre de codru !
Tu, cu ochi de căprioară !

Cînd te uiţi zîmbind la mine,
Sînt ferice, sînt ferice,
Ca şi crinul de cîmpie,
Cînd îl umezeşte roua !

Gura ta înmiresmată
E ca floarea dimineaţa,
Cînd o scaldă-n vînt de toamnă
Soarele cu raza-i caldă !

Firea-mi toată te doreşte
Doar pe tine, doar pe tine,
Ca lăstarele căldura
Primăvara timpurie !

Onevé ! În piept îmi cîntă
Inima doar pentru tine.
Cîntă-aşa cum cîntă pomii,
Cînd se coace-n iarbă fraga !

Cînd te întristezi, iubito,
Sînt cuprins de jale neagră,
Ca o apă peste care
Îşi aruncă umbra norii !

Cînd zîmbeşti din nou, iubito,
Inima-mi tresaltă iarăşi,
Cum tresaltă-n valuri apa
Cînd o-nvolburează vîntul !

Pot să rîdă-n voie toate
Apele şi-ntreg pămîntul,
Eu nu pot să rîd atuncea
Cînd iubita mea-i departe !

Sînt cu tine, sînt cu tine !
Uite-te zîmbind la mine !

O, trezește-te, iubito!
Onevé! Iubito, scoală!"

Iată cîntecul pe care
L-a cîntat cu foc la nuntă
Cîntărețul Ciaibaiabos,
Pe cînd Iagu, vînătorul —
Meșter mare în palavre,
Vechi prieten al Nocomei —
Urmărea în jur, zavistnic,
Cum se-ncîntă musafirii,
Și-l slăvesc pe Ciaibaiabos.
Dar uitîndu-se mai bine,
Mulțumit și-a dat el seama,
Din mișcări și vorbe spuse
Pe șoptite, că nuntașii
Se așteaptă să audă
Și din gura lui o snoavă,
Sau năstrușnică poveste.

Nu era pe lume altul
Mai lăudăros ca Iagu;
Nu era o întîmplare,
Sau vreo faptă vitejească,
Fără să fi fost de față,
Și părtaș la ea de seamă.

De-ar fi fost să-i dai crezare,
Nu s-a pomenit în lume

Un ţintaş mai bun ca Iagu,
N-a prins nime-atîta peşte,
N-a vînat atîtea ciute,
Şi n-a prins atîţia biberi!

Nu avea pereche Iagu
Nici la-not şi nici la fugă;
Nimeni n-a umblat atîta
Pe meleaguri depărtate,
Prin străini, şi nimeni altul
N-a văzut minuni atîtea
Ca acest fălos de Iagu,
Meşter nentrecut în snoave
Şi istorii minunate.

Numele lui Iagu,-n glumă,
A ajuns în sat poreclă;
Şi atuncea cînd vreunul
Se-ntrecea cu lăudatul,
Povestind isprăvi ciudate
Din război sau vînătoare,
Toţi strigau: „Ei, asta-i bună,
Parcă-ar fi al doilea Iagu!"

El a fost acela care
I-a-mpletit lui Haiavata,
Cînd era copil, un leagăn,
Din lăstare de răchită,

Prinse cu fîşii de piele ;
Mai tîrziu, tot el, sireacul,
L-a-nvăţat pe Haiavata
Cum se face-un arc de curpen
Şi săgeţile din aşchii.
Vînătorul nostru Iagu,
Cel bătrîn şi slut ca dracul,
Meşter nentrecut în snoave,
Sta şi el, alături de-alţii,
Ca nuntaş la Haiavata !

Şi atuncea cei de faţă
Se rugară toţi de Iagu :
— „O, prieten bun, acuma
Să ne spui o minunată
Şi năstruşnică poveste,
Ca să treacă vremea iute,
Şi să fie musafirii
Mulţumiţi din cale-afară !"

Le răspunse Iagu astfel :
— „Azi veţi asculta cu toţii
Minunata povestire
Despre-un vrăjitor, Osséo,
Coborît de pe Luceafăr."

XII. FIUL LUCEAFĂRULUI

Ce lucește colo-n zare
Peste-ntinderile de-apă ?
Oare-i soarele ce-apune,
Sau e pasărea flamingo
Care,-atinsă de-o săgeată,
Aripa în zbor și-o frînge
Și cu sîngele din rană
Înroșește unda apei
Și văzduhul tot îl umple
Cu lucirea purpurie
A frumoaselor ei pene ?

Da, e soarele ce-apune,
Cufundîndu-se în mare ;
Purpuriu aprins e cerul
Și ca jaru-i unda apei !
Nu, e pasărea flamingo,
Ce în valuri se afundă,
Umple cerul de roșeață,
Și împurpurează apa !

Sus, în adîncimea bolții,
În amurg, mijind, sclipește
Steaua serii cea vrăjită ;
Nu, e fermecatul vámpum
Ce pe pieptul său îl poartă
Duhul Vieții, cînd amurgul
Îi deschide calea-n ceruri !

Aruncînd spre cer privirea,
Zise Iagu către oaspeți :
— „Ia, priviți înspre Luceafăr
Cum străluce-n ceruri tainic !
Ascultați acum povestea
Lui Osséo, vrăjitorul,
Fiul Stelei sfinte-a Serii.

Ani nenumărați în urmă,
Încă la-nceputul lumii,
Cînd și cerul, și-nsăși zeii
Se-nfrățeau mai des cu omul,
De aici spre miazănoapte,
Locuia un om, în țara-i
Vînător vestit departe,
Ce-ale sale zece fete,
Toate tinere, frumoase
Și mlădii ca sălcioara ;
Dar nici una dintre ele
Nu-ntrecea în frumusețe

Pe Ovíni, cea mai mică,
Visătoare şi cu toane,
Îndărătnică şi mîndră.

Toate fetele acestea
Au luat bărbaţi destonici,
Vînători şi-ostaşi de seamă,
Numai sora cea mezină
Respingea pe toţi flăcăii
Cei mai mîndri şi mai chipeşi,
Ce veneau să o peţească ;
Pînă cînd găsi cu cale
De bărbat să-l ia pe-Osséo,
Un bătrîn pocit şi gîrbov
Şi sărac nevoie mare,
Ce tuşea mereu în palmă,
Ca o veveriţă-ntocmai.

Dar avea un suflet tînăr
Şi frumos acel Osséo,
Coborît de pe Luceafăr,
Steaua serii fermecată,
Steaua dragostei duioase
Şi a patimilor crude.
Foc purta în pieptu-i şubred,
Frumuseţe-aleasă-n gînduri.
Taină în fiinţa-i toată
Şi în vorbă iscusinţă !

Îi luau în rîs flăcăii
Plini de pene și podoabe,
Alungați odinioară
De-ndărătnica Ovíni.
Ea le spuse însă mîndră :
«Ia vedeți-vă de treabă
Cu dichisul vostru searbăd,
Cu vopselele pe față
Și cu gluma nesărată ;
Eu cu-Osséo sînt ferice !»

Într-o seară, cînd amurgul
Pe pămînt încet se lasă,
Au pornit la o serbare
Cele zece fete, toate
Cu bărbații lor alături.
Îi urma cu greu Osséo,
Cu Ovíni lîngă dînsul ;
Toți rîdeau cu voie bună,
Numai ei păstrau tăcere.

Cu privirea-ndurerată,
Se uita spre cer Osséo,
Se oprea în loc și, iarăși,
Se ruga înspre Luceafăr,
Steaua dragostei duioase
Și a patimilor crude.
Și-auziră toți cum spune :

«Ah, șovên nemêșin, Nóza!
Ai de mine milă, tată!»

«Auzirăți cum se roagă —
Zise sora cea mai mare —
Ce n-aș da ca boșorogul
Să se-mpiedice de-o piatră
Și să-și rupă-o dată gîtul!»
Și rîdeau cu răutate
Toți, umplînd de zarvă codrul.

Tot mergînd așa-nainte
Pe poteca din pădure,
Un stejar bătrîn zărit-au,
Doborît de o furtună,
Putrezit, cu scorburi negre,
Pline de-apă și de frunze
Și cu mușchi crescuți deasupra.
Cînd ajunse-n locul-acela,
Scoase-Osséo, dintr-o dată
Un puternic țipăt jalnic,
Și-ntr-o scorbură, ca-n groapă,
Se-aruncă în jos cu capul.
Se-aruncă bătrîn și gîrbov
Și pocit ca dracu-ntr-însa,
Dar ieși de-acolo tînăr,
Nalt, și mîndru, și puternic.

Iată cum ajunse-Osséo
Tînăr ca odinioară.
Scumpă însă-a fost răsplata
Minunatei lui prefaceri,
Pentru că-n aceeaşi clipă
Credincioasa lui soţie
Şi-a pierdut înfăţişarea
Mîndră a fiinţei sale,
Prefăcîndu-se-ntr-o babă
Slută, gîrbovă şi şchioapă,
Ce păşea cu-o cîrje-n mînă.
Iar surorile-i haine,
Cu bărbaţii lor de mînă,
O umpleau de-ocări şi glume,
Chicoteau cu răutate,
De suna de zarvă codrul.

Numai soţul ei, Osséo,
N-a lăsat-o nici o clipă
Şi, mergînd cu ea alături,
I-a luat cu drag în mînă
Mîna-i neagră şi zbîrcită
Ca o frunză sub zăpadă
Şi-i şoptea duios, într-una :
«Ninimuşa, ninimuşa !»
Şi s-a dus cu ea-mpreună
La ospăţul plin de lume,
În strălucitorul wigwam,
Închinat măreţei stele
A-nserării şi iubirii.

Ca de vis cuprins, Osséo
Sta tăcut la masa-aceea;
Veseli toţi erau în juru-i,
Numai el stătea pe gînduri.
Nu a pus nimic în gură,
Nu a scos măcar o vorbă,
N-asculta nici ce spun alţii,
Se uita cuprins de jale
Spre Ovíni,-apoi cu rugă
Înspre cerul plin de stele.

Dintr-o dată, din văzduhuri,
De departe, ca un susur,
Răsună duios o voce
Ce-i spunea aceste vorbe:
«O, feciorul meu, Osséo,
Cel mai drag din lumea asta,
Izbăvit pe totdeauna
Eşti de farmecele negre;
Lîngă mine-acum te-nalţă,
Fiul meu iubit, Osséo!

Gustă-ndată din mîncarea
Ce o ai pe masă-n faţă,
Ea-i vrăjită şi îndată
Ce vei îmbuca dintr-însa,
Într-un duh te vei preface;
Străchinile de pe masă,
Ce-s din lemn şi lut făcute,

S-or preface toate-n vâmpum,
Strălucind ca raza stelei,
În culori de scoici roşcate.

Iar femeile-o să scape
De blestemul muncii grele,
Căci vor fi, cu-a mea putere,
Prefăcute toate-n păsări,
Cu luciri de stele-n pene
Şi cu licăre de soare
Peste norii albi răsfrînte.»

Vorbele acestea spuse
De Luceafăru-nserării,
Le-auzea Osséo numai ;
Pentru ceilalţi, la ureche,
N-ajungea decît un susur,
Semănînd c-un zvon de păsări,
Cu cîntarea păpăludei
În pădurea-ntunecată.

Wigwamul în clipa-aceea
S-a clintit ca de cutermur,
Şi simţit-au dintr-o dată
Oaspeţii că se înalţă,
Printre crengi, prin bezna nopţii,
Cu încetul, înspre stele.
Sub privirea lor uimită,

Străchinile de pe masă
Şi grămezile de oale,
Adunate pe la colţuri,
S-au aprins c-un licăr tainic
De argint curat, deodată.
Parii grei ce ţin pereţii
Străluceau ca de jăratic,
Iar fîşiile de scoarţă,
Pe deasupra aşternute,
Începură să lucească
Ca o aripă de gîză.

Cînd privi în jur Osséo,
El văzu cum într-o clipă,
Şi cumnatele-i haine
Şi bărbaţii lor, cu toţii,
Prefăcutu-s-au în păsări,
Felurite fiecare ;
Unii gaiţe şi mierle,
Alţii sturzi şi coţofene ;
Tot sărind de colo-colo,
Ciripeau fără-ncetare,
Potrivind cu ciocul, iute,
Penele strălucitoare,
Şi-nfoindu-şi mîndre coada.

Doar Ovíni, cea mezină.
A rămas ca şi-nainte

O bătrînă gîrbovită
Ce stătea pe loc, tăcută,
Spre ceilalţi privind cu jale.
Scoase-atunci din nou Osséo
Ţipătul ce-l mai scosese,
Cînd în scorbura cea neagră
Din stejarul frînt sărise.

Şi din nou ajunse-Ovíni,
Tînără şi mlădioasă;
Zdrenţele-i se prefăcură
Într-o blană de hermină,
Cîrja ce-o purta în mînă
S-a făcut o pană albă,
Da, o pană argintie!

Wigwamul, după aceea,
Iar porni în sus, spre boltă,
Lunecînd uşor pe nouri,
Pînă-ajunse pe Luceafăr,
Ca un fulg de nea pe glie,
Ca o frunză peste apă,
Ca un fir de puf în iarbă.

În întîmpinare,-acolo,
Le-a ieşit bătrînul tată
Al frumosului Osséo —

Un moşneag cu plete albe
Şi cu ochi senini ca cerul,
Şi zîmbind a spus : «Osséo,
Colivia argintie
Plină cu pestriţe păsări,
Ce-o aduci cu tine,-agaţ-o
Colo, la intrarea-n wigwam.»

Agăţîndu-şi colivia
De pervazul nalt al uşii,
A intrat apoi Osséo
Cu Ovíni înăuntru,
Iar Stăpînul Stelei serii
Le-a vorbit în felu-acesta :
«O, iubitul meu Osséo !
Ruga ta am ascultat-o,
Şi-am curmat durerea-ţi cruntă ;
Eşti din nou acuma tînăr
Şi frumos ca altădată.
Pe cumnatele-ţi haine
Şi pe soţii lor nevolnici,
Prefăcutu-i-am în păsări,
Pentru că au rîs de tine
Şi nu au ştiut să vadă,
Sub înfăţişarea hîdă
A bătrînului Osséo,
Inima lui pătimaşă,
Veşnic tînără şi caldă.
Doar sărmana ta Ovíni,

Credincioasa ta soţie,
A ştiut să preţuiască
Focul tău nestins din suflet
Şi ţi-a dăruit iubirea.

Colo, pe steluţa ceea,
Ce luceşte-n stînga voastră,
Stă un vrăjitor, Vebíno,
Duhul răului şi-al pizmei ;
El e-acela care,-n taină,
Tinereţea ţi-a răpit-o.
Tu fereşte-te de raza
Ce-o trimite-acel Vebíno ;
E o rază fermecată,
Ce străpunge ca săgeata.»

Ani de-a rîndul, după-aceea,
A trăit Osséo-n tihnă,
Lîngă veşnicu-i părinte ;
Ani în şir au stat închise
Păsările-n colivia
Atîrnată la intrarea
În palatul lor cel falnic,
Tot sărind între zăbrele
Şi cîntînd fără zăbavă.
Credincioasa lui Ovíni
I-a făcut pe vremea-aceea
Şi-un fecior, frumos ca mama
Şi neînfricat ca tatăl.

Se-nălţa băiatul iute,
Şi-ntr-o zi-i făcu Osséo,
Ca să aibă-o jucărie,
Arc întocmai pe măsură
Şi săgeţi subţiri din aşchii.
A deschis apoi uşiţa
Coliviei argintate,
Şi-a lăsat să zboare-afară
Păsările dinăuntru,
Ca să poată feciorașu-i
Să înveţe vînătoarea —
Pe mătuşi şi unchi ochindu-i.

Se-nvîrteau de colo-colo
Prin văzduh acele păsări ;
Răsuna pîn'hăt departe
Ciripeala lor voioasă,
Şi luceau ca jaru-n soare
Aripile lor pestriţe.
Înspre stol ochind, băiatul
Trase iute o săgeată.
Şuierînd zbură săgeata
Şi lovi, rănind de moarte,
Una dintre păsărele.

Dar, minune ! Dintr-o dată
Pasărea, căzînd rănită,
Se făcu o mîndră fată,
Cu săgeata-n piept înfiptă !

Şi abia un pic de sînge
A căzut pe steaua sfîntă,
A pierit întreaga vrajă,
Iar arcaşul fără minte
A simţit cum, nevăzută,
O putere-n jos l-aruncă
Şi îl lasă, printre nouri,
Peste apa verde-a mării,
Pe-un ostrov pierdut în zare.

După el, lucind în soare,
Cu-aripile lor pestriţe,
Au căzut, cum cade-n apă
Toamna frunza vestejită,
Păsările fermecate.
Wigwamul, după aceea,
Legănat ca de cutremur,
Şi sclipind, în zbor, ca jarul,
A căzut în hău, prin nouri,
Împreună cu Osséo,
Şi soţia-i credincioasă.

Toate păsările-ndată
Ce-au atins, căzînd, pămîntul,
Au luat înfăţişarea
Omenească dinainte,
Dar rămas-au ca statură
Toţi pitici, abia de-o palmă,

Neam mărunt, de Puc-Uegis.
De atunci, în nopţi de vară,
Cînd pe cer, mijind, luceşte
Steaua serii argintată,
Toţi piticii, mînă-n mînă,
Joacă hora lor pe stîncă,
Sau pe ţărmul lins de valuri.

Casa lor scînteietoare
Se zăreşte-n depărtare,
În senine seri de vară,
Iar pescaru-aude-adesea
Cîntece şi zarvă mare,
Cînd pe-ostrovul plin de vrajă
Îşi întind piticii hora."

Încheindu-şi minunata
Povestire, zise Iagu
Încă-o vorbă către oaspeţi,
Cu un tîlc adînc într-însa :
— „Ştiu pe lume unii oameni
Mari la suflet, dar pe care
Nu-i pricepe orişicine.
Sînt în rîs luaţi adesea ;
Dar acei ce fără minte
Îi privesc de sus pe-aceştia,
Ar putea să se gîndească
La povestea cu Osséo !"

Ca vrăjiţi priveau nuntaşii
Spre bătrînul meşter Iagu;
Cînd luă sfîrşit povestea,
Îl slăviră-n gura mare,
Între ei vorbind în şoaptă:
— „Oare Iagu-i un Osséo?
Pe cînd noi sîntem întocmai
Ca mătuşile şi unchii?“

După-aceea, Ciaibaiabos,
A mai zis din gură-un cîntec
Plin de dor şi jale-adîncă,
Cîntecul duios al fetei
Despre mîndrul ei Algónchin [11].

„Vai şi-amar cînd mă cuprinde
Focul dragostei şi dorul,
Şi îmi fuge gîndul iarăşi
Spre iubitul meu, Algónchin!

El mi-a dat la despărţire,
Ca să nu îl uit, un vámpum;
Alb ca neaua-i daru-acesta
Ce îl am de la Algónchin!

«Lasă-mă să vin cu tine,
Pe meleagurile tale!» —

Zise-n şoaptă către mine,
La plecarea mea, Algónchin.

«Dar e-atîta de departe
Ţara mea — i-am spus cu teamă —
E departe ţara-mi mîndră,
O, iubitul meu, Algónchin !»

Depărtîndu-mă, în urmă
Tot priveam cu dor şi jale,
Cum spre mine-i cată ochii,
O, iubitul meu, Algónchin !

Şi-a rămas acolo singur,
Sub o salcie pletoasă,
Ce jeleşte peste undă,
O, iubitul meu, Algónchin !

Vai şi-amar, cînd mă cuprinde
Focul dragostei şi dorul,
Şi din nou îmi fuge gîndul
Spre iubitul meu Algónchin !"

Iată cum a fost ospăţul
De la nunta cea vestită
Ce-a făcut-o Haiavata !

A jucat la nunta ceea
Po-Poc-Chivis cel zănatic,
Iagu-a spus poveşti măiestre,
Iar duiosul Ciaibaiabos
A cîntat de dor şi jale.
După cel din urmă cîntec,
A luat sfîrşit serbarea
Şi-au plecat nuntaşii, veseli,
Rămînînd în wigwam — singuri —
Fericitul Haiavata,
Cu iubita-i Minnehaha,
În tăcerea-adîncă-a nopţii!

XIII. BINECUVÎNTAREA OGOARELOR

Şi acuma, zi-ne, cîntec,
Cîntec despre Haiavata,
Zilele de fericire
Şi de pace pe pămîntul
Cel mănos al ginţii sale;
Zi-ne despre taina sfîntă
A slăvitului Mondámin
Şi-a ogoarelor cinstire.[12]

Armele ucigătoare
Şi securea-nsîngerată
Îngropate pe vecie
În pămînt au fost atuncea;
Şi uitat de-a lungul vremii
Fost-a strigătul de luptă.
Toţi trăiau acuma-n pace;
Vînătorul, fără grijă,
Îşi putea dura o luntre,
Peştele să-l pescuiască,
Să vîneze cerbi şi biberi;

Iar femeile în tihnă
Treaba lor puteau s-o facă —
Din arţar să scoată miere,
Să culeagă-n văi orezul,
Piei de cerb să tăbăcească.

Pe ogoarele întinse
Ale satului ferice,
Se-nălţa semeţ Mondámin,
Îmbrăcat în haina-i verde
Şi cu plete moi de aur,
Dăruind belşug de hrană.

Primăvara, pe ogoare,
Fete şi femei voioase
Semănau porumbu-n glie.
Toamna-l despuiau de frunze
Şi pănuşele-i de aur,
După cum le învăţase
Înţeleptul Haiavata.

Dar odată, cînd porumbul
Semănat a fost pe-ogoare,
Zise tainic Haiavata —
Mîndrei sale Minnehaha :
„Astă-noapte, Minnehaha,
Tu să ieşi pe-ogorul nostru
Şi cu pasul tău, în juru-i,

Să însemni un cerc de vrajă,
Ca să nu-i atingă rodul [13]
Nici omida, nici rugina,
Ce ne vatămă porumbul!

Noaptea, cînd întreg pămîntul
Se cufundă-n întuneric
Şi Nepávin, somnul dulce,
Toate uşile le-nchide,
Şi nu poate să te vadă
Nici să te audă nimeni,
Tu din patul tău te scoală,
Leapădă ce ai pe tine,
Şi-ocoleşte-ogorul nostru
Fără grabă, pe la haturi,
Tot veşmîntul tău fiindu-ţi
Numai cozile-mpletite
Şi al nopţii întuneric.

Paşii tăi tăcuţi, în noapte
Vor lăsa un cerc de vrajă,
Peste care nu va trece
Nici un fel de stricătoare,
Viermi, gîngănii sau rugină;
Nu va trece nici Cvo-ne-şi,
Calul-dracului cel lacom,
Nici lăcusta, Po-poc-china,
Nici păianjen, Sobbicaşi,

Nici omida cea păroasă,
Vo-moc-cvana, stricătoarea,
Cea mai rea dintre gîngănii,
Şi va da un rod mai falnic
Ca-nainte cîmpul nostru."

Auzind aceste vorbe
Păsările hrăpăreţe
Din pădurea-nvecinată,
Corbii, mierlele şi sturzii,
Îndemnaţi de corbul negru,
Cágaghi, hîrşit în rele,
S-au pornit pe-un rîs năprasnic,
De se-nvolbură pădurea:
— „Ascultaţi ce gînd năstruşnic
I-a venit lui Haiavata,
Socotit ca om cuminte!"

Cînd pe-ogoare şi-n dumbrave
S-a lăsat cu-ncetul noaptea
Şi-a-nceput cu dor să cînte
Sub cucută, păpăluda,
Iar Nepávin, somnul dulce,
Uşile le-a-nchis la case,
S-a sculat din pat, tăcută,
Minnehaha cea frumoasă;
Lepădă îmbrăcămintea
Şi, ferită de-ntuneric,

Fără teamă şi ruşine,
A făcut întreg ocolul
Cîmpului ce-l semănase,
Însemnînd cu pasu-i sprinten
Cerc de vrajă pe la haturi.

Numai noaptea-ntunecată
Goliciunea i-a văzut-o;
Numai trista păpăludă
I-a simţit suflarea-n noapte;
Ghiuşchevan, stăpînul beznei,
A-nfăşat-o-n văluri sfinte
Ca să n-o zărească nimeni
Şi apoi să se fălească:
„Am văzut-o noaptea, goală!"

Dar abia miji de ziuă,
Cágaghi, cioroiul negru,
Şi-a strigat în grabă mare
Ceata lui cea hrăpăreaţă,
Risipită prin pădure,
Şi s-a năpustit năprasnic
Peste brazdele sub care
Îngropat zăcea Mondámin.

„Îl vom scoate pe Mondámin
Din culcuşul lui vremelnic,
Nu ne pasă nici de urma

Ce-a lăsat-o Minnehaha,
Ocolind în noaptea neagră,
Pe la haturi, tot ogorul !"

Dar şi-această uneltire
A ştiut să o învingă
Iscusitul Haiavata.
Auzind sporovăiala
Păsărilor stricătoare,
El şi-a zis, cuprins de ciudă :
„Cau ! drăguţii mei prieteni,
Cu cioroiul vostru-n frunte,
Las' că vă învăţ eu minte,
Las' că vă arăt eu vouă !"

S-a sculat din pat nainte
De-a se revărsa de ziuă,
Sumedenie de laţuri
A întins prin porumbişte
Şi-ascunzîndu-se-n tufişuri,
S-a pitit s-aştepte hoţii,
Corbii, mierlele şi sturzii.

În curînd, întreg ogorul
Mişuna de ciori şi mierle,
Ce cu ţipete şi croncăt
Au pornit să scormonească
Repede-n pămînt cu ciocul

Şi cu ghearele-ascuţite,
Ca să-l scoată pe Mondamin.
Dar, cu toată iscusinţa
Şi hîrşeala-n şiretlicuri,
N-au văzut capcana cruntă
Ce le-a-ntins-o Haiavata —
Şi s-au prins la scurtă vreme
Toate-n laţurile puse.

Din tufişuri Haiavata
A ieşit atuncea iute,
Mînios nevoie mare.
La vederea lui, cuprinse
Spaima chiar pe cei mai aprigi
Dintre hoţii prinşi în laţuri.
Ucidea, lipsit de milă,
Cu duiumu-n stînga,-n dreapta,
Stîrvurile lor spurcate
Agăţîndu-le de beţe,
În pămînt la hat înfipte,
Împrejurul brazdei sfinte,
Ca un semn de răzbunare!

Numai pe cioroiul negru,
Capul hoţilor de boabe,
L-a cruţat de moarte cruntă
Înţeleptul Haiavata
Şi, legîndu-l cu-o frînghie [14]

Împletită cu nădejde,
L-a lăsat în văzul lumii,
Proţăpit pe orice vreme
Sus, pe-a wigwamului coamă.

— „Cágaghi, pe tine, cioară,
Căpetenie hoţească,
Ce-ai scornit fărădelegea
Şi-ai spurcat ogorul nostru,
Te păstrez zălog la mine,
Chezăşie că duşmanii
S-au supus puterii mele !"

Şi-a rămas legat cioroiul
Pe acoperiş, nevolnic ;
Plin de ură-nverşunată,
Se-ncrunta-n lumina zilei,
Croncănea, căscîndu-şi ciocul,
Din aripi bătea cu ciudă,
În zadar voind să scape,
În zadar chemîndu-şi ceata.

Se scurgea cu-ncetul vara ;
Şavondazi, fără tihnă,
Trimitea spre miazănoapte
Sărutarea-i pătimaşă.
Mîndru se-nălţa porumbul,
Pîn'ce-ntreaga-i frumuseţe

Răbufni ca o minune:
Pene verzi şi smocuri dese
De mătase aurie
Atîrnau în jos, pe lujeri,
Şi luceau pe sub pănuşă,
Pe coceni, ştiuleţii galbeni.

Spuse-atuncea Minnehahei
Blînd, Nocomis cea bătrînă:
— „Iată, c-am ajuns şi-n toamnă,
De pe cîmp s-a strîns orezul
Şi-a venit la rînd porumbul;
Pe ogor acum să mergem,
Să ne măsurăm puterea
Cu Mondámin şi să-i scoatem
Mîndrele-i podoabe toate,
Haina-i verde şi-aurie!"

Şi îndată Minnehaha,
Veselă ieşi din wigwam
Împreună cu Nocomis
Şi chemă la clacă satul,
Pe femei, flăcăi şi fete,
Ca să strîngă-n cîmp porumbul
Şi ştiuleţii să-i dezghioace.

În înmiresmata umbră
De la marginea pădurii

Pe sub pini stăteau bătrînii
Şi trăgînd în piept din pipe,
Se uitau cu semeţie,
Fără-a scoate nici o vorbă,
Cum muncesc, cu voie bună
Şi cu cîntece, cei tineri.
Răsuna în jur văzduhul
Tot de cîntece şi glume,
Rîsete şi hîrjoneală;
Trăncăneau, strîngînd porumbul,
De păreau un stol de păsări,
Gaiţe şi coţofene,
Adunate pe cîmpie.

Şi atuncea, cînd o fată
Da de un ştiulete roşu [15]
Şi cu boabe mari şi pline,
Toţi strigau cu voie bună:
— „Néşca! Ai noroc — la iarnă
Te măriţi c-un tînăr chipeş!"
— „Ug!" — dădeau din cap bătrînii,
Ce stăteau la umbră-n iarbă.

Iar atuncea cînd un tînăr
Nimerea peste-un ştiulete
Îndoit, cu boabe negre,
Se luau de mîini îndată
Şi umblînd ca boşorogii,

Cocîrjaţi deasupra brazdei,
Toţi strigau în gura mare :
— „Hoţomane, Vaghemine,
Paimosaide, hoţ de boabe !“

Răsuna de rîs ogorul,
S-auzea departe larma ;
Cágaghi, cioroiul negru,
Proţăpit în vîrf de wigwam,
Croncănea cu-nverşunare,
Iar pădurea-nvecinată
Răsuna de croncănitul
Răpitoarelor flămînde.
— „Ug !“ spuneau, zîmbind, bătrînii
Ce stăteau la umbră,-n iarbă.

XIV. SEMNELE SCRIERII

Tot pe-atuncea Haiavata,
Rătăcind prin codri singur,
Şi mînat mereu de gîndul
De a face mai frumoasă
Viaţa triburilor sale,
Îşi zicea în sine astfel :
„Cît de repede se scurge
Şi se uită viaţa noastră!
Rînd pe rînd, bătrînii noştri
Uită faptele mărețe
Şi isprăvile din lupte
A' vitejilor de seamă,
Toată-nţelepciunea strînsă
De Vebini şi Mizi, cu trudă,
Visurile-nflăcărate
A prorocilor de-alt'dată.

Faima oamenilor piere
De cum trec în altă lume ;
Vorba lor cea înţeleaptă
Va pieri făr' să ajungă

La acei ce ne urmează,
Cufundată-n taina beznei
Zilelor rămase-n urmă,
Zilelor ce or să vină.

Pe mormintele în care
Zac tăcuţi strămoşii noştri,
Nici un semn nu ne vorbeşte
Şi nu poate spune nimeni,
Cine-anume-n locu-acela
E-ngropat din alte vremuri.
Ştim că-i un strămoş de-al nostru,
Nu-i cunoaştem, însă, neamul
Şi nici semnul lui de luptă;
Nu ştim de era un biber,
Urs sau, poate, vultur falnic.

Faţă-n faţă, vorba-i lesne,
Dar la cei ce sînt departe
Glasul nostru nu ajunge;
Iar atuncea cînd trimitem
Veşti prin alţii, taina noastră
Cunoscută-i şi de dînşii,
Poate fi răstălmăcită,
Sau vîndută unui duşman."

Şi, spunînd aceste vorbe,
Scoase-ndată Haiavata

Feluritele vopsele,
Ce le-avea-n desagă strînse
Şi, luînd o coajă albă
Şi subţire de mesteacăn,
Însemnă pe ea dibace
Semne tainice şi chipuri
Pentru vorbe, fapte, gînduri.

Ghitchi Manitu, măreţul,
Care e stăpînul vieţii,
Zugrăvit era în chipul
Unui ou cu patru pete,
Ce înseamnă-n grai de vrajă
Toate cele patru vînturi.
El se află pretutindeni,
Iată ce ne spune semnul.

Mitci Manitu, cumplitul,
Ce-şi întinde stăpînirea
Peste duhurile rele,
Zugrăvit era în chipul
Şarpelui hain, Chinébic.
Se tîrăşte la picioare,
Dar puterea lui e mare
Şi e plin de viclenie,
Vrea să spună semnu-acesta.

Viaţa,-ntocmai ca şi Moartea,
Apăreau ca două cercuri,

CLUBUL CĂRŢII DIGITALE

Unul alb şi altul negru ;
Mai erau înfăţişate
Soarele şi luna, omul,
Fiarele şi peştii, şerpii,
Codrul, muntele şi apa.

Pentru-nfăţişarea gliei
El a tras o dungă dreaptă,
Pentru cer — un arc deasupra ;
Într-o parte — albă — ziua,
În cealaltă — presărată
Cu mărunte stele — noaptea ;
Răsăritul — punct în stînga ;
La mijloc un punct — amiaza,
Iar apusul — punct în dreapta.
Pentru ploaie, nori şi ceaţă —
Dunguliţe şerpuite.

Urme trase spre un wigwam
Însemnau chemare caldă
La ospăţ între prieteni ;
Mîini cu degete-nroşite,
Ridicate-n sus, haine,
Semn erau de nimicire
Şi de cruntă duşmănie.

Toate semnele acestea,
Haiavata, cu răbdare,

Le-a-nvăţat să le-nţeleagă
Fraţii săi de pretutindeni
Şi le-a spus : — „De cînd e lumea,
Pe mormintele străbune
N-avem nici un semn deasupra,
Nu ştim cine zace-n ele.
Mergeţi, deci, şi fără grabă,
Zugrăviţi pe ele semne,
Şi totemul fiştecărui,
Ca urmaşii ce-or să vină,
Să-i cunoască spre cinstire."

Şi îndată fiecare,
Pe mormintele străbune,
Ca să nu le piardă urma,
A-nsemnat totemul ginţii,
Zugrăvind un urs, un biber,
Cocostîrc, sau cerb, ori broască,
Ca să ştie fiecare
Locu-n care zace-n ţărnă
Căpetenia din care
I se trage neamul falnic.

Iar prorocii, Giosachizii,
Mizii — vraci, şi vrăjitorii
Zugrăvit-au şi-alte semne
Pe fîşii de scoarţă albă
De mesteacăn şi pe piele,
Cu vopsele felurite,

Şi cu tainice-nţelesuri
Pentru cîntecele sfinte ;
Fiecare semn de-acesta
Înţeles avea de taină
Pentru vrajă şi descîntec.

Făcătorul lumii toate,
Luminînd cereasca boltă ;
Şarpele hain, Chinébic,
Cu însîngerata-i creastă,
Unduindu-şi trupul negru
Şi privind în sus, spre ceruri ;
Stele risipite-n boltă,
Luna-n bezna nopţii negre,
Bufniţa şi cormoranul,
Pasăre din veci vrăjită,
Şi un vultur lîngă ele ;
Oameni fără cap, cu inimi
Străbătute de-o săgeată ;
Mîini de sînge înroşite,
Flamuri roşii pe morminte,
Căpetenii în războaie
Cuprinzînd în braţe cerul
Şi pămîntul laolaltă ;

Zugrăveli de felu-acesta,
S-au făcut pe coajă albă
De mesteacăn şi pe piele ;

Cîntece de vînătoare
Şi de luptă-nverşunată,
Cîntece de vindecare
Şi descîntece vrăjite,
Toate-au fost în chipuri prinse,
Cu-nţeles adînc în ele.

Cîntecele de iubire,
Mai puternice ca vraja
Şi ca orişice descîntec,
Şi mai pline de primejdii
Ca o luptă cu duşmanul,
Sau cu fiara în pădure,
Zugrăvite-au fost măiestru
Cu-alte semne potrivite.

Iată-un om vopsit în roşu,
El înseamnă-ndrăgostitul,
Cîntăreţul care spune:
„Chipul meu arată lumii
Ce putere minunată
Am asupra tuturora!"

Dacă are-n mîini o tobă
Fermecată cîntăreţul,
Asta-nseamnă: „Ia aminte,
Eu sînt cel ce-ţi cîntă ţie!"

Iar atunci cînd cel ce cîntă
Stă aproape de un wigwam
Semnul spune : „Împreună
Viața noastră o s-o ducem !"

Dacă vezi apoi, alături,
Un bărbat și o femeie,
Stînd aproape unul de-altul
Și ținîndu-se de mînă,
Vei cunoaște că-asta-nseamnă :
„Înțeleg ce te frămîntă
Și roșeața feței tale !"

Cînd o fată-i zugrăvită
Pe o stîncă între valuri,
Asta-nseamnă : „Ești departe,
Dar puterea vrajei mele
E atotstăpînitoare,
Nu mă poți uita vreodată !"

Semnul care-nfățișează
Un flăcău plecat deasupra
Unei fete care doarme,
Spune : „Ești acum departe,
Pe-ale visului meleaguri,
Dar un cîntec de iubire
Și prin vis se deslușește !"

Cel din urmă dintre semne
E o inimă cuprinsă
Într-un rotocol de vrajă.
Asta-nseamnă : „Pentru mine
Inima ta n-are taine
Şi-nţeleg tot ce-mi şopteşte !"

Toate semnele acestea,
Ca şi rostul lor cel tainic,
Înţeleptul Haiavata
Le-a-nvăţat să le cunoască
Şi să ştie a le face
Şi bătrînii şi cei tineri,
Pe bucăţi de scoarţă albă
De mesteacăn şi pe piele,
În fîşii subţiri tăiate,
Şi pe pietre de morminte.

XV. JALEA LUI HAIAVATA

Toate duhurile rele
Se temeau de-nțelepciunea
Agerului Haiavata,
Și priveau cu dușmănie
Calda dragoste frățească
Ce-l lega de Ciaibaiabos,
Năzuința lor spre bine
Și măreţele lor fapte,
Așteptînd cu nerăbdare
Un prilej ca să-i răpună.

Înțeleptul Haiavata
Îi spunea lui Ciaibaiabos:
— „Nu te-ndepărta de mine
Și păzește-te de duhuri!"
Scuturînd cu nepăsare
Pletele-i unduitoare,
Ciaibaiabos, cîntărețul,
Răspundea cu-aceste vorbe:
— „Nu-mi purta de grijă, frate,
Duhurile n-au ce-mi face!"

Într-o zi, cînd iarna cruntă
A cuprins în gheţuri marea,
Şi-nvîrtea cu şuier fulgii
Prin pădurea-nzăpezită,
Prefăcea în wigwam bradul
Şi-nvelea-n tăcere glia,
Ciaibaiabos, făr' să-i pese
De frăţeasca prevenire,
A luat în mînă arcul,
Şi-n picioare cu hîrzoabe *
A pornit la vînătoare.

A zărit pe gheaţa mării,
Alergînd un cerb în faţă,
Şi cuprins de nerăbdare
Şi dorinţa de-a-l răpune,
Se-avîntă prin vînt în urmă-i
Peste gheaţa-nşelătoare.

Duhurile cele rele
Ce şedeau ascunse-n apă,
Au sfărmat atuncea gheaţa
Şi l-au tras în fundul apei,
Îngropîndu-l în nisipuri.
Enctahi, stăpînul mării,
Cel slăvit din totdeauna
În Dakota duşmănoasă,

* *Hîrzob* — talpă foarte lată (care e un cerc cu plasă groasă), de umblat pe zăpadă, fără să te cufunzi prea mult.

L-a-necat în bezna rece
A întinsei Ghitci-Ghiumi.

De pe țărm văzînd năpasta,
Haiavata, plin de jale,
A răcnit atît de tare,
Că au stat în loc bizonii,
Și-au pornit să urle lupii;
Răsună pîn' hăt, departe,
Răcnetul lui Haiavata.

Și-a vopsit cu negru fața.
Și, acoperindu-și capul,
Șapte săptămîni de-a rîndul
L-a jelit pe Ciaibaiabos,
Cu durere cruntă-n suflet:

— „A pierit, s-a dus departe,
Pe meleaguri neumblate,
Cîntărețul fără seamăn;
Ne-a lăsat pe totdeauna
Scumpul frate, Ciaibaiabos!"

Pe deasupră-i brazii negri,
Ramurile legănîndu-și
Și gogoșile roșcate,
Suspinau și ei cu jale,
Ca durerea să-i aline.

A venit şi Primăvara,
Dar degeaba-ntregul codru
Aştepta pe Ciaibaiabos;
Trestia ofta în luncă
Cu pîrîul, laolaltă.
Pe o ramură, Ovéisa,
Cîntăreaţa albăstruie,
Îşi vărsa cu dor aleanul:
„Ciaibaiabos! Ciaibaiabos!
Unde-i dulcea ta cîntare!"

Iar prigorul, sus pe wigwam,
Îşi cînta şi el durerea:
„Ciaibaiabos! Ciaibaiabos!
Unde-i dulcea ta cîntare!"

Noaptea, în pădurea neagră,
Răsuna făr' de-ncetare
Tînguirea păpăludei:
— „Ciaibaiabos! Ciaibaiabos!
Unde-i dulcea ta cîntare!
Unde-i cîntăreţul nostru!"

Mizii — vraci şi vrăjitorii,
Giosachizii şi Vebinii,
Au pornit atunci în grabă
Spre-ntristatul Haiavata:

Au durat pe o poiană
Un lăcăş sfinţit anume
Şi-au pornit spre el cu toţii,
În tăcere, să-i aline
Jalea lui neostoită,
Cu-ncercatele lor leacuri,
Rădăcini şi ierburi fierte,
În desăgi din piei de biber,
Rîs şi vidră-ngrămădite.

Auzind cum vin spre dînsul,
Îşi curmă bocitu-ndată
Haiavata ; în tăcere
Îşi spălă vopseaua neagră
De pe faţa sa slăbită
Şi-o luă încet nainte,
Fără-a scoate nici o vorbă,
Spre lăcaşul vindecării.

Acolo i-au dat să beie
Leacuri rare şi vrăjite,
Fierte-n fel şi chip cu ierburi,
Cruşăţea şi izmă verde,
Rădăcini ce dau putere ;
Iar apoi, bătînd în tobe,
Au pornit cu zarvă mare
Să-l descînte-n felu-acesta :

— „Hei, luaţi cu toţi aminte!
Eu sînt vulturul bătrînul!
Albe ciori, luaţi aminte!
Mă ajută-al tundrei tunet,
Duhurile mă ajută,
Glasul lor de pretutindeni
Il aud sunînd în juru-mi!
Ai să fii din nou puternic
Şi te vindeci, Haiavata!"

— „Hi-o-ha!", strigau cu toţii.
— „Ve-ha-ve!" era răspunsul.

— „Voi, prieteni şi balauri!
Scutur penele de uliu!
Mang, străpung cu-a mea săgeată
Inima ce-n tine bate!
Ai să fii din nou puternic
Şi te vindeci, Haiavata!"

— „Hi-o-ha!", strigau cu toţii.
— „Ve-ha-ve!" era răspunsul.

— „Hei, luaţi cu toţi aminte,
Sînt prorocul cel puternic,
Glasul meu ca o furtună,
Zdruncină lăcaşu-acesta!

Cînd păşesc, răsună bolta
Şi sub pasul meu se înfrînge!
Ai să fii din nou puternic
Şi te vindeci, Haiavata!"

— „Hi-o-ha!", strigau cu toţii.
— „Ve-ha-ve!" era răspunsul.

Cu desăgile în mînă
Dănţuiau în juru-i vracii
Dansul lor de vindecare
Şi deodată Haiavata,
Ca trezit din somn de moarte,
A sărit cu ochii tulburi,
Vindecat de greaua-i boală.

I-au zburat din cap departe —
Ca şi norii după ploaie —
Gîndurile cele negre;
S-a topit durerea-i cruntă,
Cum se duce primăvara
Gheaţa apelor din rîuri.

După-aceea îl chemară
Din mormîntul lui, din apă,
De pe fundul rece-al mării,
Pe duiosul Ciaibaibos,

Fratele lui Haiavata.
Şi răzbit-au pîn'la dînsul,
Pînă-n fundul rece-al mării,
Strigăturile vrăjite ;
Ascultînd acea chemare,
El veni în dreptul uşii
Făr' să intre înăuntru.

I-au întins atunci în mînă
Un tăciune-ncins din vatră,
Şi i-au dat în stăpînire
Ţara sufletelor moarte,
Şi i-au spus s-aprindă noaptea
Focuri de popas pe drumul
Înspre ţara Veşniciei
Spre Ponima, ce-i aşteaptă.

Părăsind în urmă satul,
Unde i se scurse viaţa,
Şi pe dragii lui prieteni,
A pornit încet spre codru,
În tăcere, ca o dîră
De albastru fum, luată
De o boare-n întuneric !
Crengile de el atinse
Nu mişcau, în iarbă paşii
Nu lăsau sub ei vreo urmă,
Frunzele pe jos căzute
Nu foşneau, de pas călcate.

Patru nopţi şi patru zile
Calea morţilor urmat-a,
Fragile fiindu-i hrană.
A trecut pe-un trunchi călare
Apa morţilor tăcută,
Şi cu-o luntre grea de piatră
Peste-un lac de-argint din zare,
Spre Ostrovul Fericirii,
De vedenii plin şi umbre.

Străbătînd această cale,
A văzut în multe locuri
Suflete de morţi chircite
Sub poverile din spate;
Cu securi, săgeţi şi arcuri,
Haine grele, îmblănite,

Oale pline de mîncare,
Dăruite de prieteni
Pentru calea cea din urmă.

— „Vai, de ce ne-ncarcă viii
Cu poveri atît de grele —
Îi spuneau lui Ciaibaiabos
Duhurile călătoare —
Despuiaţi şi fără hrană,
Am străbate mult mai lesne
Calea asta grea şi lungă!"

După-aceea Haiavata
A lăsat pe multă vreme
Satul lui, plecînd departe,
Ca să răspîndească-n lume
Taina leacurilor sfinte
Ce la boală ne ajută.
Iată cum ajuns-a omul
Să cunoască taina sfîntă
Cum se vindecă o boală.

XVI. PO-POC-CHIVIS

Să vă spun, cum Po-Poc-Chivis,
Zis frumosul Ienadizzi,
Pierde-vară şi zănatic,
A întors pe dos tot satul,
Cu isprăvile-i trăsnite ;
Cum a trebuit să fugă,
Urmărit de Haiavata,
Ce-a făcut de el să scape,
Şi cum şi-a găsit sfîrşitul.

Wigwamul lui Po-Poc-Chivis
Se afla pe ţărmul mării
Luminoase, Ghitci-Ghiumi,
Cu nisipuri răscolite,
De pe vremea cînd la nunta
Ce-a făcut-o Haiavata,
A jucat cu-nflăcărare
Dansul lui, vestit în lume,
Al calicului cel vesel.

Neştiind ce să mai facă,
Po-Poc-Chivis într-o seară,
A plecat în sat, la Iagu,
Unde se strîngeau flăcăii,
Să asculte, pe-ndelete,
Minunatele-i istorii.

De această dată, Iagu
Le spunea la cei de faţă
O poveste minunată
Despre jderul cel năstruşnic :
Cum s-a căţărat pe boltă,
A scobit în ea o gură
Şi a slobozit din ceruri
Vara caldă şi plăcută.
Cum această grea ispravă
O-ncercaseră-nainte
Vidra, rîsul şi bursucul.
Au urcat pe-un vîrf de munte
Şi au dat cu laba-n boltă,
S-au izbit în ea cu capul ;
Pîrîia ca gheaţa bolta,
N-au putut s-o sfarme însă ;
A-ncercat apoi şi jderul,
Ca o veveriţă sprinten,
Ca un greier lung în labe.

Şi cînd a lovit o dată,
A trosnit deasupră-i bolta,

Cum pe rîu trosneşte gheaţa
Cînd în sus o umflă apa ;
A izbit a doua oară,
Şi-a plesnit întreaga boltă,
Ca un sloi de gheaţă-ntocmai ;
Cînd a dat a treia oară,
S-a sfărmat întreaga boltă,
Şi-ntr-o clipă înăuntru
A pătruns cu îndrăzneală.

— „Ia' ascultă, — către Iagu
A strigat din prag atuncea
Po-Poc-Chivis cel zănatic —
Sînt sătul de-aceste snoave
Şi de searbădele vorbe
Ce le-nşiră Haiavata !
V-am adus o jucărie
Mai grozavă ca aceste
Snoave vechi şi răsuflate."

Şi spunînd aceste vorbe,
Îşi deschise mîndru taşca,
Şi-arată la cei de faţă
Jocul ce-l avea năuntru,
Pogasen cu treişpe bile [16] :
Doi Chinébici, sau balauri,
Doi Ináiniveg, sau icuri,
O măciucă, Poghevógon,

Trei boboci de rață, Șișbveg.
Și o bilă-n chip de pește,
Toate-n os de corn săpate,
Și vopsite-n alb pe-o parte,
Și cu roșu pe cealaltă;
Pe deasupra, patru discuri
De alamă, Ozavábic,
Lustruite pe o parte,
Și-nnegrite pe cealaltă.

A luat apoi o cupă
Și, punîndu-le-năuntru,
Le-a amestecat de-a valma,
Le-a zvîrlit pe jos cu ifos,
Și-a-nceput numărătoarea:
„Toate bilele din cupă
Au căzut în sus cu roșu,
Iar balauru-n picioare,
Peste-un disc rotund de-alamă —
Treișpe zeci și-un opt cu totul!"

Și din nou le-a strîns pe toate,
Le-a amestecat în cupă,
Le-a zvîrlit pe jos și iarăși
A-nceput să socotească;
— „Șerpii au căzut cu albul,
Tot cu albul sînt pionii,
Celelalte sînt cu roșu;
Cinzeci și-opt, la socoteală!"

Încă-o dată şi-încă-o dată
Deşertă cu agerime
Cupa cu figuri umplută,
Lămurind pe cei de faţă
Despre taina nepătrunsă
A norocului şi-a soartei.
Douăzeci de ochi ca focul
Urmăreau acea minune.

—„Multe jocuri—spuse Iagu—
De noroc şi dibăcie,
Am văzut în lunga-mi viaţă,
Tot umblînd prin lumea largă;
Cine vrea să se măsoare
Cu bătrînul Iagu-n jocuri
Nici nu ştie ce-l aşteaptă;
Las' că te învăţ eu minte,
Îţi arăt eu ce înseamnă
Să te pui la joc cu mine!"

Şi-au pornit cu toţii jocul,
Cei bătrîni, ca şi cei tineri;
Au jucat pe-mbrăcăminte,
Arcuri, blănuri, sălbi de vámpum,
Aprig, pîn' la miezul nopţii
Şi-apoi pînă dimineaţa.
Despuiaţi au fost cu toţii
De şiretul Po-Poc-Chivis.

Tot ce-aveau de preț cu dînșii :
Arme, blănuri, sălbi de vámpum,
Pipe, pungi și alte lucruri,
Au trecut la Po-Poc-Chivis.
Cu priviri de lup, flămînde,
Urmăreau cu toții jocul.

Norocosul Po-Poc-Chivis
Zise-atuncea : — „Eu sînt singur
Și-am nevoie lîngă casă,
Și atunci cînd merg în lume,
De o slugă, Meșinóva,
Pipa mea să mi-o aprindă.
Pun acuma la bătaie
Tot cîștigul meu de astăzi,
Toate salbele de vámpum,
Tot acest morman de haine,
Pentru băietanul cela !"

Și-arătă cu nepăsare
Spre nepotul cel nevîrstnic
Al lui Iagu, vînătorul.

Cum lucește seara-n pipă,
Focul sub cenușa sură,
S-au aprins pe sub sprîncene
Ochii aprigi ai lui Iagu.

— „Ug !“ a spus cu ciudă Iagu.
— „Ug !“ au spus şi cei de faţă.

Strînse-n mîna-i costelivă
Cupa cea de lemn, Onágon,
Scuturînd-o cu mînie,
Şi-aruncă pe jos, în faţa-i,
Bilele din ea, grămadă.

Au căzut cu roşu şerpii
Şi bobocii, şi pionii,
Discurile-n sus cu negrul,
Iar cu albul numai Chigo —
Cinci abia la socoteală !

Surîzînd cu viclenie,
Po-Poc-Chivis strînse-n cupă
Toate piesele şi, mîndru,
Le-aruncă şi el cu-o mînă,
Şi-au căzut amestecate,
Cu-alb şi roşu, sau cu negru.
Printre ele, în picioare,
Un Ináiniveg, întocmai
Ca semeţul Po-Poc-Chivis,
Printre jucătorii ceilalţi.
Şi-a strigat : — „Al meu e jocul,
Am cinzeci la socoteală !“

Douăzeci de ochi ca focul
Urmăreau pe Po-Poc-Chivis,
Cum ieşea din wigwam, ţanţoş,
Iar în urmă-i Meşinóva,
Cîştigat pe veresie,
Îi ducea, supus, grămada
De şiraguri de mărgele,
Arcuri, straie, blănuri, pipe.

— „Du-mi-le la mine-n wigwam!"
Zise mîndrul Po-Poc-Chivis,
Răcorindu-se pe faţă
Cu-nfloratu-i evantaliu.

Şi-a ieşit cu ochii roşii
De nesomn şi frămîntare,
Po-Poc-Chivis în răcoarea
Dimineţii dulci de vară.
Păsările în dumbravă
Ciripeau cu veselie,
Răsuna pîrîu-n vale;
Inima lui Po-Poc-Chivis
Fremăta de bucurie,
Ca pîrîul între maluri.
În lumina sură-a zilei,
El păşea pe uliţi ţanţoş,
Fluturîndu-şi cu mîndrie
Evantaliul lui de pene,

Pînă-ajunse la un wigwam
De la margine, în care
Sta-nţeleptul Haiavata.

Nu era-năuntru nimeni;
Nimeni n-a ieşit în uşă
Să-l întîmpine ca oaspe,
Doar un stol de păsărele
Ciripea voios în faţă,
Culegînd în ţărnă boabe,
Doar pe-acoperiş cioroiul,
Capul hoţilor de boabe,
De picior legat cu sfoară,
Îl privi cu ochi ca focul
Şi bătu-nciudat din aripi.

„Sînt plecaţi de-aci cu toţii!"
Zise-n sinea-i Po-Poc-Chivis,
Plănuind o glumă proastă.
„Nu-i aici nici Haiavata,
Nici prostuţa Minnehaha,
Nici bătrîna lor Nocomis,
Wigwamul e fără pază!"

Apucînd de gît cioroiul,
Începu să-l învîrtească
Ca pe o hîrîitoare,
Ca un sac umplut cu ierburi

Şi smulgîndu-l de pe coamă,
Îl zvîrli pe jos, în ţărnă,
Spre batjocură cumplită
Pentru mîndrul Haiavata.

A intrat apoi în wigwam,
Furişîndu-se ca hoţul,
Şi a-mprăştiat în juru-i
Tot ce a găsit năuntru,
Oale, străchini, şi ceaune,
Piei de bizon şi de vidră,
Blăni de biber şi hermină,
Spre a-şi bate joc în şagă
De Nocomis cea bătrînă
Şi de nora-i, Minnehaha.

După-aceea, fără grijă,
Se-afundă într-o dumbravă,
Fluierînd spre veveriţe
Ce-aruncau în el cu ghindă,
Şi cîntînd spre păsărele,
Ce zburau în juru-i vesel
Ciripind fără-ncetare.

Căţărîndu-se pe stînca
De pe ţărmul nalt al mării,
Se întinse jos, în iarbă,

Aşteptînd cu nerăbdare
Să se-ntoarcă Haiavata.

Valurile înspumate
Se izbeau sub el în stîncă,
Strălucea deasupra-i cerul
Limpede, adînc şi-albastru,
Iar în juru-i păsări — stoluri —
Prin văzduh zburau cu ţipăt,
Coborînd atît de-aproape
De îl atingeau cu-aripa.

Po-Poc-Chivis, fără milă,
Le prindea din zbor cu mîna
Şi-ucigîndu-le, în valuri
Le-arunca ca un zănatic.
Pescăruşul alb atuncea
A strigat, cuprins de spaimă:

— „Ei, feriţi, e Po-Poc-Chivis,
El cu sutele ne-omoară,
Duceţi vestea asta-ndată
Către bunul nostru frate,
Nenfricatul Haiavata!"

XVII. URMĂRIREA LUI PO-POC-CHIVIS

Cînd s-a întors în sat, pe seară,
Şi-a aflat cum Po-Poc-Chivis
A întors pe dos tot satul
Şi i-a pîngărit coliba,
L-a cuprins pe Haiavata
O mînie fără seamăn.

Cu suflarea-ntretăiată,
El scrîşnea din dinţi cu ciudă,
Mormăind cuvinte aspre,
Fără şir, ca bărzăunul :
— „Îl omor pe hoţomanul,
Făcător de rele numai,
Îl strivesc ca pe-o năpîrcă ;
Sub pămînt de s-ar ascunde,
Îl ajunge-a mea mînie,
Răzbunarea-mi fără milă !"

Adunîndu-şi vînătorii,
A pornit în grabă mare

Pe-urmele lui Po-Poc-Chivis,
Pe potecile pădurii,
Peste țărmul nalt al mării ;
N-au dat însă peste dînsul,
Au zărit doar locul unde,
Tupilat în tufe de-afin,
S-a lungit să se-odihnească,
Iarba la pămînt culcînd-o.

Dintr-o dată jos, în vale,
L-au zărit în depărtare ;
Alerga de zor și-n fugă,
Întorcînd spre ceată capul,
Le făcea cu mîna semne
De sfidare și ocară.
De pe deal, cu glas de tunet,
Haiavata, nenfricatul,
I-a strigat lui Po-Poc-Chivis :
— „De ar fi întreaga lume
S-o străbat pe-a' tale urme
Te ajunge-a mea mînie,
Răzbunarea-mi fără milă !"

Peste stînci și peste rîuri,
Prin dumbrăvi și tufărișuri,
Alerga mereu nainte,
Po-Poc-Chivis cel zănatic,
Sprinten ca o căprioară,

Pînă-n inima pădurii,
Pîn' la iazul cu-ape line,
Cu copaci crescînd în apă,
Păpuriş înalt la margini,
Nuferi albi plutind pe apa
De deasupra iezăturii
Ce din fund au înălţat-o,
Cioate-ngrămădind şi vreascuri,
Biberii îndemînatici.

S-a oprit pe iezătura
Străbătută de pîraie,
Iar din fund la faţa apei
A ieşit afară-un biber,
La străin holbîndu-şi ochii,
Plini de teamă şi mirare.

Sta pe gînduri Po-Poc-Chiviş,
Pe palanca din pădure,
Şi şiroaiele de apă
Îi scăldau cu susur glezna ;
În sfîrşit, privind spre biber,
Zîmbitor, îi spuse astfel :

— „O, prietenul meu biber,
Apa-i rece şi plăcută ;
Lasă-mă la voi năuntru,
În împărăţia voastră,
Fă-mă şi pe mine biber !"

Îi răspunse cu fereală
Biberul în felu-acesta :
— „Nu-ți pot da răspunsu-ndată,
Trebuie să-ntreb pe ceilalți."
Și spunînd aceste vorbe,
S-a lăsat la fund ca piatra,
Printre crengile-nnegrite.
Pe palancă Po-Poc-Chivis
Sta răspunsul așteptîndu-l.

Iar șiroaiele de apă
Îi scăldau cu susur glezna,
Se scurgeau la vale limpezi,
Clipocind fără-ncetare.
Împrejuru-i, printre ramuri,
Străbătea al zilei licăr,
Așezînd tremurătoare
Umbre și luciri de aur.

Din adîncuri, cu fereală,
Se ivi tăcut un biber,
După el ieșiră alții,
De vedeai în apă numai
Lucitoare boturi negre.

Le vorbi atuncea astfel,
Iscusitul Po-Poc-Chivis :
— „O, prieteni ! Ce frumoase

Vizuini aveţi sub apă,
Şi ferite de primejdii.
Cu a voastră iscusinţă
Şi vestită-nţelepciune,
N-aţi putea să mă prefaceţi
Şi pe mine într-un biber?"

— „Fie! zise-atuncea Émic
Cel mai mare peste biberi,
Te primim să fii de-ai noştri,
Să trăieşti cu noi sub apă."

Fără vorbă Po-Poc-Chivis
S-a lăsat la fundul apei,
Şi îndată haina-i mîndră,
Mocasinii lui de piele
Prefăcutu-s-au în blană
Neagră, lucie, de biber,
Iară cozile de vulpe,
Agăţate de călcîie,
Coadă lată devenit-au.

— „Fă-mă mare, cît mai mare,
Cel mai mare printre biberi!"
Zise-atuncea Po-Poc-Chivis.
— „Bine, îi răspunse Émic,
Cînd ajungem în a' noastre

Locuințe de sub apă,
Ai să fii și cel mai mare !"

Fără vorbă, Po-Poc-Chivis
S-a lăsat la fundul apei,
Printre trunchiuri înnegrite
Și grămezile de hrană
Adunate pentru iarnă,
Pînă-ajunse la intrarea
Într-o largă văgăună ;
Acolo-ncepu să crească
Să se umfle, de ajunse
Mult mai mare decît alții.
— „Tu vei fi de-acum încolo
Cel mai mare peste biberi !"
Zise Émic către dînsul.

N-a durat prea multă vreme
Tihna astfel căpătată
De vicleanul Po-Poc-Chivis,
Căci în locul cel de veghe
Dintre trestii foșnitoare,
Se-auzi un glas de-alarmă ;
— „Vine, vine Haiavata,
Cu ortacii după dînsul !"

Și, îndată după-aceea,
S-au și auzit deasupra

Glasuri multe, chiot, larmă,
Tropăit de paşi şi trosnet;
Deodată-n vizuină
Apa a-nceput să scadă,
Năvălind afară-n clocot,
Şi-nţeleseră cu toţii
Că e ruptă iezătura.

Sfărîmară-acoperişul
Vînătorii şi pătrunse
Înăuntru raza zilei.
Biberii atunci în grabă
Năvăliră spre ieşire,
Ascunzîndu-se cu grijă
În cotloane-adînci, sub apă;
Doar fudulul Po-Poc-Chivis,
Ce se-umflase de mîncare
Şi huzur, ca o băşică,
N-a putut să îi urmeze.

Şi privindu-l prin spărtură,
Cu mînie, Haiavata
Îi strigă: — „O, Po-Poc-Chivis!
În zadar acuma toate
Şiretlicurile tale,
Nu ne scapi, o, Po-Poc-Chivis!"
Şi-ncepură toţi atuncea
Cu măciucile să-l bată,

Dînd într-însul fără milă —
Cum se dă cînd bați porumbul —
Pînă-i sfărîmară țeasta.

Șase tineri, nalți ca bradul,
L-au întins pe-o năsălie
Și l-au scos cu grijă-afară ;
Duhul ce-l purta într-însul,
Gibi, duhul fără moarte,
N-a pierit în trupu-i însă.

Fremăta, lupta cu moartea,
Se zbătea cu-nverșunare,
Cum se zbate-n cort perdeaua
Ce atîrnă la intrare,
Cînd afară suflă vîntul,
Pînă și-a venit în fire,
De-a putut să se ridice
Și, luîndu-și iarăși chipul
Cel viclean de dinainte,
A pornit spre codru-n fugă.

Dar era cu ochii-n patru
Haiavata lîngă dînsul,
Și-a văzut cum Po-Poc-Chivis
Se strecoară ca o umbră
Și dispare printre arbori ;

Se-ndrepta ca vîntul, iute,
Înspre inima pădurii,
Prin hăţiş şi luminişuri,
Dar ca ropotul de ploaie
Răsunau în urmă-i paşii
Repezi ai lui Haiavata.

Cu suflarea-ntretăiată,
A ajuns, fugind într-una,
Pîn' la locul cu ostroave
Unde, printre nuferi galbeni,
Stau pe apă gîşte albe —
Ba în sus cu ciocul negru,
Ba în apă scufundîndu-l,
Ba intrînd în umbra deasă,
Ba lucind în soare, mîndre.

— „Pişneche, — strigă spre ele
Po-Poc-Chivis — ajutaţi-mi
Şi prefaceţi-mă-ndată
Într-o mîndră gîscă albă
Şi cu pene lucitoare,
Dar într-una cît mai mare,
Cea mai mare dintre gîşte."

Dar abia se prefăcuse
Într-o gîscă uriaşă,

Cu-aripi grele,-ntunecate,
Şi cu piept rotund şi luciu,
Mult mai mare decît toate,
C-apăru 'pe malul apei,
Din pădure, Haiavata.

De îndată dintre trestii
Se-nălţă-n văzduh cu ţipăt
Şi bătînd din aripi grele
Cîrdu-ntreg de gîşte albe;
Şi-i spuneau lui Po-Poc-Chivis:
— „Zbori cu noi, dar fii cu grijă,
Şi fereşte-te în zboru-ţi
Să priveşti în jos, de nu vrei
Să te-ajungă nenorocul!"

Au zburat spre miazănoapte,
Cînd prin neguri, cînd în soare;
Se hrăneau pe cîmp şi-n mlaştini,
Înotînd prin păpurişuri.

Dimineaţa, mai departe
Îşi luară zborul iute;
Vîntul cald sufla din urmă,
Ajutîndu-le să zboare.
Dintr-o dată auziră
Glas de oameni, larmă surdă,

Ce venea de jos, din satul
Plin de lume adunată.

Se uitau în sus să vadă
Gîsca cea nemaivăzută,
Ce zbura bătînd din aripi
Mari şi grele cît perdeaua
Ce atîrnă-n cort la uşă.

Auzea şi Po-Poc-Chivis
Glasurile cele multe,
Auzea pe Haiavata
Şi pe vînătorul Iagu ;
Încălcînd porunca dată,
Se uită chiorîş la vale.
Dar îndată vîntu-l prinse,
Şi-nvîrtindu-l cu putere
Îl împinse-n jos cu capul.

În zadar cerca acuma
În văzduh să se mai ţină !
În vîrtej cădea la vale
Şi vedea ba jos pămîntul,
Ba în cer, deasupră-i, cîrdul,
Satul, jos, tot mai aproape,
Cîrdu-n cer tot mai departe ;
Auzea cum creşte larma,
Auzea cum rîde lumea,

Făr'a mai zări şi cîrdul ;
Prăbuşit din înălţime,
Pe pămînt căzu ca piatra,
Cu aripile zdrobite,
Drept în mijlocul mulţimii.

Duhul său şi de-astă dată
A scăpat, şi-ntr-o clipită,
A luat înfăţişarea
Ce-o-avusese Po-Poc-Chivis
Înainte, totdeauna.
Şi-o luă la goană iute,
Urmărit de Haiavata,
Ce-i striga cu glas de tunet :
— „De ar fi întreaga lume
S-o străbat pe-a' tale urme,
Te ajunge-a mea mînie,
Răzbunarea-mi fără milă !"

Şi atîta de aproape
Îl ajunse Haiavata,
Că îşi întindea şi mîna
Să-l apuce pe nemernic ;
Dar şiretul Po-Poc-Chivis
A-nceput să se-nvîrtească
Val-vîrtej, stîrnind în juru-i
Nori de praf şi stol de frunze,
Şi sărind cu-o smucitură

Într-o scorbură adîncă
Din stejarul de aproape,
Prefăcutu-s-a în şarpe,
Şi-a pierit din ochi în beznă.

Ridicîndu-şi mîna dreaptă,
Fără preget, Haiavata
A sfărîmat întreg stejarul
De săreau în juru-i aşchii,
Dar zadarnic ! Po-Poc-Chivis,
Chip de om luîndu-şi iarăşi,
A pornit, ca o furtună,
Înspre marea Ghitci-Ghiumi,
Înspre Stîncile Roşcate [17],
Ce se-naltă peste ape
Şi cîmpia înverzită.

Manitu, stăpînul aspru
Peste stînci şi munţi de piatră,
I-a deschis îndată drumul
În cotloanele de munte,
În prăpăstiile negre,
Oploşind pe Po-Poc-Chivis
Cu căldură, ca pe-un frate,
În palatul său de piatră.

Stînd afară,-n faţa stîncii,
Haiavata cu mănuşa

Fermecată Mingechevon
Sfărîmă în țăndări stînca
Și strigă cu glas de tunet :
— „Hei, deschide, sînt aicea !"
N-a deschis intrarea însă
Manitu, stăpînul stîncii,
N-a răspuns lui Haiavata
Din palatul său de piatră,
Din prăpăstiile negre.

Mîinile spre cer nălțîndu-și.
Și-a-ndreptat atuncea ruga,
Înțeleptul Haiavata,
Spre furtună, să-l ajute.
Și venit-au peste ape
De pe Stînca Tunătoare,
Aducînd cu ele bezna,
Tunetele, Ennimichi,
Fulgerele lucitoare.
Prins de tremur, Po-Poc-Chivis
Sta acum chircit sub stîncă
Urmărind cu-nfrigurare
Cum îl dibuie în beznă
Pașii tunetelor grele,
Ochii fulgerelor crunte.

Cu măciuca-i grea, furtuna
A lovit în piatra stîncii

Şi-a sfărmat-o-n bucăţele,
Fulgerul de foc pătruns-a
Înăuntru,-n bezna neagră,
Glasul lui sunînd într-una :
„Unde eşti, tu, Po-Poc-Chivis ?“
Dar şiretul Po-Poc-Chivis,
Dar frumosul Ienadizzi,
Mort zăcea, păstrîndu-şi chipul
Omenesc de totdeauna,
Sub grămezile de pietre
Prăbuşite peste dînsul.

S-a sfîrşit cu ale sale
Giumbuşlucuri şi năzbîtii,
Păcăleli şi vicleşuguri,
Dans năstruşnic la petreceri
Şi umblat cu limba scoasă
După fete şi neveste.

Inimosul Haiavata
A luat în mînă umbra,
Duhul său, spunîndu-i astfel :
— „Po-Poc-Chivis, niciodată
Chip de om de-aci încolo
N-ai să porţi pe lumea asta,
N-ai să poţi să faci năzbîtii,
Nici să joci, stîrnind în juru-ţi
Nori de praf şi stol de frunze ;
Vei pluti, de-aci nainte,

Sus în cer, rotindu-ţi zborul ;
Tu vei fi Chiniú, hultanul,
Cel mai mare peste păsări
Peste fraţii mei cu aripi."

Numele lui Po-Poc-Chivis
A rămas neşters de-atuncea
În poveşti de lume spuse,
Şi în cîntece măiestre :
Cînd soseşte iarna cruntă,
Şi începe să-nvîrtească
Fulgi de nea în rotocoale,
Şi-n hogeag vuieşte vîntul,
Şuieră şi-ntoarce fumul,
Oamenii îşi spun : — „Acuma
Vine iarăşi Po-Poc-Chivis,
El străbate-n iureş satul,
Şi culege fără noimă
Rodul sterp al vieţii sale !"

VIII. PIEIREA LUI CVAZIND

Faima numelui lui Cvazind
Străbătuse lumea toată,
Şi în lumea toată nimeni
Nu-ndrăznea să-i stea-mpotrivă!
Dar zavistnica sămînţă
A piticilor, Poc-Uégis,
Îl ura cu-nverşunare
Şi îi zămislea pieirea.

— „Dacă multă vreme încă
Arătarea asta, Cvazind,
Va sfărma şi rupe totul,
Lumea-ntreagă buimăcind-o
Cu puterea-i fără seamăn,
Ce-o să-ajungem noi, piticii?
Cine-o să ne ducă grija?"
Mormăiau cuprinşi de frică
Poc-Uégis între dînşii.
— „Neamul nostru o să-l calce
Ca cipercile-n picioare

Şi în apă-o să ne zvîrle,
Hrană duhurilor rele,
Ni-be-náubeg, de sub ape !"

Tot aşa, fierbînd de ură,
Toţi piticii, laolaltă,
Sfat ţineau cum să-l omoare
Pe neînfricatul Cvazind,
Pe viteazul, inimosul
Şi nemaiînvinsul Cvazind.

Uriaşa lui putere,
Dar şi-ntreaga-i slăbiciune,
Le avea sădite-n creştet ;
Numai de-l loveai în creştet,
Îl puteai răni pe Cvazind ;
Nicăieri în altă parte,
Nimeni nu putea cu arma
Să-i aducă vătămare.

Pe deasupra, chiar în locul
Cel cu pricina, din creştet,
Îl puteai răni de moarte,
Numai de-l loveai acolo
Cu un con de pin albastru ;
Taina asta a lui Cvazind
Muritorii n-au aflat-o ;

Dar piticii, Poc-Uégis,
Cunoşteau şi-această taină,
Ei ştiau cum pot să-l piardă.

Şi-au cules grămezi de conuri
De pe pinii din pădurea
Ce se-ntinde hăt, de-a lungul
Liniştitei Taquamenaw,
Aşezîndu-le cu grijă
Pe înaltele ei maluri,
Printre stîncile roşcate;
După-aceea toţi la pîndă
S-au ascuns pe după ele.

Dogorea-n amiaza zilei
Soarele în ceru-albastru,
Apa lin curgea la vale,
Umbrele dormeau sub arbori;
Strălucind în soare, gîze
Fremătau deasupra apei,
Şi umpleau întreg văzduhul
Cu un zumzet fără noimă.

Dus încet de cursul apei
Somnoroasei Taquamenaw,
Cobora în jos în luntre
Cvazind, omul cel puternic,
Toropit de dogoreală

Şi-adormit pe jumătate
De tăcere şi de zumzet.

De pe crengile plecate
Peste apa liniştită,
S-a lăsat uşor deasupra-i
Duhul somnului, Nepávin,
Însoţit de nevăzute
Roiuri sprintene de gîze;
Şi asemeni unei gîze,
Unei libelule-albastre,
S-a lăsat încet ca boarea
Peste pleoapele lui Cvazind.

Auzea în jur un murmur
Ca de undă care bate
Necurmat în malul apei,
Ca de crengi atinse-n treacăt
De a vîntului suflare.
Şi-a simţit deodată-n creştet
Lovituri ca de măciucă,
Date de-oastea nevăzută
Ce o conducea Nepávin.

La întîia lovitură
L-a cuprins o toropeală;
La a doua — vîsla-n mîna-i

A rămas făr' de mişcare;
La a treia — bezna neagră
I-a învăluit vederea,
Somn de moarte cuprinzîndu-l.

Şi aşa plutea în luntre,
Ca un orb în josul apei
Liniştitei Taquamenaw,
Pe sub crengi tremurătoare
De mesteceni, de pe maluri,
Printre locurile-ascunse,
Unde îl pîndeau piticii.
Şi de-ndată ce ajunse
Luntrea-n dreptul lor, pe apă,
Începură să arunce,
Toţi, cu-albastre conuri grele
Peste Cvazind, care-n barcă
Sta lipsit de apărare,
Căutînd să-l nimerească
Peste umeri, drept în creştet.
„Moarte lui!" strigau piticii
Şi-l loveau cu-nverşunare.

Clătinîndu-se,-ntro parte
A căzut în apă Cvazind
Şi s-a scufundat în valuri
Ca o vidră-n jos cu capul.
Luntrea-i albă de mesteacăn,

Răsturnată-n sus cu fundul,
A pornit încet la vale,-
Părăsită-n largul apei.
Nimenea din clipa-aceea
Nu l-a mai văzut pe Cvazind.

Dar poporul multă vreme
Amintirea i-a păstrat-o,
Şi atunci cînd iarna rece
Urlă vîntul şi cu trosnet
Freamătă şi se îndoaie
Crengile-n pădurea neagră,
Toţi îşi spun : — „Acesta-i Cvazind
Ce-şi adună crengi uscate
Pentru foc, să se-ncălzească !"

XIX. STRIGOII

Ori de cîte ori un vultur
Se înalță de pe stîncă,
Năpustindu-se în vale
Spre-un bizon rănit de moarte,
E urmat întotdeauna
De un altul, care vine
Să se-nfrupte și-el din pradă;
Vin mereu, mereu, în cîrduri,
Și-n curînd întreg văzduhul
Freamătă de vulturi negri,
Ce răsar de pretutindeni.

Nici năpasta nu-i răzleață;
Una ne aduce pe-alta,
Și-i destul să te ajungă
O nenorocire-n viață,
Că îndată alta vine,
Și se-adună-n stoluri negre
De se-ntunecă văzduhul
Și de-amar îți umple pieptul.

Pe meleagurile triste
Ce se-ntind spre miazănoapte,
A suflat din nou cu gheață
Píboan, stăpînul iernii,
Şi a prefăcut în piatră
Apele fremătătoare.
Scuturîndu-şi coama albă,
A umplut de fulgi văzduhul
Şi a aşternut pe-ogoare
Văluri netede şi albe
Nentrerupte, de zăpadă.

Vînătorii, pe hîrzoabe,
Colindau de zor pădurea,
Iar femeile, acasă,
Îşi vedeau de treburi, molcom,
Dezghiocau porumbul galben,
Sau lucrau bucăţi de piele ;
Tineretul, laolaltă,
Gălăgios şi fără grijă,
Se-aduna ca să se joace
În zăpadă şi pe gheaţă.

Într-o zi, pe înserate,
Sta-mpreună cu Nocomis,
Apa-care-rîde,-n wigwam,
Aşteptînd să se întoarcă
Haiavata ce plecase
De cu zori la vînătoare.

Focul ce ardea în vatră
Licărea în întuneric
Cu lumini tremurătoare
Ca de lună — în privirea
Lui Nocomis cea bătrînă ;
Ca de soare peste ape —
În privirea Minnehahei ;
Umbra lor juca tăcută
În a' cortului unghere,
Fumul se-aduna în dîre
Spre hogeag, în întuneric.

Dintr-o dată, ca împinsă
De o mînă nevăzută,
S-a umflat perdeaua uşii,
Licări mai tare focul,
Năvăli în wigwam fumul
Şi în pragu-i se iviră
Două umbre de femeie.
Nechemate, înăuntru
Au intrat făr' să vorbească
Făr' să spună „Bună seara !",
Strecurîndu-se-amîndouă,
Cu privirea rătăcită,
În ungherul cel mai tainic.

După chip şi-mbrăcăminte
Se vedea că sînt străine ;

Un cuvînt n-a scos nici una,
Ghemuite printre umbre
Şi de friguri scuturate.

Vîntul a pătruns în wigwam
Prin hogeag, sau cucuveaua
A gemut prin întuneric,
Undeva,-n pădurea neagră ?
Căci un glas sună deodată :
— „Arătările acestea,
Ce-au intrat în cortul vostru,
Sînt venite din Ponima,
Ţara morţilor în care
Toţi la vremea lor vor merge !"

Iată că şi Haiavata
S-a întors cu bine-acasă,
Plin pe haine de zăpadă
Şi purtînd un cerb pe umeri.
A lăsat pe jos, cu grijă,
Prada-i lîngă Minnehaha,
Şi-i păru acum mai mîndru
Ca atunci, cînd îl văzuse
Pentru-ntîia dată-n faţă,
La picioare jos punîndu-i
Cerbu-adus de el pe umeri,
Semn al dragostei curate
Ce-l cuprinse fără preget.

Şi-a întors apoi privirea
Înspre cele două umbre,
Ce stăteau în colţ pitite,
Întrebîndu-se în sine :
„Cine-or fi, de unde oare
Au venit la Minnehaha ?“
Dar nu le-a-ntrebat nimica,
Cu blîndeţe doar le spuse,
Că le ţine la-ndemînă
Focul vetrei lui şi hrana.

Cînd pe foc se fripse cerbul
Şi cu toţii s-aşezară
Să cineze, dintr-o dată
Cele două umbre negre
Din ungherul lor, tăcute,
Au sărit cu ochii lacomi
Şi-nşfăcînd cu îndrăzneală
Tot ce-alese Haiavata
Pentru Apa-care-rîde,
Într-o clipă-nfulecat-au
Partea ei cu lăcomie,
Făr' să-ntrebe, făr' să ceară.
După-aceea, iar, tăcute
S-au întors, ca două umbre,
În ungherul lor din wigwam.

Nu a scos măcar o vorbă
Haiavata ; o mişcare

N-a făcut să le oprească,
Urmărindu-le, Nocomis ;
Doar oftînd cu-nfrigurare,
Zise blînda Minnehaha :
— „Sînt lihnite, să mănînce
Cît le place, poate astfel
O să-şi potolească foamea !"

Zorii roşi ai dimineţii
De mai multe ori de-atuncea
Alungat-au umbra nopţii,
Cum îşi scutură molizii
De pe crengi zăpada albă ;
Cele două musafire
Zi de zi stăteau în wigwam,
Nemişcate şi tăcute ;
Noaptea, fie că afară
Stelele luceau în boltă,
Sau vuia năprasnic vîntul,
Pe furiş ieşeau din wigwam
Să aducă din pădure
Conuri roşii, ca să ţină
Necurmat în vatră focul.

Iar atunci cînd Haiavata
Aducea vînat acasă
Şi era mîncarea gata,
Cele două musafire,

Repezindu-se tăcute,
Înşfăcau cu lăcomie
Părţile cu grijă-alese
Pentru blînda Minnehaha,
Şi din nou, ca două umbre,
Se-ascundeau mereu tăcute
În cotlonul lor din wigwam.

Niciodată Haiavata
N-a scăpat o vorbă aspră ;
Nici Nocomis cea blajină
N-a dat semn de nerăbdare ;
Nici frumoasa Minnehaha
N-arăta nemulţumire ;
Toţi răbdau tăcuţi necazul,
Ca să nu cumva să-ncalce,
Cu o vorbă fără noimă,
Cu un semn de supărare,
Dreptul sfînt de ospeţie,
Cuvenit acelor care
Au intrat de-afară-n casă.

Într-o noapte, Haiavata,
Treaz mereu la focul vetrei,
Ce sclipea în întuneric
Pîlpîind peste jăratic,
Gemete-auzi deodată,
Plîns amar şi tînguială.

Ridicîndu-se cu grijă
Din culcuşul lui de blănuri
Şi trăgînd încet perdeaua
Cea din piei de căprioară,
A văzut pe musafire
Tînguindu-se amarnic,
În culcuşul lor pitite.

Şi le spuse Haiavata :
— „Ce necaz vă arde pieptul,
De vărsaţi amare lacrimi
Şi vă tînguiţi într-una ?
Nu cumva bătrîna-mi mamă,
Sau soţia-mi, Minnehaha,
Cu o vorbă fără noimă
V-au jignit fără să vreie,
Încălcînd, nesăbuite,
Dreptul sfînt al ospeţiei ?"

Cele două umbre negre,
Tînguiala lor curmînd-o,
Glăsuiră-ncet atuncea :
— „Noi venim din altă lume,
Din împărăţia morţii,
Unde e stăpîn acuma
Ciaibaiabos cîntăreţul,
Să v-aducem îndrumare
Şi povaţă pentru bine.

Plînsul vostru pentru-aceia
Ce-au plecat în altă lume,
Pentru-ai voştri fraţi şi rude,
Nu se curmă şi ajunge
Pe meleagurile morţii,
Chinuindu-ne amarnic.
Răspunzînd chemării voastre,
Ne-am întors pe-această glie,
Să v-aducem mîngîiere ;
Dar am înţeles îndată,
Că în fapt n-aveţi nevoie
De aceia care-ajuns-au
Pe meleagul fericirii,
Şi că morţii nu-şi au rostul
Printre cei rămaşi în viaţă.

Ţine minte, Haiavata,
Şi poporului o spune,
Să-nceteze pe vecie
Bocetele fără preget
Pentru cei plecaţi din viaţă
Pe Ostróvul Fericirii.

Nu-ncărcaţi la-nmormîntare
Cu poveri pe fraţii voştri,
Nu le puneţi blănuri grele,
Oale, străchini şi ceaune,
De prisos sînt toate-acestea

Pentru cei răpiţi de moarte,
Doar pe drum de au nevoie
De mîncare şi-un opaiţ.

Patru zile rătăceşte
Duhul mortului pe drumul
Ce îl duce spre Poníma ;
De aceea patru zile
Trebuie să ardă focul
Peste fiecare groapă,
Pentru mort săpată-n glie,
Ca să-i lumineze drumul,
Ce-l străbate-n bezna morţii.

Şi acum, plecăm de-aicea !
Ţi-am cercat de-ajuns răbdarea,
Te-am supus destul la caznă
Prin purtarea noastră crudă ;
Tu mereu ştiut-ai, însă,
Să-ţi păstrezi întregul cumpăt,
Să rămîi mereu acelaşi ;
Te aşteaptă, Haiavata,
Şi-alte lovituri a' soartei,
Încercări şi mai cumplite !"

Deodată-ntregul wigwam
Cufundatu-s-a în beznă,

Şi-auzit-a Haiavata
Foşnet de veşminte tainic,
A văzut cum se ridică
În văzduh perdeaua uşii,
Şi-a zărit o clipă cerul
Plin de stele-n bezna nopţii ;
Dar de atuncea niciodată
Nu i-au mai ieşit în faţă
Duhurile rătăcite,
Pogorîte din Ponima
Ţara-ndepărtată-a Morţii.

XX. FOAMETEA

Iarnă lungă şi geroasă,
Aspră, mohorîtă iarnă!
Tot mai groasă şi mai groasă
Se prindea pe ape gheaţa.
Tot mai sus, mai sus zăpada,
Fulguind fără-ncetare,
Aşeza nămeţi năprasnici
În pădure, peste sate.

De abia putea să-şi facă
Vînătorul drum prin wigwam;
Cu mănuşi de blană, groase,
Şi hîrzoabe în picioare,
Rătăcea-n zadar prin codru,
Căutînd o pradă vie.
Nu găsea nici urmă însă,
Nici de păsări, nici de fiară,
În pădurea îngheţată,
Şi slăbit de frig şi foame
În nămeţi pierea adesea.

Foamete şi frigurî crunte!
Foamete pustiitoare!
Friguri nemiloase-a' foamei!
Ţipăt de copii nevîrstnici!
Cruntă-a mamelor durere!

Cuprindea pustiul totul,
Însuşi cerul şi văzduhul
Parcă sufereau de foame,
Şi ardeau în cer ca ochii
Unei haite hămesite
Stelele în noaptea neagră!

Wigwamul lui Haiavata,
Iar primi atunci doi oaspeţi;
Au intrat tăcuţi pe uşă,
Nechemaţi, ca şi aceia
Ce-au mai fost odinioară,
Şi s-au aşezat de-a dreptul
Lîngă Apa-care-rîde,
Neluîndu-şi ochii lacomi
De pe faţa ei plăpîndă.

Unul zise: — „Ia aminte!
Eu sînt foamea — Biucadévin!"
Celalt zise: — „Ia aminte!
Sînt lingoarea — Acozévin!"

Sub privirea lor haină,
La cuvîntul lor cel aspru,
Minnehaha,-nfricoşată,
S-a lăsat pe pat, cu mîna
Ascunzîndu-şi faţa dulce,
Toată de fiori cuprinsă.

Cu durere curntă-n suflet
Şi cu faţa împietrită,
Se-avîntă nebun de frică,
Haiavata, în pădurea
Pustiită de-orice viaţă
Şi îi îngheţau pe frunte
Reci broboane de sudoare.

Îmbrăcat cu blănuri calde,
Cu-arcul său din lemn de frasin,
Şi cu tolba prinsă-n spate,
Cu mănuşa Mingichevon,
Se-avînta tot mai departe,
Prin pădurea fără viaţă.

— „Ghitci Manitu, — strigă el,
Către cer privind cu groază,
În acea amară clipă —
Dă-ne hrană, bun părinte,
Ca să nu pierim năprasnic

Hrană dă-mi măcar atîta,
Ca s-o scap pe Minnehaha,
Pe iubita-mi Minnehaha !"

Răsună-n pădurea neagră,
Fără margini şi pustie,
Strigătu-i de deznădejde,
Nu-i răspunse însă nimeni,
Doar pădurea-nfiorată
Întorcea-n văzduh strigarea :
„Minnehaha ! Minnehaha !"

Toată ziua prin pădure
Rătăcit-a Haiavata,
Străbătînd cu jale-n suflet,
Dezgolitele desişuri,
Printre care, într-o vară,
Neuitată vară caldă,
Se-ntorcea cu Minnehaha
Din Dakota-ndepărtată.

Răsuna pe-atunci în codru
Ciripit de păsări, vesel,
Pîrîiaşele, în fugă,
Îşi jucau, în soare, unda,
Şi-n văzduh plutea agale
Dulce-a florilor mireasmă.

Iar iubita-i Minnehaha,
Mîndra Apă-care-rîde,
I-a şoptit, plecîndu-şi ochii :
— „Merg cu tine orişiunde !“

Iar în cort, lîngă Nocomis,
De-ai ei oaspeţi cruzi pîndită —
Foamea cruntă şi Lingoarea —
Sta sleită de putere
Minnehaha lui iubită.

Dintr-o dată zise-n freamăt :
— „Stai, aud un zgomot parcă,
Valuri fremătînd pe pietre ;
Asta-i Minnehaha noastră,
Ce mă cheamă de departe !“

— „Nu, copila mea, răspunse
Cu durere-n glas Nocomis,
E vifornița de-afară !“

— „Stai, îl văd pe tata, parcă,
Stînd în pragul casei noastre
Şi făcîndu-mi semn cu capul
Din Dakota-ndepărtată !“

— „Nu, copila mea, răspunse
Cu durere-n glas Nocomis,
E doar fumul ce pluteşte,
Unduindu-se în aer !“

— „Ah ! strigă înspăimîntată
Minnehaha,-n întuneric
Mă priveşte-acuma Pógoc,
Simt cum mîna lui de gheaţă
Mîna mea hain o strînge...
Haiavata ! Haiavata !“

De departe, din pădure,
Din prăpăstiile negre
Auzit-a Haiavata
Strigătul acela jalnic,
Străbătînd prin întuneric :
„Haiavata ! Haiavata !“

Pe cîmpiile întinse
Cu nămeţi acoperite,
Pe sub crengi împovărate
De zăpadă, Haiavata
Alerga de zor acasă,
Fără să fi prins nimica,
Cu amară jale-n suflet.
Şi-auzi cum se boceşte
Şi se tînguie Nocomis :

„Vahonóvin ! Vahonóvin !
Crudă soartă, nemiloasă !
Vai, de ce mai sînt în viaţă,
Vai, de ce mă cruţă moartea !
Vahonóvin ! Vahonóvin !“

A intrat cu teamă-n wigwam
Şi-a văzut-o pe Nocomis
Legănîndu-se cu jale,
Lîngă scumpa-i Minnehaha,
Fără viaţă-n pat întinsă.
Scoase-atuncea de durere
Un atît de jalnic strigăt,
De se-ncrîncenă pădurea.
Şi în cer se clătinară
Stelele strălucitoare.

După-aceea, în tăcere
Şi cu inima zdrobită,
Se lăsă cuprins de jale
Lîngă patul Minnehahei,
La picioarele acelei
Ce-a fost Apa-care-rîde,
La acele picioruşe
Care n-or să mai alerge
Sprintene-n întîmpinare
Şi de-acuma niciodată
Pasul lui n-or să-l urmeze.

Cufundîndu-şi faţa suptă
În a' sale mîini slăbite,
Şapte nopţi şi şapte zile
A rămas în nemişcare,
Fără cuget şi simţire,
Fără să-şi mai deie seama
De e zi sau noapte-afară.

După-aceea, în pădurea
Deasă şi întunecată,
A săpat o groapă-adîncă,
Sub cucuta plîngătoare,
Şi-mbrăcînd pe Minnehaha
Cu-albe blănuri de hermină,
O-ngropă-n ţărîna rece.

Seara, a aprins deasupra
Foc de crengi, să lumineze
Timp de patru zile calea
Ce-o străbate orice suflet
Spre lăcaşul de odihnă.
Stînd în wigwam, Haiavata,
Urmărea-n pădure focul
Şi vedea cum luminează
Vrejurile de cucută.
Neputînd închide ochii,
Se scula din patu-i searbăd,
Patul scumpei Minnehaha,

Şi ieşea în prag să vadă
Dacă nu se stinge focul,
Să rămînă-n întuneric
Sufletul pornit spre ceruri.

Şi spunea cu-adîncă jale:
— „Bun rămas, o, Minnehaha,
Apa-care-rîde, scumpă!
În mormîntul tău cel rece
Eu am pus şi-ndurerata-mi
Inimă şi-a' mele doruri!
Nu te mai întoarce-n lumea
Suferinţei şi-a durerii
Unde foamea şi lingoarea
Chinuie şi-usucă trupul.
În curînd va fi-mplinită
Calea-mi trasă de ursită
Şi atuncea, după tine,
Voi veni şi eu în ţara
Lui Ponima, ţara-n care
Ne aşteaptă fericirea!“

XXI. URMA ALBULUI

În lăcașu-i singuratic,
Lîngă rîul prins de gheață,
Sta-ntristat și dus pe gînduri
Un bătrîn cu plete albe;
Focu-abia mijea în vatră,
Tremura de frig bătrînul,
În mantaua-i zdrențuită,
Ascultînd cum urlă vîntul
Prin pădurea înghețată
Și privind cum neaua albă
În văzduh tălăzuiește.

Se stingea încet în vatră
Focul sub cenușa sură.
Dintr-o dată-apare-n ușă,
Mîndru și semeț un tînăr,
Cu obrajii roși ca para,
Cu privirea lucitoare
Și pe frunte cu-o cunună
De mirositoare frunze;

Şi îi flutura pe buze
Zîmbet luminos şi gingaş,
Iar în mîini ţinea, la pieptu-i,
Snop de iarbă-nmiresmată.

— „Fiul meu, ce bucurie
Să te văd, strigă bătrînul,
Stai aici, la focul vetrei,
Să petrecem împreună
Noaptea asta furtunoasă ;
Tu-mi vei spune despre cele
Ce-ai pățit în țări străine,
Eu îmi voi aduce-aminte
Despre faptele mărețe
Săvîrşite-n anii tineri !"

Şi, zicînd aceste vorbe,
Fără grabă scoase-o pipă
Bătrînească, dăltuită
Iscusit din piatră roşă
Şi cu pene-mpodobită ;
O umplu cu coji de salce,
Şi-aprinzînd-o c-un tăciune,
O întinse către oaspe
Şi vorbi în felu-acesta :

— „Dacă-ndrept suflarea-mi rece
Spre pămînt, îngheață totul

Şi în piatră se preface
Apa rîurilor limpezi !“

Zîmbitor, răspunse-atuncea
Tînărul venit din noapte ;
— „Sub suflarea mea fierbinte
Înfloreşte-n vale totul,
Şi-apele se-nvolburează !“

— „E de-ajuns măcar o dată,
Să îmi scutur coama albă,
Zise încruntat bătrînul,
Şi se-acoperă pămîntul
Cu nămeţi, iar de pe arbori
Cade frunza veştejită
Şi se prăpădeşte totul ;
De pe mlaştini şi ostroave
Gîsca, Vava, şi bîtlanul
Se avîntă spre-alte ţărmuri.
Orişiunde-mi calcă paşii
Toate fiarele din codru
Se pitesc în vizuină,
Iar pămîntu-ncremeneşte !“

— „E de-ajuns o dată numai
Pletele să mi le scutur,
Îi răspunse musafirul,
Şi pe mlaştini şi ogoare

Se revarsă-o ploaie caldă
Ce învie dintr-o dată
Toate florile şi iarba ;
Gîsca, Vava, şi bîtlanul
Se întorc din nou acasă,
Se întoarce rîndunica,
Şi din nou răsună-n codru
Ciripit voios de păsări ;
Unde pasu-mi calcă glia
Florile răsar îndată,
În păduri răsună cîntul,
Şi-nverzeşte-n juru-mi totul !"

Şi aşa trecut-a noaptea ;
Dinspre-ndepărtata ţară
Unde Vébon stăpîneşte,
Din palatul său de aur,
Soarele pe cer pornit-a,
Strălucind ca luptătorul
Pregătit de luptă mare,
Şi a spus : „Priviţi spre mine,
Eu sînt Ghizis, falnic soare !"

Amuţi atunci bătrînul.
S-a-ncălzit întreg văzduhul,
Se-auzi cîntînd prigorul,
Rîul se trezi cu murmur,
Şi pătrunse pînă-n wigwam
Dulcele miros de iarbă.

În lumina plină-a zilei
A văzut mai bine Ségvon —
Tînărul venit din noapte —
Chipul ce-l avea în faţă,
Chipul vîntului de iarnă,
Píboan, răpus de soare!

Ca pîraiele ţişnite
De sub gheţuri, lacrimi calde
Îi curgeau pe-obraji şiroaie;
Trupul lui, scăldat în soare,
Se topea văzînd cu ochii,
Se-nălţa-n văzduh ca abur,

Se scurgea-n pămînt ca seva,
Iar pe vatra unde noaptea
Vreascuri umede şi frunze
Sfîrîiau neputincioase,
Ségvon a văzut deodată,
Răsărind de sub cenuşă,
Vestitorul primăverii,
Ghiocelul alb şi gingaş.

Iată cum se duse iarna,
Rece şi necruţătoare,
Din ţinutul miazănopţii,
Şi în locu-i primăvara
Îşi întinse stăpînirea,

Aducînd cu ea pe glie
Cînt de păsări, flori şi ierburi.

Şi cu vîntul cald o dată,
Au pornit spre miazănoapte
Lebedele-n stoluri albe,
Străpungînd pe sus văzduhul
Ca săgeţile-aripate
Şi strîngîndu-se întocmai
Ca şi oamenii în ceată ;
După ele gîşte albe,
Lunecînd uşor în şiruri
Îndoite ca o coardă,
Ce pe arcul rupt atîrnă
Şi-n perechi, sau cîte unul,
În văzduh bătînd din aripi,
Cocoşeii, Muşcodaza,
Şi bîtlanii suri, Şu-şu-ga.

În dumbrăvi şi-n valea verde,
A pornit să cînte-Ovéisa,
Dumbrăveanca, iar prigorul
Se-aşeză din zbor pe streşini ;
Sub coroanele-nverzite
Gîngureau fără-ncetare
Porumbeii albi, Omími.
Întristatul Haiavata,
Mut în crunta lui durere,

Auzi chemarea firii
Şi ieşi în pragul uşii,
Să privească ceru-albastru
Şi cîmpia înverzită.

De pe drumuri depărtate,
Dinspre părţile în care
Zorile s-aprind de ziuă,
S-a întors acasă Iagu,
Cel cu capul plin de snoave
Şi-ncepu să povestească
Întîmplări nemaivăzute.

Satu-ntreg se strînse-n juru-i,
Ascultînd voroava-i lungă
Despre ce-a văzut în lume,
Dar rîzînd spuneau cu toţii ;
„Ug ! e-acelaşi Iagu-al nostru,
Nu-l întrece nime-n snoave !"

El spunea că pe acolo
Unde-a fost, văzuse-o mare
Ce era atît de-ntinsă
Că-ntrecea şi Ghitci-Ghiumi,
Şi cu apa-atît de-amară
De n-o poţi lua în gură !
Se uitau unul la altul,

Cei ce-l ascultau pe Iagu
Şi clipind din ochi, în şoaptă,
Îşi spuneau : „Ce mai minciună !
Cau ! Dar cine-l poate crede !"

— „Pe această mare-ntinsă,
Mai spunea bătrînul Iagu,
A venit o luntre mare,
Cu-aripi albe pe deasupra,
Mare cît pădurea toată
Şi mai-naltă ca pădurea !"
Iarăşi unul către altul
S-au uitat zîmbind bătrînii
Şi femeile, nici unul
Nevoind să-i dea crezare.

Mai spunea că de pe luntre,
Spre-a-l cinsti cum se cuvine,
Izbucni un fulger roşu
Ce era urmat de tunet !
La auzu-acestor vorbe
Toţi au început să rîdă
Şi să-şi bată joc de Iagu :
„Asta prea e gogonată !"

Şi se-aflau în luntrea ceea —
După cum spunea bătrînul —

Luptători mai mulţi de-o sută,
Toţi cu faţa-n alb vopsită
Şi bărbia-n păr ascunsă!
Cînd mai auziră şi-asta,
Începură toţi să rîdă
Şi să facă mare zarvă,
Ca un stol de ciori întocmai,
Cînd pe-un pin s-adună toate.
„Cau!, spuneau, ne socoteşte
Chiar aşa de proşti, să-l credem?"

Dintre toţi, doar Haiavata
Nu rîdea şi cu dojană
Le vorbi în felu-acesta:
— „Iagu spune adevărul;
Am avut un vis în care
Mi-a fost dat să văd cu ochii
Luntrea cea înaripată,
Oamenii cu faţa albă
Şi cu barbă-n jurul feţei,
Ce-au venit pe năvi cu aripi,
Dinspre părţile lui Vébon,
Cel ce zorile ne-aprinde.

Ghitci Manitu, măreţul,
Făcătorul lumii toate,
Prin fiinţele acestea
Ne trimite semn de veste.

La venirea lor roiește
Musca care-nțeapă, Amo,
Ea le strînge miere dulce ;
De sub pasul lor răsare
Miscodíd, o floare albă,
Ce pe-aici nu se cunoaște,
«Urma albului» pe nume.

Pe acești străini se cade
Să-i primim cu voie bună
Și cu inima deschisă,
Ca pe niște frați de-ai noștri.
Asta e povața dată
Mie-n vis de tatăl nostru,
Ghitci Manitu, măreţul.

Tot cu-acest prilej aflat-am
Taina zilelor de mîine,
Viitorul ce ne-așteaptă.
Parcă văd cum pîlcuri-pîlcuri
Neamuri noi, necunoscute,
Năpădesc întreaga țară
Și spre-apus înaintează
Prin păduri și peste ape,
Toți cu graiuri diferite,
Dar c-un singur vis în piepturi.
Se aud securi în codri,
Se înalță-n văi orașe,

Lunecă uşor pe ape
Năvi cu áripi înzestrate.

Ce-a mai fost şi după-aceea
Am văzut doar ca prin ceaţă.
Am văzut cum neamul nostru,
Încălcînd porunca dată
S-a-nvrăjbit din nou şi iarăşi
Luptă fraţii între dînşii.
Rămăşiţe-nvălmăşite
Le-am văzut mergînd în şiruri,
Tot mereu spre soare-apune,
Ca şi norii duşi de vînturi,
Ca şi frunzele de toamnă.“

XXII. PLECAREA LUI HAIAVATA

Lîngă apele albastre
Ale mării Ghitci-Ghiumi,
Sta în pragul casei sale
Într-o vară, dimineaţa,
Haiavata-n aşteptare.

Răcoros era văzduhul,
Strălucea-n verdeaţă glia
Sub a soarelui lumină ;
Spre pădurea-nmiresmată
Roiuri aurii de-albine
Se grăbeau să strîngă miere,
Bîzîind, cîntînd în soare.

Soarele lucea pe boltă,
Faţa mării era lină ;
Lîngă ţărm juca în apă,
Scînteind, nisetrul, Nama ;
Ca un verde zid pădurea,
Nemişcată, de pe maluri,

Îşi privea în apă umbra,
Oglindită în adîncuri.

Sta în pragu-i Haiavata,
Cu privirea-nseninată ;
De pe frunte îi zburase
Încruntarea şi durerea,
Cum se-nalţă de pe ape
Negura în zorii zilei ;
Sta cu zîmbetul pe buze
Şi privirea fericită,
Ca un om ce vede-n faţă
Împlinirea năzuinţei.

Mîinile nălţă în soare,
Palmele spre el întoarse ;
Printre degete lumina
Îi scălda întreaga faţă,
Revărsîndu-se pe umeri,
Cum străbate printre frunze
Soarele, să lumineze
Trunchiul pinului în codru.

Peste ape,-n depărtare,
Licărind în raza zilei,
Legănîndu-se pe valuri
Se vedea ca o nălucă,
Ce venea tot mai aproape.

E Şinghebis, cufundarul ?
Sau bîtlanul sur, Şu-şu-ga ?
Pelicanul, Şede, poate ?
Sau e gîsca albă, Vava,
Ce îşi scutură în soare
Apa de pe gît şi pene ?

Nu e gîsca, nici bîtlanul
Cea nălucă-ndepărtată,
Ce luceşte peste ape,
E o luntre de mesteacăn
Ale cărei vîsle albe
Scînteiază cînd se-nalţă
Peste valurile limpezi.
Vin în ea, din ţări străine,
Dinspre părţile lui Vébon —
Unde soarele răsare —
Oameni albi, ce-aduc cu dînşii
Pe prorocul lor mai mare,
Cel ce poartă haine negre.

Sta cu braţele întinse [18],
Semn de bun-venit, spre oaspeţi,
Aşteptînd cu-nfrigurare,
Haiavata, luntrea albă,
Pînă cînd la ţărm ajunse
Şi trosni sub ea prundişul,
Iar în faţa lui aievea
Îl văzu pe-nvăţătorul,

Îmbrăcat în haină neagră
Şi purtînd pe piept o cruce,
Coborînd pe mal din barcă.

Şi atuncea Haiavata
Glăsui cu bucurie :
— „Luminoasă-i ziua-n care
Aţi venit pe-a noastre ţărmuri !
Satu-ntreg pe voi v-aşteaptă,
Toate uşile-s deschise,
Şi veţi fi în orice wigwam
Oaspeţi scumpi, de sărbătoare.

Niciodată pîn'-acuma
N-a adus pămîntul nostru
Roade-atît de îmbelşugate,
N-a fost zi aşa de mîndră,
Cum e cea de azi, în care
Aţi venit la noi aicea !
Niciodată n-a fost lacul
Mai senin, ca fără grijă
Să străbateţi peste grinduri,
Şi-ntre stînci, spre satul nostru !

Şi nicicînd tutunul nostru
Nu a mirosit mai tare,
N-au fost florile mai mîndre

Ca în dimineața asta,
Cînd veniți la noi ca oaspeți !"

Îmbrăcat în haina-i neagră
Îi răspunse-nvățătorul,
Potolit, cu-aceste vorbe :
— „Pace ție, Haiavata,
Pace vouă, tuturora,
Pacea rugii și iertării,
De Cristos adusă lumii !"

După-aceea, Haiavata
Pe străini i-a dus în wigwam,
I-așeză pe piei de bizon
Și pe blănuri de hermină,
Iar bătrîna lui Nocomis
Le aduse apă-n ploscă,
De mîncare-n străchini albe
Și aprinse pipa păcii,
Cu tutun ales umplînd-o.

Satu-ntreg se strînse-acolo ;
Toți bătrînii și vitejii,
Toți prorocii, giosachizii,
Vracii, mizi și vrăjitorii,
Au venit să-i vadă pe-oaspeți,
Bun-venit să le ureze.

Strînşi în cerc, în faţa uşii,
Cu lulelele aprinse,
Aşteptau tăcuţi să iasă
Musafirii, să le spună
Ce le-aduce-a lor solie.
Şi-a ieşit atunci din wigwam
Preotul în haine negre,
Şi-n cuvinte potolite
Le vorbi în felu-acesta :
— „Fraţii mei, mă bucur foarte
Că-am putut la voi ajunge !"

După-aceea, pe-ndelete,
Le-a vorbit de-a lui solie
Către neamurile toate,
Le-a vorbit despre Fecioara
Şi Cristos, mîntuitorul ;
Cum s-a arătat pe lume
Şi-a trăit în post şi muncă,
Predicînd credinţa dreaptă ;
Cum evreii, neamul care
Blestemat a fost de Domnul,
L-au batjocorit, pe cruce
Răstignindu-l după-aceea.
Cum a înviat, şi iarăşi
A luptat cu-ai săi apostoli
Şi s-a înălţat în ceruri.

Căpeteniile molcom
I-au răspuns în felu-acesta :
— „Am primit a ta solie,
Ascultînd cum se cuvine
Înţeleptele-ţi cuvinte ;
Noi ne vom gîndi la ele ;
Frate alb, venirea voastră
Ne aduce bucurie !"

După-aceea fiecare
S-a întors la el, în wigwam,
Povestind la cei de-acasă
Despre minunaţii oaspeţi,
Îndrumaţi spre-a' lor meleaguri
De stăpînul vieţii însuşi,
Ghitci Manitu, măreţul.

Peste wigwamuri înalte
Se lăsă, după-amiază,
Zăpuşeală şi tăcere ;
Sta pădurea adormită,
Apa lacului, la ţărmuri
În nisip bătea alene,
Iar în iarba încălzită
Sfîrîiau fără-ncetare
Stolurile de lăcuste.
Şi-adormiseră în wigwam,
Moleşiţi de zăpuşeală
Oaspeţii lui Haiavata.

Se lăsă încet amurgul
Peste cîmpurile-ncinse ;
Ca săgeţile, din soare
Raze lungi, subţiri şi drepte
Străbăteau printre frunzişuri
Zidul tainicelor umbre ;
Oaspeţii lui Haiavata
Liniştiţi dormeau în wigwam.

Din culcuşu-i, Haiavata
S-a sculat încet, cu grijă,
Şi bătrînei lui Nocomis
I-a vorbit în felu-acesta :

— „Eu mă duc, acum, Nocomis,
Plec spre-apus, departe,-n ţara
Vîntului măreţ Chivaidin ;
Dar pe oaspeţii aceştia
Eu îi las în grija voastră ;
Vezi ceva să nu păţească,
Nici să aibe supărare
Din vreo vorbă fără cuget,
Şi în wigwamul acesta
Să găsească totdeauna
Adăpost şi ospătare !"

După-aceea,-n sat se duse
Ca să-şi ia de la prieteni,
Tineri şi bătrîni, cu toţii,
Bun-rămas, cu-aceste vorbe:

— „O, poporul meu, acuma
Eu mă duc, mă duc departe;
Multe veri şi ierni vor trece
Pîn' vom fi-mpreună iarăşi.
Oaspeţii rămîn aicea;
Ascultaţi-le cuvîntul,
Căci e plin de-nţelepciune
Şi lumină-adevărată;
Ei ne vin urmînd porunca
Dată de Stăpînul Vieţii!"

Ajungînd pe ţărmul mării
A făcut un semn cu mîna,
Şi-a lăsat pe apă luntrea
Şi-mpingînd-o-n valuri, zise:
— „Spre apus voi ţine calea!"
Şi se avîntă în mare.

Soarele lăsat pe ape,
A aprins cu flăcări cerul,
Ca-n prerie iarba, focul,
Aşternînd pe-ntinsul mării

Urme roşii, lucitoare;
Spre apus mergea într-una
Haiavata-n depărtare,
Înspre soarele în flăcări,
Înspre negura aprinsă,
Spre amurgul înserării.

Sta pe țărm întreg poporul
Urmărindu-i luntrea albă,
Cum alunecă pe valuri
Tot mai sus, ca o nălucă,
Şi în negură se pierde,
Cum se pierde luna nouă
Cînd alunecă prin nouri.

Toți spuneau privind în zare:
„Cale bună, Haiavata!"
S-a înfiorat pădurea,
Singuratică şi neagră,
Şi-a şoptit cu întristare:
„Cale bună, Haiavata!"
În prundiş bătîndu-şi valul
A gemut în noapte lacul:
„Cale bună, Haiavata!"
Şi bîtlanul sur, Şu-şu-ga,
A țipat în depărtare:
„Cale bună, Haiavata!"

Iată cum plecă din lume
Înţeleptul Haiavata,
În lumina purpurie
A apusului de soare,
Înspre ţara lui Chivaidin,
Spre ostrovul fericirii,
Înspre veşnica Ponima !

NOTE*

inclusiv „Glosarul cuvintelor indiene folosite în textul poemului“

1 Această *Eddă* indiană, dacă pot s-o numesc astfel, se bazează pe legendele răspîndite printre indienii Americii de Nord, despre un om de origine miraculoasă, care a fost trimis în mijlocul lor pentru a curăța rîurile, pădurile și locurile de pescuit și a-i învăța îndeletnicirile pașnice. El este cunoscut în diferite triburi sub nume diferite : Michabou, Chiabo, Manabozo, Tarenya-Wagon și Hiawatha. Dl. Schoolcraft ne vorbește despre el în ale sale *Algic Researches*, vol. I, p. 134 și în a sa *History, Condition and Prospects of the Indian Tribes of the United States (Istoria, starea și viitorul triburilor indiene în S.U.A.)*, partea II, p. 314, unde se poate afla forma irocheză a acestei legende, auzită de el de la un șef al tribului Onondaga.

Această legendă veche am împletit-o cu alte legende indiene interesante, luate mai ales din variatele și prețioasele scrieri ale d-lui Schoolcraft, căruia lumea literară îi este îndatorată pentru neobosita sa strădanie de a smulge uitării atîtea și atîtea legende indiene.

Acțiunea poemului se petrece în țara Ojibway-lor pe malul sudic al Lacului Superior, în regiunea așezată între Stîncile colorate *(Pictured Rocks)* și Marile Nisipuri *(Grand Sable).*

* Aceste note, aparținînd lui H. W. Longfellow, sînt traduse după : „*The Poetical Works of Henry Wadsworth Longfellow* (Reprinted from the revised american edition), With esplanatory notes“, The „Albion“ Edition-London and New York, f.a. (N. tr.).

2 GLOSARUL CUVINTELOR INDIENE

folosite în „Cîntarea lui Haiavata" ★

ACOZÍVIN *(Ahkosewin)*, febra, lingoarea
ADÍC *(Ahdeek)*, renul
ADGIDÓMO *(Adjidaumo)*, veverița
ALGÓNCHIN *(Algonquin)*, ojibway
AMO *(Ahmo)*, albina

BEM-VÁVA *(Baim-wawa)*, tunet
BÉNA, fazan
BIMÁGUT *(Bemahgut)*, vița de vie
BIUCADÉVIN *(Bukadawin)*, foamete

CABIBONÓCCA *(Kabibonokka)*, vîntul de miazănoapte (crivățul)
CAGAGHÍ *(Kahgahgee)*, corb, cioroi
CÁGO *(Kago)*, nu pune mîna, nu te atinge
CAIÓȘC *(Kayoshk)*, pescăruș
CHEG *(Kagh)*, arici
CHENÓZA *(Kenozha)*, știuca
CHENTASÚ *(Kuntasoo)*, joc de noroc, cu bile
CHEVÍN *(Kaween)*, desigur ; nu zău !
CHÍGO *(Keego)*, pește

★ Cuvintele glosarului au fost rearanjate în ordinea indicată de transcrierea lor fonetică ; în paranteze se dau aceleași cuvinte în ortografia lui Longfellow. Am indicat accentuarea corectă a cuvintelor indiene, chiar dacă aceste accente nu apar totdeauna și în cursul poemului, pentru că ele au un caracter auxiliar și în text lectura lor este facilitată de ritm (n. tr.).

CHINÉBIC *(Kenabeek)*, şarpele
CHINÍÚ *(Keneu)*, marele vultur al războiului
CHIVÁIDIN *(Keewaydin)*, vînt de nord-vest
CIAIBAIÁBOS *(Chibiabos)*, cîntăreţ, prieten al lui Hiavata ; căpetenie în lumea spiritelor

CIUMÁUN *(Cheemaun)*, luntre de mesteacăn
CITOVÉIC *(Chetowaik)*, fluierar (pasăre)
CO *(Kaw)*, nu
CÚCU-CÚHU *(Koko-koho)*, bufniţă
CVÁZIND *(Kwasind)*, omul puternic (Sfarmă-Lemne)
CVO-NÉ-SI — vezi : *Deş-kvo-né-şi*

DAHÍNDA, broască uriaşă
DEŞ-CVO-NÉ-ŞI *(Dush-kwo-ne-she)* sau CVO-NÉ-ŞI *(Kwo-ne-she)* libelulă, calul dracului

EMÍC *(Akmeek)*, biberul
ENCTAHÍ *(Unktahee)*, zeul apei
ENNIMÍCHI *(Annemeckee)*, tunetul
EPÓCVA *(Apukwa)*, trestia
EVA-ÍA *(Ewa-yea)*, nani-nani, cîntec de leagăn

GHIZIS *(Geezis)*, soare
GHITCI-GHIÚMI *(Ghitche-Gumee)*, Lacul Mare, Lacul Superior
GHITCHI MÁNITU *(Ghitche-Manito)*, Marele Spirit, Stăpînul Vieţii
GHIUŞCHEVÁN *(Gushkewan)*, întuneric
GÍBI *(Jeebi)*, spirit, duh
GIÓSACHID *(Jossakeed)*, proroc

HAIAVÁTA *(Hiawatha)*, înţeleptul, învăţătorul, fiu al lui Medjechívis — Vîntul de apus şi al Venonei, fiica Nocomei
ÍAGU *(Iagoo)*, mare lăudăros şi povestitor
IENADÍZZI *(Yenadizze)*, trîndav şi jucător la jocuri de noroc ; ferches indian
INAINÍVEG *(Ininewug)*, pion (în jocul indian de bile)

IŞCUDĂ *(Ishkoodah)*, foc, cometă
ÎZA *(Eza)*, să-ţi fie ruşine

LUNA FRAGILOR, iunie
LUNA FRUNZELOR, mai
LUNA FRUNZELOR CĂZĂTOARE, septembrie
LUNA NOPŢILOR LUMINOASE, aprilie
LUNA HÎRZOABELOR, noiembrie

MANANBÍZI *(Mahnahbezee)*, lebădă
MANG *(Mahng)*, cufundar (fundac), bodîrlău
MAN-GO-TÉIZI *(Mahn-go-taysee)*, viteaz
MANOMÓNI *(Mahnomonee)*, orez sălbatic
MAŞCHENÓZA *(Maskenozha)*, ştiuca
MEDGECHÍVIS *(Mudjekeewis)*, vîntul de apus, tatăl lui Haiavata
MEGISSOGVÓN *(Megissogwon)*, vrăjitor şi stăpîn al comorilor
MÉMA *(Mama)*, ciocănitoare verde
MEŞINÓVA *(Meshinauwa)*, slujitor, servitor (purtătorul pipei)
MID *(Meda)*, vraci
MINÁGA *(Meenahga)*, afină neagră
MINGICHÉVON *(Minjekahwun)*, mănuşile fermecate ale lui Haiavata
MINNEHÁHA, Apa-care-rîde ; cădere de apă la pragurile fluviului Mississippi, între fortul Snelling şi căderile de apă de la Sf. Antoniu ; soţia lui Haiavata
MINNE-VÁVA *(Minne-wawa)*, freamătul copacilor din pădure
MIŞE-NÁMA *(Mishe-Nahma)*, Marele Nisetru
MIŞCODÍD *(Miskodeed)*, „podoaba primăverii“, „Urma albului“ (Claytonia Virginica)
MIŞE-MÓCVA *(Mishe-Mokwa)*, Marele Urs
MODVEI-ÓŞCA *(Mudway-aushka)*, clipocitul apei
MUŞCODÁZA *(Muskodasa)*, cocoş (găinuşe) de munte

NÁMA *(Nahma)*, nisetru
NÁMA-VESC *(Nahma-wusk)*, mentă verde, izmă

NEGO-VODJU *(Nagow-Wudjoo)*, dunele Lacului Superior
NEPÁVIN *(Nepahwin)*, somnul
NEŞCA *(Nushka)*, uite, priveşte
NI-BE-NÁUBEG *(Nee-ba-Nawbaigs)*, duhurile apei
NINIMÚŞA *(Nenemoosha)*, prieten drag
NOCOMIS *(Nokomis)*, strămoaşă ; bunica lui Hiavata
NÓZA *(Noso)*, tatăl meu

ODÁMIN *(Odahmin)*, fraga
OCAHÁVIS *(Okahahwis)*, scrumbie de apă dulce
OMÍMI *(Omemee)*, porumbel sălbatic
ONÁGON, joc de bile
ONEVÉ *(Onaway)*, trezeşte-te ! deşteaptă-te !
OPÉCI *(Opechee)*, prigór, prigórie
OSSÉO, fiu al Luceafărului
OVÉISA *(Owaissa)*, dumbrăveanca (pasăre)
OVINÍ *(Oweenee)*, soţia lui Osséo
OZAVÁBIC *(Ozawabeek)*, disc de aramă (în jocul cu zaruri)

PEZECHÍ *(Pezheekee)*, bizon
PÍBOAN *(Peboan)*, iarnă
PÍMICAN *(Pemikan)*, carne de ren uscată
PIŞNECHÉ *(Pishnekuh)*, gîscă sălbatică (de mare)
POGASÉN *(Pugasaing)*, joc indian cu bile (a se vedea nota 16 de mai jos)
POGHEVÓGON *(Puggawaugun)*, măciucă
PÓGOC *(Pauguk)*, moartea
PONÍMA *(Ponemah)*, viaţa de apoi
PO-POC-CHÍNA *(Pau-puk-Keena)*, lăcusta
PO-POC-CHÍVIS *(Pau-Puk-Keevis)*, frumosul Ienadizzi ; furtuna
POVÉTIN *(Pauwating)*, fluviul Sainte-Marie care reuneşte lacurile Superior şi Huron
PUC-UÉGIS *(Puk-Wudjies)*, pigmei, pitici ai pădurii

SA-SA-GEVON *(Sah-sah-jewun)*, cascadă, cataractă, vîltoare
SÁVA *(Sahwa)*, biban

SÉGVON *(Segwun)*, primăvara
SIBOVÎŞA *(Sebowisha)*, pîrîu
SOBBICĂŞI *(Subbekashe)*, tarantulă (păianjen)
SOGÉMA *(Suggema)*, ţînţar
SON-GI-TÉHE *(Soan-ge-taha)*, puternic
ŞA-ŞA *(Sha-sha)*, trecut îndepărtat
ŞAGODÁIA *(Shaugodaya)*, fricos, laş
ŞAVONDÁZI *(Shawondasee)* vîntul de miazăzi
ŞEBÁMIN *(Shahbomin)*, agrişa
ŞÉDE *(Shada)*, pelican

ŞÎNGHEBIS *(Shingebis)*, cufundar, bodîrlău ; fundac
ŞIŞBVEG *(Sheshebwug)*, boboc de raţă (figură în jocul cu bile)
ŞOGAŞÎ *(Shawgashee)*, rac de mare
ŞO-ŞO *(Shaw-shaw)*, rîndunica
ŞOVÉN-NEMÉŞIN *(Showain-nemeshin)*, fie-ţi milă de mine
ŞU-ŞÚ-GA *(Shuh-shuh-gah)*, stîrc, bîtlan

TOTÉM, semnul distinctiv al familiei

UG *(Ugh)*, da
UGUDVÓŞ *(Ugudwash)*, peştele-lună (Mola-mola), bibanul-soare

VABÁSSO *(Wabasso)*, iepure ; nord
VAHONÓVIN *(Wahonowin)*, strigăt de durere
VÁMPUM *(Wampum)*, coliere, brîuri şi diverse podoabe din scoici şi mărgele
VA-VA-TÉIZI *(Wah-wah-taysee)*, licuriciul
VÁVA *(Wawa)*, gîscă sălbatecă
VÁVBIC *(Wawbeck)*, stîncă
VAVONÉISSA *(Wawonaissa)*, păpăludă, mulge-capre (Caprimulgus)
VEBÎNO *(Wabeno)*, vrăjitor, scamator
VEBÎNO-VESC *(Wabeno-wusk)*, cruşăţea (bot.)
VÉBON *(Wabun)*, vîntul de răsărit

VEBON-ENNONG *(Wabun Annung)*, steaua dimineţii
VE-MOC-CVÂNA *(Way-muc-Kwana)*, omidă
VO-BI-VÂVA *(Wa-be-wawa)*, gîscă albă
VENDIGO *(Wendigoes)*, uriaşi
VENONA *(Wenonah)*, mama lui Haiavata, fiica Nocomei

3 *Valea Tawasentha*, denumită astăzi Norman's Kill, se află în comitatul Albany, statul New York.

4 *Peste munţii din prerie.*

Dl. Catlin, în lucrarea sa *North-American Indians (Indienii nord-americani)*, vol. II, p. 160, ne dă cîteva date interesante despre *Côteau des Prairies* şi despre *Red Pipestone Quarry* (Cariera de piatră roşie pentru pipe). El spune : „*Aici* (potrivit legendelor) *a fost făurită în împrejurări misterioase pipa roşie, al cărei fum vestitor al păcii şi al războiului s-a răspîndit pînă în cele mai îndepărtate colţuri ale continentului ; locul acesta a fost vizitat de toţi războinicii şi prin ţeava ei înroşită a fost rostit necruţătorul jurămînt al războiului şi al suferinţei. Tot acolo a luat naştere pipa păcii care, împodobită cu pene de vultur, şi-a răspîndit fumul tremurător pe pămînt, potolind furia sălbăticiei nestăvilite. Marele Spirit a adunat în timpurile străvechi popoarele indiene şi, stînd pe marginea Stîncii Roşii, a rupt din ea o piatră şi cu mîinile sale a plăsmuit din ea o pipă uriaşă ; după aceea, a suflat din ea spre nord şi spre sud, spre est şi spre vest şi le-a spus celor veniţi la chemarea sa că această piatră este roşie ca sîngele lor şi că ei trebuie s-o întrebuinţeze numai pentru făurirea pipelor păcii, ea aparţinînd tuturor, iar măciuca şi cuţitul de scalpat nu trebuie să fie ridicate în acest loc. Învăluit în valurile de fum scoase din pipa sa, el a dispărut într-un nor mare şi întreaga stîncă pe o suprafaţă de mai multe mile s-a topit, devenind lucie ca sticla. Sub picioarele lui s-au format două cuptoare mari şi două femei* (spiritele păzitoare ale lacului) *au apărut*

în vîlvătaia flăcărilor ; ele se mai aud răspunzînd invocațiilor (Tso-me-cos-tee și Tso-me-cos-te-won-dee) marelui preot sau marelui vraci, care le consultă cînd vizitează locurile sacre."

5 *Ce mai ai de zis acuma*
Tu, dihanie făloasă?

Această întîmplare este redată după Heckewelder.

În studiul său despre *Națiunile indiene,* el povestește cum un vînător indian s-a adresat ursului cu aproximativ aceste cuvinte. „*Eram de față* — zice el — *la pronunțarea acestei curioase ocări ; după ce vînătorul a doborît ursul, eu l-am întrebat cum de și-a închipuit că bietul animal poate înțelege ce i se spunea? — Oh, răspunse el, ursul m-a înțeles foarte bine ; dumneata n-ai observat ce rușinat părea cînd îl luam la rost?*" (*Transactions of the American Philosophical Society,* vol. I, p. 240.)

6 *Taci, că te aude Ursul*

Heckewelder, în scrisoarea publicată în *Transactions of the American Philosophical Society,* vol. IV, p. 260, vorbește despre această tradiție care prevalează în special la mohicani și delawari : „*Potrivit acestei tradiții* — zice el — *dintre toate animalele care viețuiesc în această regiune, ursul este cel mai feroce, fiind mult mai mare decît cel mai mare dintre urșii obișnuiți și avînd trupul deosebit de lung ; în afară de un smoc de culoare deschisă pe spinare, acest urs nu are nici un fir de păr.*

Istoria acestui animal era subiect de discuții printre indieni, în special cînd plecau în pădure la vînătoare. Eu i-am auzit adesea spunînd copiilor lor, cînd aceștia începeau să țipe :
— Taci! Te aude ursul, vine la tine și te mănîncă!"

7 La căderile de apă
Denumite Minnehaha etc.

Priveliştile din împrejurimile Fortului Snelling sînt foarte frumoase. Căderile de apă de la St. Anthony sînt bine cunoscute călătorilor şi amatorilor de povestiri. Între fort şi aceste căderi de apă se găseşte „Cascada mică", înaltă de 40 picioare, a cărei apă se varsă în Mississippi. Indienii îi spun Minne-hah-hah, adică „Apa care rîde" (Eastman, *Dacotah, or Legens of the Sioux*. Introd, p. 2).

8 *Colinele de nisip de la Lacul Superior*

Descrierea Marilor Nisipuri, sau a marilor dune ale Lacului Superior, este cuprinsă în lucrarea lui Foster şi Witney *Geology of the Lake Superior Land District (Despre geologia regiunii Lacului Superior)*, partea a II-a, p. 131.

„Din punct de vedere al frumuseţilor naturale, Marile Nisipuri sînt tot atît de interesante ca şi Stîncile Colorate (Pictured Rocks). Drumeţul părăseşte brusc un teren de nisipuri bine bătute, pentru a pătrunde în altul, plin de bolovani şi grohotiş ; şi deşi în primul stîncile nu sînt atît de abrupte, în celălalt ele se ridică la înălţimi mai mari. În faţa ochilor drumeţului se desfăşoară o faleză lungă, care seamănă cu un banc de nisip ce se ridică la o înălţime de peste o sută de metri, fără urmă de vegetaţie. Urcînd mai sus, pînă în vîrf, se pot vedea în depărtare colinele de nisipuri mobile, pe care se zăresc ici-colo pîlcuri de copaci care par nişte oaze în deşeret."

9 *Onevé ! Iubito, scoală !*

Versiunea originală a acestui cîntec poate fi găsită în *Living Âge (Epoca de azi)* de Littel, vol. XXV, p. 45.

Sau e pasărea flamingo,
Ce rănită de-o săgeată,
Aripa în zbor și-o frînge

Legenda plină de imagini a Lebedei Roșii poate fi găsită în *Algic Researches* de Schoolcraft, vol. II, p. 9. Trei frați au pornit la vînătoare, făcînd o prinsoare care din ei va aduce vînat primul.

„*Nici unul din ei* — așa sună legenda — *nu avea voie să omoare decît un animal pe care în mod obișnuit îl vîna. Au pornit pe drumuri diferite ; Odjibwa, mezinul, nu ajunsese prea departe cînd zări un urs, animal pe care, așa cum se înțeleseseră, nu avea voie să-l vîneze. Îl urmări de aproape și lansă o săgeată, care-l doborî la pămînt. În ciuda prinsorii, el începu imediat să-l jupoaie cînd, deodată, întregul văzduh în jurul său deveni roșu. Își frecă ochii, crezînd că poate aiurează, însă fără nici un rezultat deoarece roșeața nu dispărea. În cele din urmă auzi, în depărtare, un zgomot ciudat. La început părea să fie voce de om, dar, luîndu-se după voce, ajunse pe malul unui lac unde nu întîrzie să vadă ceea ce căuta. În mijlocul lacului plutea la oarecare depărtare o Lebădă Roșie, dintre cele mai frumoase, ale cărei pene străluceau în lumina soarelui și care, din cînd în cînd, scotea sunetele pe care le auzise. Cum era la distanță potrivită, întinse coarda arcului său astfel că săgeata ajunse în dreptul urechii sale, ținti cu grijă și-i dădu drumul. Săgeata nu nimeri și el trase și trase, pînă ce tolba sa rămase goală. Lebăda era neatinsă, se mișca de colo pînă colo și își întindea gîtul lung, cufundîndu-și ciocul în apă ca și cînd nici nu ar fi observat săgețile trase asupra ei. Odjibwa alergă acasă, luă toate săgețile sale și ale fraților și le trase pe toate. Apoi, se opri și privi frumoasa pasăre. Privind așa, își aduse aminte de cele povestite de frații săi, cum că în traista cu leacuri a răposatului lor tată s-ar găsi trei săgeți fermecate.*

Se hotărî fără șovăire, dorința sa de a răpune lebăda învingînd toate mustrările sale de conștiință. În orice altă ocazie ar fi considerat ca un sacrilegiu să se atingă de traista cu leacuri a tatălui său ; dar acum se grăbi să ia cele trei săgeți, alergînd înapoi și lăsînd tot ce se mai găsea în traistă împrăștiat prin colibă. Lebăda mai era acolo. Trase prima săgeată cu mare băgare de seamă și aproape nimeri. A doua săgeată trecu și mai aproape, iar cînd apucă ultima își simți brațul mai sigur și, trăgînd cu putere săgeata, văzu cum ea trecu prin gîtul lebedei puțin deasupra pieptului. Dar nici de data aceasta nu putu să împiedice lebăda de a-și lua zborul, la început mai greoi, dînd rar din aripi și ridicîndu-se încet, încet, în văzduh, pentru a zbura apoi mai departe, spre soare-apune" (pp. 10—12).

11 *Vai și-amar cînd mă cuprinde*
Focul dragostei și dorul...

Versiunea originală a acestui cîntec poate fi găsită în *Oneóta*, p. 15.

12 *Zi-ne despre taina sfîntă*
A slăvitului Mondamin...

Porumbul, sau „bobul indian", este la indieni în mare cinste. *„Atît de important și dumnezeesc îl consideră ei,* spune Schoolcraft, *încît cîntăreții lor au născocit fel de fel de povestiri în care ideea este simbolizată sub forma unui dar special din partea Marelui Spirit. Algonchinii Odjibwa, care-i spuneau Mondà-min, adică bobul Spiritului, au o frumoasă poveste de acest fel, în care lujerul porumbului este înfățișat sub chipul unui tînăr frumos, care coboară din cer la chemarea unui tînăr, care ține postul serbării virilității.*

Este îndeobşte cunoscut că creşterea şi strîngerea porumbului sînt lăsate, cel puţin de toate triburile necolonizate încă, pe seama numai a femeilor şi copiilor şi a cîtorva bătrîni. Ceea ce în general nu se cunoaşte, poate, este că această muncă nu este obligatorie şi că femeile o fac, după părerea lor, ca o compensare echitabilă a eforturilor mari şi grele depuse de bărbaţi pentru a procura, vînînd, carne şi piei pentru îmbrăcăminte şi pentru a le apăra satele împotriva duşmanilor, ţinînd la distanţă năvălitorii. O bună gospodină indiană face aceste munci ca un drept al ei şi se mîndreşte de a avea cămara plină cu porumb, pentru a putea cinsti cum se cuvine oaspeţii ei sau ai soţului său, atunci cînd aceştia vin în coliba lor." (Onéota, p. 82).

13 *Ca să nu-i atingă rodul...*

O dovadă curioasă a acestei credinţe, împărtăşită de ambele sexe, în influenţa misterioasă a paşilor unei femei asupra creşterii plantelor şi a insectelor, ne-o dovedeşte un vechi obicei pe care l-am aflat în legătură cu creşterea porumbului. După ce cîmpul era gata semănat cu porumb, soţia vînătorului obişnuia să profite de prima seară întunecoasă sau înnorată, pentru a ocoli în taină, *sans habillement* *, ogorul. În acest scop, ea se strecoară seara, neobservată, din colibă şi îşi caută un loc ascuns, în care îşi leapădă întreaga îmbrăcăminte. Apoi, apucînd cu o mînă *matchecota,* principala ei îmbrăcăminte, o trage tîrînd-o în jurul ogorului. Ei cred că în felul acesta asigură o recoltă bogată şi feresc porumbul de atacul insectelor sau viermilor. Credinţa era că aceştia nu vor putea să treacă peste bariera magică (*Onéota,* p. 83).

* Fără îmbrăcăminte (în fr. în original) (n. tr.)

14 *Şi legîndu-l cu-o frînghie...*

„Aceste frînghii — arată Dl. Tarmer — *sînt făcute din coajă de ulm, care se fierbe şi se cufundă apoi în apă rece...* O *căpetenie de războinici poartă de obicei, legate peste mijloc, mai multe din aceste frînghii şi, dacă în timpul luptei un tînăr ia un prizonier, este de datoria sa să-l aducă fără întîrziere căpeteniei care răspunde de paza sa." Narrative of Captivity and adventures (Povestiri despre captivitate şi aventuri),* p. 412.

15 *Şi atuncea cînd o fată*
Da de un ştiulete roşu...

Un ştiulete roşu şi frumos, găsit de o fată tînără la dezghiocatul porumbului este considerat bun pentru a fi oferit în dar unui tînăr războinic. Dacă însă ştiuletele este chircit şi pe alocurea subţiat, indiferent de culoarea sa, toată lumea izbucneşte în strigăte, iar ceea ce se poate auzi este *wa-ga-min.* Este simbolul unui hoţ în porumbişte. Un astfel de ştiulete vrea să reprezinte un moşneag care păzeşte cîmpul aplecîndu-se.

Praxitele mînuindu-şi dalta pentru a sculpta o astfel de figură, nu ar fi putut să evoce mai bine în faţa veselului grup, ideea hoţului care le pradă scumpul lor mondamin...

„În sens strict, termenul înseamnă un ştiulete chircit de porumb sau mai mulţi ştiuleţi de acest fel ; ştiuletele de porumb care capătă această denumire este însă tipul convenţional al unui moşneag care fură ştiuleţi într-o porumbişte. Iată cum un singur cuvînt sau termen poate să facă să se înrudească în aceste limbi curioase, foarte bine, mai multe idei. Ne putem da astfel seama cum un singur cuvînt wagemin *este în stare să stîrnească veselie printre cei care dezghioacă porumbul.*

Tot acest termen sta la baza cîntecelor făcute în cinstea grîului şi cîntate de triburile algonchinilor de Miazănoapte. Termenul este pus în legătură cu expresia Paimosad, *o formă de pro-*

nunțare substantivală din verbul pimp-o-sa, *a merge. Înțelesul strict este cel care umblă sau* umblătorul ; *se subînțelege, însă, cel care umblă noaptea pentru a fura porumbul. Așa dar termenul are un înțeles asemănător cu cel menționat mai înainte"* (*Oneóta*, p. 254).

16 *Pogasen cu treișpe bile*

Acest joc cu bile este jocul de noroc cel mai răspîndit printre triburile de indieni din nord. Dl. Schoolcraft îl descrie în amănunt în *Oneóta*, p. 85 :

„*Acest joc* — arată el — *este pentru unii indieni irezistibil. Ei mizează podoabele lor, armele, îmbrăcămintea, luntrile, caii, tot ce constituie averea lor ; se spune că unii și-au mizat femeile și copiii, riscînd la joc pînă și libertatea lor. Nu am putut constata însă astfel de mize disperate și nici nu cred că jocul este de uz curent. Mai curînd el este jucat numai de anumiți oameni, avînd în societatea indienilor reputația îndoielnică de jucători, oameni care nu au renume de vînători sau războinici, sau gospodari serioși ce-și îngrijesc familia. Printre aceste persoane se află unele care poartă numele de* Ienadizzewug, *adică vagabonzi, derbedei, care cutreieră țara. Jocul nu poate fi considerat ca un joc popular distractiv, în adevăratul înțeles al cuvîntului și care să ceară îndemînare și abilitate. În general am întîlnit căpetenii de triburi și oameni mai serioși care îndemnau pe cei tineri să joace mingea și să participe la jocurile obișnuite și care vorbeau disprețuitor despre un astfel de joc de noroc. Nu se poate trece cu vederea că unele căpetenii de la apus, cu renume în război și la vînătoare, dau exemplu participînd la acest joc palpitant.*"

Vezi și *History, Condition and Prospects of the Indian Tribes (Istoria, starea și viitorul triburilor indiene)*, partea a II-a, p. 72.

17 *Înspre stîncile roşcate...*

Cititorul poate găsi o descriere amănunţită a Stîncilor Roşcate în *Report on the Geology of the Lake Superior Land District (Dare de seamă asupra geologiei districtului Lacului Superior)*, partea a II-a, p. 124. Iată un extras din această lucrare :

„Stîncile Colorate pot fi descrise în cuvinte obişnuite, ca un şir de stînci abrupte de gresie, care se înalţă din apă ca nişte pereţi ; ele se întind cam cinci mile de-a lungul ţărmului Lacului Superior, avînd în mod obişnuit o înălţime de cincizeci pînă la două sute de picioare. Dacă ar fi un simplu şir de stînci, ele nu ar reprezenta ca înălţime sau întindere un fenomen care să merite titlul de curiozitate a naturii, deşi o îngrămădire de straturi de roci spălate de valurile marelui lac nu poate, în nici un caz, să fie lipsită de măreţie. Pentru călătorul care navighează în luntrea sa şubredă, de-a lungul lor, ele vor fi întotdeauna prilej de teamă ; refluxul talazurilor, coasta îngrădită de stînci, mile întregi fără nici un loc de adăpost, cerul aproape de pămînt, vîntul care porneşte — toate acestea îi vor inspira frică şi-l vor face să tragă puternic din rame pînă ce va trece de peretele înfricoşător. Stîncile Colorate poartă două caracteristici care împrumută peisajului trăsături admirabile şi aproape unice. Prima, este felul neobişnuit cum stîncile au fost săpate şi roase de acţiunea lacului, care secole de-a rîndul a izbit, cu valurile sale ca de ocean, baza lor ; al doilea, este felul tot atît de neobişnuit, cum suprafeţe mari de stîncă au fost colorate în fîşii de nuanţe strălucitoare.

De la această din urmă caracteristică îşi trag aceste stînci denumirea sub care le cunoaşte călătorul american, în timp ce denumirea pe care le-au dat-o călătorii francezi («Les Portails» — «porţile»), *se datoreşte primei caracteristici (care este mult mai surprinzătoare).*

Denumirea de Stînci Colorate circulă de foarte multă vreme, n-am avut însă posibilitatea să stabilim cînd a apărut pentru întîia oară. Se pare că primii călători au fost izbiți mai mult de neobișnuita și surprinzătoarea distribuție a culorilor la suprafața lor, decît de varietatea de forme, demnă de toată admirația, pe care stîncile le-au căpătat sub acțiunea apelor...

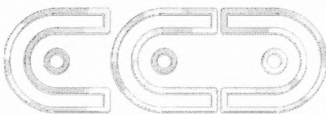
Călătorii noștri au povestit multe legende despre isprăvile lui Menii-bojou *în aceste peșteri și, răspunzînd întrebărilor noastre, erau gata să inventeze povești fără sfîrșit despre performanțele acestei zeități indiene."*

18 *Sta cu brațele întinse...*

În felul acesta și cu astfel de saluturi a fost primit părintele Marquette de către indienii din Illinois. Vezi ale sale *Voyages et Découvertes,* secțiunea V

SUMAR

Scanare și prelucrare digitală

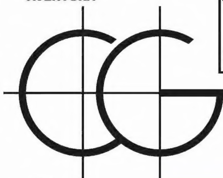
de

Anonim

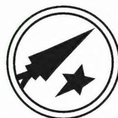

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

